Szolgatárs

Baptista folyóirat
nem csak lelkipásztoroknak

2018. XXVII. évfolyam, 4. szám

A cipő (saru) a Bibliában

City to city Europe konferencia

Az intimitás helye és szerepe az életünkben

Isten és az időjárás

Az Apostoli és a Niceai-Konstantinápolyi Hitvallások összehasonlítása

Az I. Carolina resolutiótól az 1848. évi 20. törvénycikkig

Tartalomjegyzék

BIBLIATANULMÁNY

Kovács Géza: **Isten és az időjárás** 3

Filemon Zsolt: **Mózes botja** 15

Nemeshegyi-Horvát György: **A cipő (saru) a Bibliában** 18

BESZÁMOLÓ

Kapitány Zsolt: **City to city Europe konferencia** 23

DOGMATIKA

Kelemen Szabolcs Alpár: **Az Apostoli és a Niceai-Konstantinápolyi Hitvallások összehasonlítása** 27

GYAKORLATI TEOLÓGIA

Selmeczi Ottilia: **Intimitásra teremtve – Az intimitás helye és szerepe az életünkben 2.** 38

EGYHÁZTÖRTÉNET

Bereczki Lajos: **Az I. Carolina resolutiótól az 1848. évi 20. törvénycikkig** 50

KÖNYVAJÁNLÓ

Bacsó Benjámin recenziója: **Alister McGrath: Emil Brunner újraértékelése** 54

Papp Dániel recenziója: **Tom Wright: Az én evangéliumom szerint. Mit mondott Pál apostol valójában?** 56

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa.

Felelős szerkesztő: Sinka Csaba
Felelős kiadó: Papp János egyházelnök
Tördelőszerkesztő: Sinka Csaba

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 20-886-0410

E-mail: info@szolgatars.hu
www.szolgatars.hu
ISSN 1218-425X

Ára: 800 Ft. Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Kovács Géza

Isten és az időjárás

Bevezetés

A kiszámíthatatlan, következetlen, az érzelmileg hullámzó és váratlan fordulatokat produkáló ember jellemére szokták mondani, hogy „olyan, mint az időjárás”. Vagyis bizonytalan, szeszélyes, nem lehet rá számítani. Az időjárással foglalkozó tudósok és szakemberek hatalmas tudományos apparátussal, műholdak és más tudományos műszerek özönével napjainkban már elérik azt, hogy aránylag jelentős pontossággal előre tudják jelezni a következő napok, esetleg hetek időjárását. Vannak áramlatok, amelyek időszakosan visszatérő rendszerességgel és folyamatosan működnek ugyan, de a hatékonyságukban ezek is változékonyak. Olyan ember és tudás azonban még nem született, (aki) amely előre befolyásolni, irányítani is tudná, hogy milyen legyen az időjárás. Úgy tűnik, hogy a mindeneket teremtő és fenntartó örök Isten az időjárás meghatározásának a hatalmát (és jogát) megtartja a saját hatáskörében.

Ugyanakkor közismert egy igazság, amely így hangzik: „Kicsi ez a világ ahhoz, hogy beleférjen Isten is és a véletlen is.” Ha van Isten, akkor nincs véletlen. Semmi sem történik ebben a világban Isten tudta és engedelme nélkül. Jézus mondta, hogy Isten tudta (és

„Előfordult, hogy az egész napon át kellemetlenül folyamatosan csöpörgő eső felhői egy órával az alkalom előtt átadták a helyet a napsugárnak. Isten meghallgatta imáinkat, az időjárás senkit sem akadályozott abban, hogy eljöjjön az alkalomra.”

akarata) nélkül egy veréb sem esik a földre, és hogy Isten a fejünk hajszálait is számontartja (Mt 10,31–32). Ebből az következik, hogy az időjárási jelenségek és fordulatok nem véletlenszerűek, hanem Isten tudatos és határozott irányítása alatt állnak. Isten a jó rend, a szentség, az igazság és a szeretet Istene. Ezek az irányító elvek az időjárásra is érvényesek. Fiatal lelkipásztorként hallgattam egy előadást ebben a témában, amelyet Gyökössy Endre református lelkipásztor, pszichológus tartott. Elmondta, hogy valahol nagy szárazság idején imaközösségi alkalmakra jöttek össze a hívők, és mély bűnbánatban fordultak könyörgéseikkel Isten felé. A válasz nem maradt el: Isten megáztatta földjüket bőséges esővel. Az én szolgálatom során történt, hogy evangelizációs napokon imaközösségben jó időjárásért is könyörögtünk. Előfordult, hogy az egész napon át kellemetlenül folyamatosan csöpörgő eső felhői egy órával az alkalom előtt átadták a helyet a napsugárnak. Isten meghallgatta imáinkat, az időjárás senkit sem akadályozott abban, hogy eljöjjön az alkalomra. Tehát Isten irányítja az időjárást, de engedi befolyásolni magát.

Ha így van, akkor feltámad bennünk a következő kérdés: Van-e Isten részéről valamilyen megfogalmazható rendszer, cél vagy ok, amely meghatározza, illetve Isten döntését befolyásolja abban, hogy bárhol is a földünkön milyen legyen az időjárás? A Bibliából úgy ismerjük Istent, hogy nem történik ebben a világban semmi az ő eleve tudása és megengedő, illetve irányító akarata nélkül. Így a mindenkori időjárás eseményei is az ő tetsző, megengedő vagy éppen ítéletet gyakorló akarata szerint történnek. Isten számára nincs lehetetlen, de véletlen sem, ő mindig és mindent a szeretete, szentsége és végtelen bölcsessége szerint tervez és cselekszik. Az ő lénye pedig meghatározza minden döntését, az időjárás alakításában folyamatosan gyakorolt döntéseit is. Például amikor e sorokat fogalmazom, két olyan területe van a világnak, amelyről – hosszú idő óta – eddig nem tapasztalt mértékű pusztító időjárási viszonyokról számolnak be a híradások. Ezek Japán és Kalifornia. Tanulságos lenne e területeken a meteorológiai magyarázatokon kívül más összefüggéseket is megvizsgálni.

Elhatároztam, hogy a Biblia erre vonatkozó kijelentéseit vizsgálva megkísérlem megismerni, megérteni Istennek az időjáráshoz való viszonyulását. Jelentős és érzékeny területe ez világunk életének. Az időjárás minden embert, a teljes állat- és növényvilágot is érzékenyen érinti. Az időjárás alakulása folyamatosan és nagymértékben befolyásolja a mezőgazdasági termékek termésének minőségét és mennyiségét. A nagy károkat okozó természeti katasztrófák (vihar, jégeső, földrengés, szárazság vagy túl sok eső, cunami stb.) mind időjárásbeli jelenségek. Kérdés, hogy van-e, megállapítható-e valamilyen fontos és egyetemes nem meteorológiai, hanem szellemi, etikai törvényszerűség is az időjárás alakulásában. Van-e esetleg Istentől való üzenet számunkra az időjárási jelenségekben? A súlyos természeti és gyakran sok embert, sőt egész országokat is érintő katasztrófákkal is járó időjárási jelenségek teljesen függetlenül jelentkeznek-e az ott élő emberek lelki, szellemi, hitbeli és erkölcsi életétől? Illetve kizárólag meteorológiai és tudományos magyarázata van-e akár a kellemes, – minden szempontból – jó időjárásnak vagy az ítéletesen súlyos természeti katasztrófákat is okozó időjárási jelenségeknek? Elismerem, hogy e kérdés helyes megválaszolása – évtizedekre, sőt évszázadokra kiterjedő – széles körű kutatómunka után is merész bátorságot igényel. Ezeknek hiányában a hit területén maradok, és Isten oldaláról nézve, a Biblia kijelentései alapján igyekszek megérteni valamit Istennek és az embereknek az időjárás alakulásához való viszonyulásáról. Késztet az is, hogy a mostani időkben (sokak szerint) gyakoribb a szélsőséges időjárás és a természeti katasztrófa. Közismert, hogy a felelőtlen, önző gondolkodás és gazdálkodás meghatározható módon is hozzájárul a katasztrófákat is okozó időjárási jelenségekhez, például a szárazság nyomán kialakuló sivatagosodáshoz az erdőirtás, a nagymértékű szén-dioxid-kibocsátás, az ózonréteg pusztítása.

„Azt gondolom, hogy Istennek a természet rendjének kialakításakor a földünket érintő egyik legcsodásabb és nagyszerű alkotása a víznek ez a körforgása, és ennek nyomán a víz megszámlálhatatlanul sokféle hasznosulása.”

Cél: Isten megismerése

Jézus a főpapi imájában mondta: *„Az pedig az örök élet, hogy megismernek téged, az egyedül igaz Istent.*” (Jn 17,3) Az örök élet kegyelem által való részeseként tehát az életem része és természetes programja, hogy megismerjem Istent. Isten megismerésének pedig egyik – nem elhanyagolható – területe megismerni őt az időjárást irányító hatalmában és bölcsességében is. Lényegében azt a fontos és Isten tetszése szerint való feladatot igyekszem tehát betölteni, hogy megismerjem őt, az egyedül igaz Istent.

IGÉK AZ IDŐJÁRÁSSAL KAPCSOLATBAN

1. A víz körforgása

A teremtéstörténethez tartozik egy fontos megjegyzés, amelyet az 1Móz 2,6-ban olvasunk Ádám és Éva édenkertben való elhelyezésével kapcsolatosan: *„Akkor pára szállt fel a földről, és mindenütt átitatta a termőföld felszínét.”* Mellékesnek látszik, noha rendkívül fontos teremtő tevékenységről számol be ez a mondat. Addig a levegőt sűrű vízpára töltötte be, vagyis a víz jelentős részben (sokkal inkább, mint ma) légnemű állapotban, páraként terhelte a föld körül a levegőt, nehézzé tette a tüdővel lélegző élőlények meg a növények légzését, eltakarta az éltető napsugarat. A talaj pedig nedvesség nélkül termelésre alkalmatlan volt. Az én értelmezésem szerint az idézett mondatban a földi élet egyik fontos feltételének a kialakításáról van szó, amikor a levegőt terhelő sűrű vízpára kicsapódott, nedvessé – művelésre és termelésre alkalmassá – tette a talajt. Ugyanakkor kialakult a földön való élet egyik nagyszerűen működő feltételrendszere, a víz körforgása. A víz folyamatosan három halmazállapotban váltakozik. Párából felhővé sűrűsödik és – cseppfolyós állapotban, eső formájában – kicsapódik, megáztatja, termővé teszi a talajt. Vagy lágy hóként puha takarót képez, majd táplálja a vetést. Télen kemény jéggé duzzad, és térfogatának növekedésével a legszilárdabb kősziklát is szétrepeszti. Sőt (több más természeti jelenséggel együttműködve) termőtalajt porlaszt a kövekből. Máskor gőzzé alakulva gépeket mozgat. Azt gondolom, hogy Istennek a természet rendjének kialakításakor a földünket érintő egyik legcsodásabb és nagyszerű alkotása a víznek ez a körforgása, és ennek nyomán a víz megszámlálhatatlanul sokféle hasznosulása. Megszoktuk, természetesnek tartjuk. Csak akkor háborgunk, ha nem az éppen aktuális kedvünk és igényünk szerint működik.

2. Az özönvíz

Időjárási jelenségnek mondható az özönvíz, amely a teremtett világ történetének eddigi legnagyobb szörnyű katasztrófája volt. Isten ítéleteként szakadt a régi világra ez a szörnyű pusztulás, amelyben egy család kivételével minden ember és a bárkába menekített élőlényeken kívül a többi mind elpusztult. A Biblia leírása szerint a régi világban Adám utódai közül volt egy réteg – Sét utódai –, akik keresték Isten közelségét. Olyanok is akadtak köztük, akikről azt mondja az Írás, hogy *„Istennel jártak”* (Énók és Noé). Vagyis szoros közösségük volt Istennel. Az istenfiak – akik keresték Isten közelségét – hosszú ideig elkülönültek az Istentől elszakadt emberek többségétől. Az 1Móz 6,1–7 leírása szerint akkor döntött Isten a romlottá vált emberiség elpusztításáról, amikor *„az istenfiak bementek az emberek leányaihoz”*. Vagyis egyetemessé vált a romlás, megszűnt az Istent félők elkülönülése. Tanulságos mai üzenet is ez. Noét, „az igazság hirdetőjének” nevezi Péter apostol. Ez azt jelenti, hogy Noé hirdette az elkövetkező ítéletet, különösen hirdette a (valószínűleg) nagyon sok évig épülő bárka építésével. Látható, kézzel fogható üzenet volt ez. Az emberek nem hitték Noénak azt a képtelennek látszó kijelentését, hogy Isten a bűneik büntetéseként özönvízzel pusztítja el a földön élőket. Valószínűleg kinevették, hogy a szárazföldön bárkát épít. Micsoda kétségbeesés és jajveszékelés törhetett fel az emberekből, amikor *„felfakadtak a mélység vizei”*, és 40 napon át zuhogott az eső. Hogyan dönghették a bárka ajtaját ezt kiáltva: „Noé, nyisd ki, engedj be!” Ő pedig azt válaszolhatta: „Nem tudom kinyitni, Isten zárta be az ajtót!” – Jézus arról beszélt, hogy az ő visszajövetelekor is *„úgy lesz, mint Noé napjaiban”*. Akkor is *„ettek, ittak házasodtak, férjhez mentek, egészen addig a napig, amelyen Noé bement a bárkába”*

„Istennél az ő mindeneket fenntartó és irányító tevékenységében nagy jelentőségük van a benne hívő, a kegyelmében és szentségében élő embereknek. Isten rájuk tekintve őrzi meg a katasztrófáktól a környezetükben élő hitetlen embereket.”

(Mt 24,37–39). Ma is képtelenségnek tűnik (a hitetlen emberek tömegei számára), hogy egy napon *„feltűnik az Emberfiának jele az égen, megjelenik Jézus Krisztus az ég felhőin hatalmas harsonaszóval, az ég angyalaival”*. Minden szem látni fogja őt, aki akkor magához ragadja a választottakat. Azokat is, akik korábban elhunytak, azokkal együtt, akik akkor élnek. Jézus arról is beszélt, hogy akkor *„az ég tartóerői megrendülnek”* (Mt 24,29–31).

Az özönvíz természeti katasztrófa volt, Isten mindenható hatalmának a bizonyítéka, akinek semmi sem lehetetlen. Az özönvíz végén Isten fontos ígéretet tett: *„Nem irtok ki többé minden élőt. Amíg föld lesz, nem szűnik meg a vetés és az aratás, a hideg és a meleg, a nyár és a tél, a nappal és az éjszaka”* (1Móz 8,21–22). A gondviselés szövetségének tekintjük Istennek ezt a kijelentését. Lényegében Isten azt az ígéretet tette, hogy amíg ez a föld létezik, megfelelő időjárást biztosít a földön élők számára. Érdekes és tanulságos, hogy Isten egy emlékeztető jelet helyezett az égre, amely által – amint a Szentírás mondja – önmagát emlékezteti erre az ígéretére. Isten a szivárványt helyezte az égre, amelyet látva elkötelezi magát a saját ígéretének betartására. Isten tehát, aki mindenható, akinek semmi sem lehetetlen, önmagát korlátozza abban, hogy bármilyen gonoszul élnek is az emberek, az ő gondviselése – így a víz körforgása – nem szűnik meg. A földünk végső sorsáról Péter apostol azt írja, hogy tűz által pusztul majd el, *„amikor az egek lángolva felbomlanak, és az elemek égve megolvadnak”* (2Pt 3,12).

3. Szodoma pusztulása

Szodomát és környékét tűzzel járó természeti katasztrófa által pusztította el Isten. Úgy gondolom, ez is időjárásbeli jelenségnek tekinthető. Szodoma története azért is nagyon tanulságos, mert a katasztrófa bibliai leírásából világos, hogy a városban lakó emberek hitetlensége és féktelen gonoszsága volt Isten ítéletnek az oka. Tanulságos, hogy – a Biblia leírása szerint – Isten Ábrahámmal megbeszélte a pusztítás szándékát. Isten arra hivatkozva tette ezt, hogy *„Ábrahámtól nagy és hatalmas nép fog származni, és megparancsolja fiainak és háza népének, hogy őrizzék meg az Úr útját”* (1Móz 18,16–19). Ezzel Isten egyértelműen világossá tette, hogy a természeti katasztrófa oka a város lakóinak romlottsága volt. Ebből az is következik, hogy hűséges istenfélő élettel elkerülhetők az ilyen pusztító katasztrófák. Ábrahám közbenjárt Szodomáért Istennél. Alkudozott és azt kérte, hogy az igazakért tekintsen el a város ítéletétől. Isten kész volt erre, de amikor kiderült, hogy tíz igaz ember sincs a városban, Ábrahám abbahagyta az alkudozást. Isten irgalma túltett Ábrahám kérésén, mert elpusztította ugyan a várost, de az ott található három igaz embert (Lótot és a két leányát) – angyalainak erőteljes beavatkozásával – kimentette a városból (1Móz 19,15–22).

Szodoma története fontos üzenet számunkra. Egyrészt látjuk, hogy Istennél az ő mindeneket fenntartó és irányító tevékenységében nagy jelentőségük van a benne hívő, a kegyelmében és szentségében élő embereknek. Isten rájuk tekintve őrzi meg a katasztrófáktól a környezetükben élő hitetlen embereket. A hitben élők hiánya pedig gátlástalanná teszi Isten ítéletét. Így van ez a családi és szélesebb körű társadalmi közösségekre, országokra vonatkozóan is. Így érthető az is, hogy amikor Jézus Krisztus magához ragadja majd a választottakat (vagyis egy hívő ember sem marad a földön), szabaddá válik az Antikrisztus arra, hogy kiterjessze sötét uralmát az egész emberiségre.

4. Hetedik csoda: a jégeső

Isten Izrael népét csodatételekkel szabadította ki Egyiptom rabszolgaságából. Tíz csodás és hatalmas beavatkozással kényszerítette Isten a fáraót arra, hogy elengedje a rabszolgaságban sínylődő Izraelt. E csodák sorában a hetedik csoda egy időjárási jelenség, a jégeső volt (2Móz 9,22–31). Nem ez volt az a csoda, amely

megtörte a fáraót, de hozzájárult ahhoz, hogy végül is a fáraó megtört és kénytelen volt azt a másfél–két milliós ingyenmunkást szabadon engedni, akik Izrael népét jelentették. Ez az esemény is igazolja azt a tényt, hogy az időjárás irányító gazdája maga a mindenható Isten.

5. Isten erős széllel utat készít a tengerben

Izrael Egyiptomból való kivonulásakor Isten erős keleti széllel szárította ki a Vörös-tengert. *„egész éjjel erős keleti széllel visszafelé hajtotta a tengert, és szárazzá tette a tengerfeneket"* (2Móz 14,21). Az egyiptomi hadsereget pedig elpusztította a tenger vize, amikor ők is megkíséreltek – Izraelt üldözve – átkelni a tengeren. Az időjárás alakítását Isten eszközül használta Izrael szabadításában.

6. Isten Mózes által vizet fakaszt a sziklából

„Így szólt az Úr Mózeshez: Menj, vedd kezedbe botodat, üss a sziklára! Víz fakad belőle, és ihat a nép." (2Móz 17,5–6) A víz fakasztása is időjárási jelenségnek tekinthető. Csoda történt. Isten tett csodát. A csodára pedig az jellemző, hogy nincs rá észszerű magyarázat.

7. Nagy jégeső, veszteg maradt a nap

Józsué honfoglalása idején történt, hogy a Kánaán földjén élő gibeoniták csellel rászedték Józsuét, hogy Izrael lépjen szövetségre velük. Ezért a Palesztina területén élő öt nép királyai összefogtak, hogy büntető hadjáratot vezessenek a tőlük elforduló gibeoniták ellen. Gibeon ekkor – az Izraellel kötött szövetsége alapján – segítséget kért Józsuétól. Józsué indokoltnak és jogosnak látta Gibeon kérését, és Izrael teljes hadseregével védelmébe vette Gibeont, szembeszállt az öt király haderejével. Ekkor Isten két különleges csodával segítette győzelemre Józsuét. Az egyikről ezt olvassuk: *„Az Úr nagy jégesőt hullatott rájuk az égből a béthoroni lejtőn egészen Azekáig. Többen haltak meg a jégesőtől, mint amennyit fegyverrel mészároltak le Izrael fiai."* A másik csoda még különlegesebb volt, mert a nap és a hold megszabott időrendjét változtatta meg az Úr. Ezt olvassuk: *„Józsué az Úrhoz szólt, és ezt mondta: Nap, maradj veszteg Gibeonban, te is, hold, az Ajalon völgyében! – És veszteg maradt a nap, megállt a hold is, míg ellenségein bosszút állt a nép."* Ez az esemény annyira különleges volt, hogy Józsué – a történet főszereplője és leírója – szükségesnek tartotta megjegyzésként hozzáfűzni: *„Meg van ez írva Jásár könyvében. Megállt a nap az ég közepén, nem sietett lenyugodni egy teljes napig. Nem volt ilyen nap sem azelőtt, sem azután, hogy emberi szóra így hallgatott volna az Úr."* (Józs 10,11–14) Azt gondolom, hogy mi – több ezer év után – ámulva halljuk ezt az egész fizikai világrendet érintő csodát. Csak annyit mondhatunk, hogy a csoda azt jelenti, hogy nem lehet megmagyarázni, és tudomásul vesszük, hogy Istennél semmi sem lehetetlen.

8. Az Úr hatalmas hangon mennydörgött

A bírák korában történt, hogy Éli főpap fiai gonoszul visszaéltek főpapi tisztükkel. Tisztátalan életükkel romboló, Istentől elfordító hatást gyakoroltak egész Izrael életére. Ekkor Isten a filiszteusok elnyomó hatalmaskodásával büntette Izraelt. Az Isten jelenlétét jelképező és a törvény szövegét tartalmazó frigyláda is

„Ebben az esetben Isten időjárásbeli jelenséggel (hatalmas mennydörgéssel) kelt népe védelmére, és vezette Izraelt győzelemre. Izrael ekkor megértette az időjárás alakításával küldött üzenetét, és Isten felé fordult."

a filiszteusok kezébe került. Isten azonban megvédte dicsőségét, és amikor a filiszteusok szentségtelenül közelítettek az elrabolt frigyládához, csapásokkal verte meg őket. A frigyládát ekkor visszaküldték, de a hatalmaskodásuk nem szűnt meg. Ebben az időben hívta el Isten Sámuel prófétát, aki gyermekkorától kezdve hűséggel szolgálta az Urat. Sámuel Izrael népét bűnbánatra és lelki, szellemi megújulásra hívta, majd hadat indított az elnyomó filiszteusok ellen. Ekkor történt, hogy *„az Úr hatalmas hangon mennydörgött a filiszteusok fölött, és úgy megzavarodtak, hogy vereséget szenvedtek Izraeltől"*. Új, megszabadult korszak kezdődött Izrael életében Sámuel irányításával. Ebben az esetben Isten időjárásbeli jelenséggel (hatalmas mennydörgéssel) kelt népe védelmére, és vezette Izraelt győzelemre. Izrael ekkor megértette az időjárás alakításával küldött üzenetét, és Isten felé fordult.

9. Ezekben az években nem lesz sem harmat, sem eső

Aháb király Kr. e. a 9. században – 875–854 között – a kettészakadt Izrael északi királyságában uralkodott. Aháb a Tírusz városában élő Etbaal főpap Jezábel nevű lányát vette feleségül. Jezábel a Baal-Astarte pogány kultusz híveként és erőszakos terjesztőjeként érkezett Samáriába. Férje engedelmes bábként támogatta őt az erőszakos „hittérítő" tevékenységében. Isten prófétáit mind megölték, és több száz Baal-prófétát telepítettek az országba.

Ebben az időben munkálkodott Izrael országában Illés próféta, aki felvette a harcot Ahábbal és Jezábellel. Aháb és Jezábel őt is el akarta fogni, de Isten elrejtette Illést. Előbb egy patak mellett rejtőzött, ahova Isten egy holló által küldött számára eledelt, később Szareptaban egy özvegyasszony nyújtott számára menedéket.

Illés – Isten felhatalmazása alapján – megjelent Aháb király előtt, és bejelentette, hogy *„ezekben az években nem lesz sem harmat, sem eső"*. Isten tehát az időjárást, pontosabban a szárazságot használta eszközként arra, hogy visszatérítse a tőle elfordult Izraelt. Világosan értésükre adta az embereknek, hogy az időjárás irányítása az ő kezében van. Ezzel azt is, hogy ő létezik, és ő az egész világ Ura. Illés próféta közreműködése által látványosan is nyilvánvalóvá tette ezt akkor Isten. Illés istenítéletre hívta meg a Karmel hegyére Izraelt. Izrael egész népe összegyülekezett erre az alkalomra. Megegyezésük szerint oltárt épített Baal 450 prófétája is és Illés próféta is. Kimondták, hogy az az igaz Isten, aki tüzet ad a megépített oltárra. Baal 450 prófétája egész nap hiába hívta, kérte az istenét, nem jött se tűz, se felelet. Amikor pedig Illés imádkozott, még a vizet is felnyalta az égből érkezett tűz. Akkor – nagy felkiáltással – ki is mondta a nép, hogy *„Az Úr az Isten!"*, és meggyilkolták mind a 450 hamis prófétát. A nagy ráadás pedig az volt, hogy zuhogó eső áztatta meg a kiszáradt földet az egész országban. Isten tehát azzal igazolta a létét és a fenségét, hogy előbb szárazságot támasztott, majd tüzet és nagy esőt adott. Az viszont az ember javíthatatlan romlottságát mutatja, hogy a hit győzelmi mámora nagyon rövid ideig tartott. Jezábel nem hajolt meg a cselekvő Isten előtt, hanem bosszút esküdött Illés ellen. Illés az országból is menekülni kényszerült Jezábel bosszúja elől. Isten hegyére, a Hórebre menekült. Isten ott azzal vigasztalta meg, hogy közölte vele: bár az emberek nagy többsége makacsul hitetlen maradt, de 7000 ember olyan határozott, élő hitre jutott, hogy ők többé nem hajtják meg térdüket a Baal előtt. Isten nyilvántartásába vette őket, de nem volt ajánlatos nyilvánosan vállalniuk a hitüket. Nem volt tehát eredménytelen Illés közreműködése, sem Istennek az időjárás irányításában – a szárazság, majd az eső és a tűz leküldésében – mutatkozó cselekvése. Az viszont elgondolkodtató üzenet és tanulság (főként a hitben élők számára) ma is, hogy bármilyen hatalmas és nyilvánvaló módon mutatta is meg Isten az ő lényét, jelenlétét és cselekvő hatalmát, az embereknek

„Személyes tanúságtételként mondom, hogy egész életem során több jelentős mértékű, anyagiakban mutatkozó áldásban tapasztaltam Isten Malakiás próféta által kijelentett ígéretének megvalósulását.”

csak egy kisebbsége volt az, akikben ez élő és üdvözítő hitet és Istennel való hűséges közösséget teremtett. Ez ma is így van. Vigasztaló üzenet, hogy Isten viszont az ő nevüket beírta (beírja) az élet könyvébe.

10. Adakozz, és lesz bő termés

Malakiás próféta a tized megadására szólítja fel Izrael népét: „*Hozzátok be a raktárba az egész tizedet, hadd legyen eleség a házamban, és így tegyetek próbára engem – mondja a Seregek Ura. Meglátjátok, hogy megnyitom az egek csatornáit, és bőséges áldást árasztok rátok. Elriasztom tőletek a sáskákat, nem pusztítják el földetek termését, nem teszik tönkre szőlőiteket a határban – mondja a Seregek Ura. Boldognak mond benneteket minden nép, mert gyönyörű lesz országotok – mondja a Seregek Ura.*” (Mal 3,10–12)

Isten országának építése, az evangélium hirdetésének és emberek üdvösségre mentésének a szolgálata anyagi áldozatokat is igényel. A földön élünk, ahol csaknem minden pénzbe kerül. Malakiás arra hívja fel a figyelmünket, hogy Isten nemcsak nyilvántartja az adakozásunkat, hanem jó időjárással és bő terméssel is gazdagon megáldja azt, aki bőven adakozik. A bőséges adakozás ószövetségi mértéke pedig minden jövedelmünk tizede. Ezt a mértéket általában az Újszövetségben is átvettük. Fontos azonban tudnunk és komolyan vennünk, hogy Isten nem üzleti partner, aki pontos adminisztrátorként jegyzi az adakozásunk összegét, és aszerint osztja ki számunkra az áldást. Isten a szívünket vizsgálja, és adakozásunkat aszerint értékeli, hogy milyen anyagi bázisból adjuk azt, amit adtunk, és mi az adakozásunk hitbeli és szívbeli indítéka. Ismerős Jézus megjegyzése, amikor az adakozókat figyelve egy özvegy két fillérjét többre értékelte, mint a gazdag ember sokkal nagyobb adományát.

A mi témánkhoz illeszkedve, a Malakiás próféta által kimondott üzenet számunkra az, hogy az időjárás alakulását is befolyásolja a mi hitbeli, lelki, szellemi állapotunk, az Istenhez való viszonyulásunk. Isten figyeli, jegyzi az ő országára történő adakozást, és határozottan ígéri, hogy áldással válaszol rá. A hitbeli, lelki és szellemi állapotunkat és az Istenhez való viszonyulásunk valódi állapotát pedig (többek között) világosan megmutatja és igazolja az adakozásunk. Lelki állapotunknak egyik fontos és pontos hőmérője, fokmérője az adakozásunk mértéke.

Személyes tanúságtételként mondom, hogy egész életem során több jelentős mértékű, anyagiakban mutatkozó áldásban tapasztaltam Isten Malakiás próféta által kijelentett ígéretének megvalósulását. Az egész életemet átfogó anyagi vonatkozású áldás, hogy a házasságkötésünk után fogadást tettünk az Úr előtt, hogy mi őt tekintjük a gondviselő Gazdánknak. Ez azt jelentette, hogy mindig megelégszünk azzal, amit ő ad. Senkitől nem kérünk pénzt, jövedelmet, kölcsönt, egyedül tőle. (Ő irányítja az embereket.) Mindig előre gyűjtünk arra, amit venni akarunk. Most, 94 évesen mondom, hogy Isten kegyelméből betartottuk. Soha nem kértünk emberektől, intézményektől, gyülekezettől se pénzt, se fizetésemelést, se kölcsönt. Nem is szorultunk ilyesmire, mert mindig volt elég. Terveink megvalósításához előre gyűjtöttünk, és nem vettünk fel hitelt. Mi viszont számtalan embernek adtunk kölcsönt, olykor jelentős összeget is. Kamatot soha nem kértünk és nem fogadtunk el a kölcsönadott pénzért. Így neveltünk fel négy gyermeket, építettünk egy négylakásos társasházat, jelenlegi kocsim immár a tizedik, és mindig új kocsit vásároltunk. Igyekeztünk jól gazdálkodni. Feleségem – női szabóként – időnként, ha kellett – jó jövedelemre tett szert. Nem tudom, hogyan történt, de Istent magasztalom a gazdag gondviselésért. Nem végeztem kimutatást, de bizonyos vagyok abban, hogy adakozásként az Úr oltárára jóval többet adtunk, mint a jövedelmünk 10%-a. Az Isten iránt tanúsított hálán kívül az is késztetett az adakozásra, hogy példát mutassunk ebben is a gyülekezet tagjai számára.

Egy konkrét történetet elmondok. Kecskemétem új imaház építését terveztük, mert a gyülekezet gyors növekedése gyümölcseként kinőttük a régit. Már engedélyezett tervünk volt, amikor a gyülekezet egy csoportja – egy vezetőségi taggal az élen – bejelentette, hogy nem támogatják az elfogadott terv megvalósítását. Sokkal egyszerűbb és kisebb épület építését javasolták. Akkor – kb. 1998-ban – hárommillió forintért eladtam a Balatonföldváron lévő ingatlanunkat, és az árát letettem az Úr oltárára. Ez a lépés olyan adakozási hullámot indított el, hogy – bár a tervezett 60 millió forint helyett 120 millióba került az építkezés – pénzügyi nehézségek nélkül felépült az imaház. Történt pedig, hogy az egyik vezetőségi tag javaslatára 17 család elhatározta, hogy jövedelmük 20%-át minden hónapban az Úr oltárára teszik. Ez pedig elég volt az építkezés pénzügyi fedezetére. Isten csodáját csak utólag láttuk meg. Meg kellett állapítanunk, hogy az a 17 család, amely több

„Jónás különleges bizonyságtétele, majd a tengerbe dobása után támadt napsugaras csend olyan hatással volt a hajó utasaira, hogy »nagy félelemmel félték az Urat, és fogadalmakat tettek az Úrnak«. Vagyis felismerték az Isten mindenhatóságát, és hittel meghajoltak Isten előtt."

éven át ezt a nagyobb összegű áldozatkészséget hozta, mind különleges (anyagi jellegű) áldásban részesült. (Építkezett, lakást vett vagy nagyobbra cserélt, fizetésemelésben részesült stb.) Persze ezt a tényt csak utólag fedeztük fel és állapítottuk meg, mert Isten dicsősége (amint Mózes életében történt) csak „hátulról", vagyis utólag látható meg. Vagyis Isten az áldozatkészségre válaszolt, és az anyagiak terén „jó időjárást" biztosított.

11. Az Úr nagy szelet bocsátott a tengerre

Jónás történetéről van szó. Isten arra szólította fel Jónás prófétát, hogy menjen Asszíria fővárosába, Ninivébe, és prédikáljon nekik, mert *„feljutott Istenhez a város gonoszságának a híre"*. Jónás – prófétához illően – megértette Isten felszólítását, el is ment hazulról, de nem Ninivébe, hanem Társisba (a mai Spanyolország területére) *„menekült az Úr elől"*.

Jónás Kr. e. a 8. század első felében élt és működött, II. Jeroboám (786–745) uralkodása idején, a kettészakadt Izrael északi királyságában. Komolyan vette Isten felszólítását, mert nem maradt otthon, de nem oda ment, ahova az Úr küldte. Miért? Ő maga válaszol erre a kérdésre a 4. fejezetben: *„Mert tudtam, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy"* – mondta Istennek. Attól félt Jónás, hogy Ninive megtér, és akkor nem pusztítja el Isten. Jónás gyűlölte Ninivét, a pusztulását, és nem a megtérését kívánta. (Történelmileg volt rá oka. Asszíria ellenségesen viszonyult Izraelhez.)

Jónás – bizonyára megterhelt lelkiismerettel – a hajó „mélyébe" ment és ott aludt, amikor Isten nagy szelet bocsátott a tengerre. Oly mértékben hányta-vetette a hajót a vihar, hogy a hajó utasai segítségért kiáltottak, ki-ki a maga istenéhez. Aztán sorsot vetettek. Abban hittek, hogy így tudják meg, ki miatt van a nagy vihar. A sors Jónásra esett. Jónás ekkor, prófétához méltó módon, megvallotta, hogy ő a mindeneket teremtő Isten prófétája, és előle menekül, és hogy – szerinte – miatta van a vihar. Nagy hatása volt a vallomásának. Először is felismerték, hogy Jónás Istene az, aki az ég és föld Ura, és most a vihart ő küldte a tengerre. Amikor a vihar fokozódott, maga Jónás kérte, hogy dobják őt a tengerbe, és megszűnik a vihar. Jónás különleges bizonyságtétele, majd a tengerbe dobása után támadt napsugaras csend olyan hatással volt a hajó utasaira, hogy *„nagy félelemmel félték az Urat, és fogadalmakat tettek az Úrnak"*. Vagyis felismerték az Isten mindenhatóságát, és hittel meghajoltak Isten előtt. Isten pedig csodát tett a bűnbánatban összetört szívű Jónással is. Egy nagy halat rendelt, amely elnyelte, majd a szárazföldre vetette ki Jónást. Ő már a hal gyomrában hálát adott a csodálatos szabadításáért, majd elment Ninivébe, és elvégezte az Istentől való küldetését. Azt hirdette, hogy *„még 40 nap, és elpusztul Ninive!"*. Ninive azonban komolyan vette a prófétai szót, és zsákruhába öltözve megtértek. Isten pedig – ezt látva – megbocsátott a városnak.

Jónás Ninive városán kívül, egy bokor árnyékában ülve várta – az általa hirdetett prófécia szerint – a város pusztulását. Amikor azonban nem ez történt, hanem Ninive megtért, Isten pedig megbocsátott a városnak, Jónás „megharagudott" és ezt mondta: „Gondoltam én ezt – azért akartam Tarsisba menekülni." Ekkor Isten különleges leckét adott Jónásnak. „Úgy intézte", hogy egy féreg megrágta a Jónásnak árnyékot nyújtó bokor gyökerét, és a bokor kiszáradt. Jónás pedig napszúrást kapott, ájuldozott és a halálát kívánta. Ekkor Isten kérdezte Jónástól: „Igazad van-e, amikor haragszol e miatt a bokor miatt?" Jónás így felelt: „Igazam van!

„Az időjárás alakulása tehát Isten intézkedésének a területe, és Jónás története arról beszél, hogy az időjárás alakításával olykor Isten közvetlen, világos és személyes üzeneteket közvetít számunkra.”

Haragszom mindhalálig!” Isten így válaszolt: „Te szánod azt a bokrot, amelyet nem te ültettél, én pedig ne szánjam a nagyvárost, amelyben több mint tizenkétszer tízezer ember van?” Isten nagy türelmet és szeretetet tanúsítva Jónás iránt az időjárás alakításával és a bokor kiszárításával igyekezett meggyőzni Jónást az Isten értékrendjének és tetteinek az igazságáról, arról, hogy ő Ninivét – vagyis a hitetlen embereket – megmenteni, és nem elpusztítani akarta az ítéletről szóló üzenet által. Ma is fontos üzenet ez.

Jónás történetében kétszer is komoly szerepe volt az időjárásnak, amellyel Isten üzent és cselekedett. Először, amikor nagy viharral visszafordította Jónást az engedetlenség útjáról, és arra kényszerítette, hogy oda menjen, ahova az Úr küldi. A kellemetlen, sőt életveszélyes vihart arra használta Isten, hogy helyes irányba kényszerítse Jónást. Ez arra is tanít, hogy engedelmes élettel viszont el lehet kerülni kellemetlen, sőt veszélyt hordozó és károkat okozó időjárási eseményeket. Ha Jónás engedelmesen Ninivébe és nem Társisba indul, nem lett volna szükség a viharra, amely által az engedelmesség útjára terelte őt az Isten.

A második esetben a bokor árnyékában menedéket találó és Ninive pusztulását váró prófétát a bokor hirtelen elszáradása által tanította az Isten arra, hogy az Isten értékrendje szerint gondolkodjon, és tartsa tiszteletben az Isten döntését. Ha Jónás számára nagy érték volt egy árnyékot nyújtó bokor, mennyivel nagyobb érték egy nagyváros lakossága, akik Isten teremtményei. Az időjárás alakulása tehát Isten intézkedésének a területe, és Jónás története arról beszél, hogy az időjárás alakításával olykor Isten közvetlen, világos és személyes üzeneteket közvetít számunkra.

12. A szél is, a tenger is engedelmeskedik

Jézus Krisztusról van szó. Tanítványaival együtt szállt hajóra. Hosszúra nyúló tanítása után fáradtan mély alvásba merült a hajóban. Erős szélvihar csapott le a tengerre. A hajó kezdett vízzel megtelni, de Jézus tovább aludt. A tanítványok ekkor méltatlankodó hangon ébresztik fel, és ezt mondják: *„Uram, nem törődsz azzal, hogy elveszünk?”* Jézus felkelt és *„azt mondta a tengernek: Hallgass el, némulj meg! És elült a vihar, és nagy csendesség lett!”* A tanítványok – ámulva a gyors és kellemes változáson – így szóltak egymáshoz: *„Ki ez, hogy a szél is, a tenger is engedelmeskedik neki?”*

Jézus Krisztus, az Isten Fia ő, aki Istenből való Isten, örök világosságból való örök világosság, aki az Atya iránt való engedelmességből és az irántunk való szeretet által valóságos emberi testbe öltözött, hogy értünk, miattunk halála, vére és feltámadása által megváltson és kaput nyisson az átok földjéről a választottak örök, mennyei otthonába. Jézus Krisztus tehát Ura az időjárásnak is. Az időjárás pedig érzékelte és jelezte Jézus Krisztus megváltásának hatalmas jelentőségét azzal, hogy mielőtt az önként vállalt kereszten kilehelte lelkét, *„tizenkét órától három óráig sötétség lett az egész földön”* (Lk 23,44). Nem napfogyatkozás volt, hanem az időjárás gyászolt és ünnepelt. Mi, a váltságot értő és elfogadó választottak – az ég angyalaival együtt – szintén gyászolunk és ünnepet ülünk, mert Isten Jézus Krisztus által diadalt vett a bűn és a halál erői fölött! Ezt jelezte az a három óráig tartó sötétség Jézus Krisztus halála előtt.

13. Hatalmas szélroham

Húsvét napja után ötven nappal történt, hogy *„mindnyájan együtt voltak”*, amikor *„hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt, amely betöltötte az egész házat... Majd lángnyelvek jelentek meg, és leszálltak mindegyikükre. Mindnyájan megteltek Szentlélekkel...”* (ApCsel 2,1–4) Pünkösd napján történt mindez, amikor egy időjárási jelenséggel – szélrohammal – érkezett a Szent Szellem, és egy egészen új korszakot kezdett el azoknak az életében, akik ebben az ajándékban részesültek. Isten új korszakot nyitott ezen a napon az egész üdvtörténetben is. Megnyitotta a Szent Szellem korszakát, amelyet a kegyelem korszakának, vagy az újszövetségi gyülekezet korszakának is nevezünk.

Pünkösd igazi nagy jelentősége a Szent Szellemmel való beteljesedés, ami azt jelenti, hogy a Szent Szellem – mint személy – nemcsak lakozást vesz azokban,

„Pünkösd napján történt mindez, amikor egy időjárási jelenséggel – szélrohammal – érkezett a Szent Szellem, és egy egészen új korszakot kezdett el azoknak az életében, akik ebben az ajándékban részesültek. ”

akik Jézus Krisztust Megváltójuknak elfogadták, hanem – ha ezt kérik és hittel elfogadják – átveszi bennük a uralmat az életünk minden területén. Ez pedig azt eredményezi, hogy gyümölcsözésben gazdag és teljes életet munkál bennük.

A pünkösdi szélrohamot megelőzte, hogy Jézus parancsának engedve a tanítványok tíz napot töltöttek együtt egy „felháznak” nevezett emeleti teremben. A Cselekedetek könyvének leírásából arra lehet következtetnünk, hogy Jézus 11 főből álló tanítványcsapata kiegészült azokkal, akik Jézus messiási szolgálata idején „vele jártak”, valamint Máriával (Jézus anyjával) és Mária többi gyermekével. Pünkösd napja előtt mintegy 120 főre növekedett a felházban imádkozók és várakozók száma. Ők egy szívvel, egy lélekkel, kitartó buzgósággal imádkoztak, várták, hogy az Atya betöltse ígéretét, és beteljesedve Szent Szellemmel legyenek Jézus Krisztus tanúi a föld végső határáig. A csoda megtörtént. A szélzúgás után lángnyelvek formájában szállt rájuk és töltötte be a felházban lévőket a Szent Szellem.

A szélzúgás nemcsak a felházban volt érzékelhető, hanem Jeruzsálem egész városában is. A városban a világ minden tájáról hatalmas tömeg volt együtt, akik pünkösd ünnepére jöttek a templomba. Pünkösd a zsidók három nagy ünnepe közül a második volt, amelyen a törvényadásra emlékeztek és az aratásért adtak hálát. Pünkösd napján a Szent Szellem különleges (valószínűleg csak arra a napra adott) ajándéka volt az is, hogy a felházban imádkozók különböző népek nyelvét kapták ajándékul. Így történt, hogy „mindenki a maga anyanyelvén hallotta” az evangéliumot. Jelképes jelentősége és üzenete van ennek. Az, hogy Jézus Krisztus az egész világ, minden ember Megváltója. Pünkösd napján a legnépesebb a héberül beszélő zsidók tömege volt. Hozzájuk Péter apostol beszélt. Péter igehirdetése által hatalmas szellemi áttörést adott az Úr: 3000 ember megtérése és bemerítése által megalakult az első keresztény gyülekezet.

A mi témánk szempontjából az a lényeg, hogy egy időjárási jelenség – a szél zúgása – volt a pünkösdi események egyik fő jellemzője. Folyamatosan vágyunk és várunk erre a szélzúgásra.

14. Termékeny vihar a tengeren

Az Apostolok cselekedeteiről írt könyv írja le annak a viharnak a történetét, amelynek Pál apostol volt a főszereplője, és amely 276 ember megtérésében volt eszköz.

Pál apostol – a korábban kereszténye ket üldöző vezető farizeus a damaszkuszi úti „pálfordulása” után – hatalmas mértékű gyümölcsözéssel hirdette az evangéliumot. Három misszióútja során több ezer ember tért meg és sok keresztény gyülekezet jött létre. Mindig a zsidók között kezdte az evangélium hirdetését, és akkor alakított új gyülekezetet és nyitott a pogányok felé, amikor az ősi hagyományokhoz ragaszkodó zsidók gyűlölete miatt a zsinagóga elhagyására kényszerült. Így a – többségében pogányok közül megtérő – gyülekezetek jelentős részében voltak megtért zsidók is, akik Krisztusért feladták a zsidóságukat. Lényegében Pál szolgálata nyomán kezdődött és indult gyors fejlődésnek a – főként pogányokból megtért – keresztény egyház. Emberileg érthető, hogy Pál a zsidóság szemében első számú ellenség lett, és gyilkos erőszakkal üldözték őt. Kb. 58 pünkösdjén történt, hogy a jeruzsálemi templomban római katonák szabadították ki Pált az őt ütlegelő zsidók kezéből, és – mivel római állampolgársággal rendelkezett – őrizetükbe vették, Cézáreába szállították, és (a római jog szerint) vádemelést fogadtak el a zsidók részéről. Két évig folyt Cézáreában a bírósági tárgyalás eredmény nélkül, amikor Pál a császárhoz fellebbezett. Ez a fellebbezés eredményezte, hogy 60-ban – láncra vert fogolyként – hajóra ültették és Rómába szállították. Rómában szintén két évig volt fogságban. Ebben a 2 x 2 éves fogságban az volt a különleges, hogy bár láncon és testőr őrizetében, de szabadon fogadhatott bárkit. Vagyis az akkori államhatalom védelmében, akadályoztatás nélkül végezte missziós szolgálatát.

Kérdés: Hogyan lett a láncra vert fogoly a hajón utazók főszereplője, a megmenekülésük és a megtérésük eszköze? Ehhez „kellett” a vihar, a nagy veszedelem. Pál Istentől vett kijelentés alapján azt tanácsolta Kréta szigetén, hogy töltsék ott a telet. A hajó tulajdonosa azonban inkább hitt a kormánymesternek, mint neki. Amikor már két hete táplálkozás nélkül hányódtak a hatalmas viharban, és minden reményüket elvesztették az életben maradásukat illetően, Pál kijelentést kapott Istentől, hogy a hajó elvész ugyan, de minden utas megmenekül. Ekkor Pál bátran előállt, közölte Isten kijelentését az utasokkal, és táplálkozásra szólította fel őket, hogy legyen fizikai erejük a menekülésre. Ő maga példát is mutatott az étkezésben. A kijelentés szerint történt minden. Málta szigetére menekült ki a hajó valamennyi utasa. A menekülésük hatalmas eseménye

„Isten hűséges az általa kötött szövetséghez, és egyetemesen gondot visel a teremtett világról, jókról és gonoszokról.”

pedig minden utas szívét megnyitotta a hitre, Jézus Krisztus befogadására. Megállapíthatjuk, hogy ebben az esetben a veszélyesen viharos időjárás főszerepet töltött be 276 ember megtérésében.

ÖSSZEGZÉS

Vonjuk le a tanulságokat, és foglaljuk össze, mit munkál Isten az általa irányított idősjárás által:

1. Isten hűséges az általa kötött szövetséghez, és egyetemesen gondot visel a teremtett világról, jókról és gonoszokról. Egyetemes gondviselésének egyik jele és ajándéka, hogy kezében tartja az időjárás irányítását. Ennek egyik példája a víz körforgásának folyamatos működése. Isten megfelelő időjárást biztosít ahhoz, hogy a föld megteremje a mindennapi kenyerünket. Legyünk hálásak ezért!
2. Azzal, hogy Isten Mózes által vizet fakasztott a sziklából, azt üzeni, hogy Isten olykor imákat hallgat meg és csodákat is tesz az időjárás alakítása által, hogy gondot viseljen rólunk. Mózes és Izrael történetében a nép szomjazása és emiatti zúgolódása volt az ok, amelyre Isten gondviselő hatalma válaszolt.
3. A Biblia tanulmányozása arra tanít, hogy Isten az időjárás irányítójaként figyelembe veszi a földön élő emberek Istenhez és a szent élethez való viszonyulását. Előfordul, hogy az időjárásban az emberek Istentől való elfordulásának az ítélete jelenik meg. Ilyen volt az özönvíz, Szodoma elpusztítása és nagyon sok katasztrófát és pusztítást okozó időjárási jelenség szerte a világon. Ismerjük fel és fogadjuk alázatos hittel Istennek az időjárás által küldött ítéletes üzenetét. Isten jót munkál általuk.
4. Előfordul, hogy az időjárás alakításában Isten a létezését, a hatalmát, a földi élet irányítására kiterjedő uralmát mutatja meg. Ez történt Egyiptomban, amikor jégesőben mutatta meg Isten a hatalmát. Illés próféta idejében szárazságban, majd nagy eső megérkezésében mutatta meg létét és hatalmát. A Jelenések könyve arról ad hírt, hogy az Antikrisztus seregének pusztításakor talentum nagyságú jég esik majd az emberekre (Jel 16,21; Károli). Lásuk hát meg Isten létét, hatalmát és működését az időjárási jelenségekben! Szívünkben megalázkodva kérjük el, értsük meg és fogadjuk el Istennek az időjárás által küldött üzenetét!
5. Időjárási jelenség lehet az eszköze Isten áldásának és segítő szeretetének. Például Isten erős széllel készített utat a tengeren át Izrael számára, így szabadította meg őket Egyiptom rabszolgaságából. Erős szélzúgás kíséretében jelent meg a Szent Szellem, és töltötte be a tanítványokat pünkösd napján. Vegyük észre, értékeljük, fogadjuk hálaadással a kellemes, hasznos és áldást jelentő időjárási jelzéseket!
6. Előfordul, hogy Isten ítéletes időjárási jelenséggel segíti győzelemre az övéit. Például Isten jégesővel segítette Józsuét győzelemre, Sámuel elől menynydörgéssel késztette Isten menekülésre a filiszteusokat. Vegyük észre, köszönjük meg, amikor Isten – talán imáinkra válaszul – kellemetlen időjárással, de mégis jót munkál az életünkben. Egy példa: A múlt század hetvenes éveiben egy pénzösszeget kaptunk a szüleimtől, hogy zöldségeskertet vásároljunk rajta. (Az önellátásunkat akarták könnyíteni vele.) Nagy örömmel fogadtuk. A vásárlás utáni első év júniusában egy nagy jégverés minden ígérkező termést elpusztított a kertben. Amikor a csupasz fákat és a földre vert termést láttam, egy különös sugallat jelent meg bennem: „Azért van ez, hogy ne légy rabja ennek a birtoknak!” Megértettem, elfogadtam, és igyekeztem betartani Isten üzenetét. A kertnek viszont nagy hasznát vettük.
7. Isten olykor – mint Jónás esetében – katasztrófával fenyegető időjárási jelenséggel fordítja vissza a benne hívő, de engedetlenné váló embereket az engedelmesség útjára. Személyes üzenete is lehet Istennek hozzánk az időjárás által. Figyeljünk fel rá, beszél-

„Az időjárás alakulásában leginkább az válik nyilvánvalóvá számunkra, hogy Isten kezében és irányítása alatt tartja az általa teremtett világot.”

jük meg az Úrral, és engedjük, hogy irányítson Isten az időjárás által!

8. A természeti katasztrófa lehet hangos felszólítás a megtérésre, az életünk megváltoztatására. A Róma felé Pállal utazó 276 utas megértette és elfogadta ezt az üzenetet. Jusson eszünkbe az az igazság, hogy „kicsi ez a világ ahhoz, hogy Isten és a véletlen is beleférjen”. Igaz ez a természeti katasztrófákra is. Alázatos hittel – emberi okoskodás és ítélkezés nélkül – kérjük és fogadjuk el Isten üzenetét, amelyet talán egy természeti katasztrófa által mond nekünk.

Az időjárás alakulásában leginkább az válik nyilvánvalóvá számunkra, hogy Isten kezében és irányítása alatt tartja az általa teremtett világot. Részemre az időjárás alakulása is arról beszél, amit a 93. zsoltár tár elénk. Így szól:

„Uralkodik az Úr! Fenségbe öltözött, felöltözött az Úr, erőt övezett magára. Szilárdan áll a világ, nem inog. Szilárdan áll trónod ősidők óta, öröktől fogva vagy te. Zúgnak a folyamok, Uram, hangosan zúgnak a folyamok, zúgva morajlanak a folyamok. A hatalmas vizek hangjánál, a tenger fenséges morajlásánál fenségesebb az Úr a magasságban! Amit megmondasz, igen megbízható. Templomodat szentség ékesíti, ó, Uram, időtlen időkig!”

Filemon Zsolt

Mózes botja

Bizonnyal velünk is előfordult már, hogy egy kezünkben lévő eszköznek váratlanul kiemelt szerep jutott. A Biblia számos ilyen esetet felvonultat. Ott van például Dávid, aki egy kiélezett pillanatban fogta a parittyáját, és megváltoztatta vele Izrael történelmét. Vagy Mózes, aki maga sem gondolta, hogy ahhoz a bothoz, amit a kezében tart, egyszer még csodás események kötődnek. De az Elizeus idejében élő özvegyasszony (2Kir 4,1–7) sem tekintett úgy a kamrája sarkában árválkodó olajoskorsóra, hogy az lesz a megmenekülés eszköze számára és fiainak egyaránt. És azt ki gondolta volna, hogy egy hosszú nap végén a pusztában egy kisfiú tarisznyájában lapuló öt lángosból és két apró sült halból sok ezer ember jól fog lakni, miután Jézus a kezébe veszi?

A Biblia beszámolója alapján Mózes élete három egymásra épülő, de egymástól jól elkülönülő szakaszra osztható. Gyermekségét és fiatalságát *Egyiptom hercegeként* a fáraó palotájában töltötte. Onnan életét mentve kellett menekülnie. A második negyven évet a pusztában élte meg, ahol *Jetró pásztoraként* dolgozott. Minden bizonnyal ekkor került a kezébe a bot. Életének utolsó harmadát, ami a korábban megszerzett tapasztalataira épült, *Izrael pásztoraként* töltötte, miközben Kánaán felé vezette Isten népét.

A kezében lévő bot meghatározó jelentőséggel bírt élete legnagyobb részében. Amikor Jetró juhait őrizte, a többi pásztorhoz hasonlóan munkaeszközként vette a kezébe, ami onnantól kezdve elválaszthatatlan volt tőle. Ha ledőlt pihenni, szorosan maga mellé helyezte, amikor felkelt, hogy továbbinduljon, ösztönösen nyúlt is utána. Negyven éven keresztül azonban teljesen hétköznapi célokra használta a botját. Ha elfáradt, rátá-

„Alighanem ez az egyetlen olyan feljegyzés a Bibliában, ahol Isten helyteleníti az imádkozást. Természetesen nem az imádsággal volt baja, hanem az időzítéssel. »Mózes – szólt Isten –, most nem ennek van itt az ideje, emeld föl a botodat!«”

maszkodott, este ez alatt engedte át és számolta meg a juhokat, ennek segítségével emelte ki a nyájból a sérülteket, és ha kellett, ezzel védte meg a bárányokat a vadaktól.

A botra mint különleges eszközre Isten tereli rá a figyelmét, amikor váratlanul megkérdezi tőle, hogy mi van a kezében (2Móz 4,2). Ez még a szolgálatra való felkészítése elején történt, miközben Mózes az alkalmatlanságát bizonygatta Istennek, és láthatóan nem tulajdonított nagy jelentőséget Isten kérdésének. A válasza tömörebb nem is lehetne: *bot*. Egyébként pedig mi köze van ennek a botnak az egész megbízatáshoz? Mózes ekkor még nem tudta, hogy Izrael történetében Isten kiemelt szerepet szánt a botnak. De ettől fogva valahogy jobban ragaszkodott hozzá. Éppen ezért meglepő, hogy nem jelentett számára különösebb gondot, hogy Egyiptomba érve megengedje Áronnak, hogy a kezébe vegye és használja. Láthatóan azt sem tartotta presztízskérdésnek, hogy Isten félreérthetetlenül *Áron botjának* (2Móz 7,12) nevezi, sőt még az sem jelentett számára problémát, hogy a bot nem az ő kezében volt, mielőtt kígyóvá változva elnyelte volna az egyiptomi varázslók botjait. Nagyszerű ellenpontja ez a szolgálattevők között időnként fellelhető szolgatársi féltékenységnek. Mert ugye, nem az a lényeg, hogy kié a bot, még az sem igazán számít, hogy éppen kinek a kezében van, csak egyvalami fontos: hogy az Örökkévaló ügyét szolgálja.

A Mózes kezében lévő bot legközelebb már csak a pusztában kapott szerepet. Figyelemre méltó tény, hogy az Írás itt nevezi először *Mózes* botjának. Izrael itt még a pusztai vándorlás elején tartott, de máris kilátástalan helyzetbe került. A Vörös-tengerhez közeledve hátuk mögött hatalmas porfelhő jelezte a fáraó seregének közeledtét. Mózes azonban *hitt*, mert találékonyabbnak tartotta Istent annál, mint hogy kihozza népét a rabszolgaságból, majd hagyja, hogy korábbi rabtartóik lemészárolják őket. Miközben imádságban kereste a megoldást, váratlan útmutatást kapott Istentől: hagyja abba a kiáltást (azaz ne imádkozzon tovább), hanem emelje fel a botját, nyújtsa ki a tengerre, és válassza kétfelé, hogy szárazon menjenek át a tenger közepén (2Móz 14,15–16). Alighanem ez az egyetlen olyan feljegyzés a Bibliában, ahol Isten helyteleníti az imádkozást. Természetesen nem az imádsággal volt baja, hanem az *időzítéssel. Mózes* – szólt Isten –*, most nem ennek van itt az ideje, emeld föl a botodat!*

A Mózes botjához köthető újabb csodára nem kellett sokat várni. Izrael Refídímbe érkezett, de ott nem volt víz, a nép pedig szomjazott. *Vedd a botodat a kezedbe, amivel a folyóra (Nílus) ütöttél, üss a sziklára, és víz jön ki belőle* – hangzik Isten újabb parancsa (2Móz 17,5–6). A csoda az volt, hogy víz fakadt a kősziklából. Nem kellett sokat várni, hogy ismét szerephez jusson a bot. Történt ugyanis, hogy a pihenőjét tartó Izraelt megtámadta Amálék (2Móz 17,9). A Mózes által választott stratégia időtlennek bizonyult. Miközben Józsué egy csapatot vezetett Amálék ellen a völgyben, addig Mózes a halom tetején imádkozott. Mózest leginkább üres kezeit az ég felé emelve szoktuk elképzelni, de ha megnézzük a szöveget, abból láthatjuk, hogy ott is kezében volt az *Istentől kapott botja* (2Móz 17,9). Itt Mózes már egyértelműen számolt a kezében lévő bot erejével.

A Szentírás még egy epizódot elénk tár a „bot életéből”, ami egyben komoly figyelmeztetés is Isten szolgái számára. Mirjam halála után a nép éppen Kádésban táborozott, és elfogyott a vizük és vele együtt a türelmük is. Isten ezúttal is szólt Mózesnek: vedd a botodat, gyűjtsd össze a népet, és Áronnal együtt *mondjátok a sziklának*, hogy adjon vizet. Miután Mózes elvette a botját az Úr színe elől, mérgében (10. vers) *kétszer ráütött vele a sziklára*. Ami azután történt, az nagyon tanulságos. Sok víz fakadt, és ivott a nép meg az állatok is. Látszólag ugyanaz történt, mint korábban Refídímben, de csak látszólag. Mert igaz ugyan, hogy Isten jóságának köszönhetően mindenki ihatott a sziklából ömlő vízből, de Mózes és Áron ezúttal nem bíztak meg Istenben, és nem adtak dicsőséget Istennek.

Miért van az, hogy valami egyszer csodálatosan működik, másszor pedig megszégyenít? A válasz az Isten parancsához való viszonyulásban rejlik. Mózes ezúttal furkósbotként használta a kezében lévő botot, és ezt Isten nem engedi meg. Mózes emiatt nem mehetett be az ígéret földjére (4Móz 20,7–12)!

Mózes botjának legalább két tanulsága lehet számunkra. Az egyik, hogy amit Isten a kezünkbe ad, és

„Miért van az, hogy valami egyszer csodálatosan működik, másszor pedig megszégyenít? A válasz az Isten parancsához való viszonyulásban rejlik.”

amire ráirányítja a figyelmünket, azt bátran, hittel, és ami legalább ennyire fontos, rendeltetésszerűen – Isten parancsa szerint – használjuk. A másik, hogy semmit se tartsunk jelentéktelennek abból, amire Isten rátereli a figyelmünket, mert azzal terve van.

Gondoljunk bele, mi lett volna, ha a fentebb említett özvegyasszony nem értékelte volna eléggé a házában lévő egyetlen olajoskorsót, amire Illés terelte rá a figyelmét, és azt válaszolta volna Illés kérdésére, hogy nincs semmije! Mi lett volna, ha András nem tartotta volna érdemesnek, hogy említést tegyen Jézusnak a kisfiú tarisznyájában lapuló öt kenyérről és két halról? Minden, ami a kezünkben van, végső soron Istené. De hogy mire használjuk, egyáltalán használjuk-e valamire, az már a mi személyes felelősségünk. Bármi is legyen az, amit Isten a kezünkbe adott, amire felhívta

~

77. zsoltár

Hangosan kiáltok Istenhez, Istenhez kiáltok, hogy figyeljen rám. Nyomorúságom idején az Úrhoz folyamodom, kezem éjjel is kitárom feléje lankadatlanul, de lelkem nem tud megvigasztalódni. Istenre gondolok, és csak sóhajtozom, róla elmélkedem, és elcsügged a lelkem. Szemeimet nyitva tartod, szótlanul hánykolódom. Gondolkozom a régi napokon, a hajdani esztendőkön. Eszembe jutnak énekeim éjjelente, szívemben elmélkedem, és ezt kutatja lelkem: Vajon végleg eltaszít az Úr, és nem tart tovább jóakarata? Végképp elfogyott szeretete, érvénytelen lett ígérete nemzedékről nemzedékre? Elfelejtette kegyelmét az Isten, vagy elnyomta irgalmát a harag? Az az én bajom, gondoltam, hogy megváltozott a Felséges jóindulata.

Emlékezem az Úr tetteire, visszagondolok hajdani csodáira. Végiggondolom minden tettedet, elmélkedem dolgaidon. Szent a te utad, Istenem! Van-e oly nagy Isten, mint a mi Istenünk? Te vagy az Isten, aki csodákat tettél, megismertetted erődet a népekkel. Megváltottad hatalmaddal népedet, Jákób és József fiait. Láttak téged a vizek, ó Isten, láttak a vizek, és megremegtek, a mély vizek is reszkettek. A felhők ontották a vizet, a magas fellegek mennydörögtek, nyilaid pedig cikáztak. Mennydörgésed hangzott a forgószélben, villámok világították be a világot, reszketett és rengett a föld. Utad a tengeren át vezetett, ösvényeid a nagy vizeken, lépteid nyoma nem látszott. Mint nyájat, úgy vezetted népedet Mózes és Áron által.

Nemeshegyi-Horvát György

A cipő (saru) a Bibliában

Ez a cikk *Pap Viktor* cipészmester előadásához készült, mely a Férfi a pályán IV. konferencia „Cipészek világa" workshopja volt Balatonszárszón 2018. szeptember 23-án. A cikk nem törekszik sem a téma teljes kimerítésére, sem a magas szintű tudományosságra, műfaja népszerű bibliai ismeretterjesztés. A cipő és saru szavakat itt szinonimaként használtuk, abban a tudatban, hogy a bibliai kor „cipője" elsősorban a saru volt. A Bibliában ennek jelölésére legtöbbször használt szavak a héber נַעַל **(naal) és a görög ὑπόδημα, σανδάλιον (hüpodéma, szandalion), a latin Vulgatában pedig a *calciamentum*.**

Az Édenben, cipő nélkül

A bűneset előtt, az édeni állapotban az emberek nem viseltek ruhát. „*Még mindketten mezítelenek voltak: az ember és a felesége; de nem szégyellték magukat.*"[1] Sem a test szeméremérzet miatti eltakarása, sem a külső ha-

1. 1Mózes 2,25.

„Viszont attól, hogy a cipőt sok gonoszságra használták, használják, a cipő még – természetesen – nem lett egy önmagában rossz dolog. Ha az lenne, akkor a Biblia nem ábrázolná magát Istent is cipőben egy helyen (»Isten így szólt szentélyében… Edómra teszem sarumat«).”

tások elleni védelem miatt nem volt szükség az öltözködésre. Így az édenkertben cipő sem volt.

Amikor az ember és felesége bűnt követtek el, úgy érezték, hogy rejtőzködniük kell (Isten elől, egymás elől, a természet elől). Ezért Isten bőrruhát készített nekik, és felöltöztette őket.[2] Hogy ehhez az első bőrruhához tartozott-e bármiféle cipő, nem tudjuk, de a kígyó fejére taposáshoz[3] már indokolt volt a viselete.

Tehát a cipő (saru) is, mint annyi minden más, a bűnnel jött be, de ez nem jelenti azt, hogy önmagában bűnös dolog lenne.

Természetesen lehet a bűn eszköze is, hiszen a cipőt, mint minden más eszközt, az ember felhasználta mások elnyomásához. A véres harci sarut mint képet a Biblia többször használja az erőszak, elnyomás jelképeként. Jóábról írja ppéldául, hogy két gyilkossággal, Abnér és Amászá megölésével *összevérezte saruját*.[4] Ámósz próféta arról kesereg, hogy a cipőt mint korrupciós eszközt használják: *egy pár saruért eladják a szegényt*.[5] Sirák fia könyvében Sámuel visszautasítja, hogy akár egy pár sarut elfogadott volna valakitől ilyen korrupciós ajándékképpen.[6]

Majd a végső messiási kor eljövetelével jön csak el, hogy *„minden dübörögve menetelő csizma és véráztatta köpönyeg elég, és tűz martaléka lesz. Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk… Az uralom az ő vállán lesz”*.[7]

Viszont attól, hogy a cipőt sok gonoszságra használták, használják, a cipő még – természetesen – nem lett egy önmagában rossz dolog. Ha az lenne, akkor a Biblia nem ábrázolná magát Istent is cipőben egy helyen *(„Isten így szólt szentélyében… Edómra teszem sarumat”)*.[8]

A cipő mint az utazás eszköze

A saru alapvetően az utazás eszköze volt. Felövezni magunkat és felsaruzni a lábat annyit jelentett, hogy felkészülni az indulásra, az utazásra. Így késztette az angyal Pétert arra, hogy szedje össze magát, és induljon el kifelé a börtönből: *„Övezd fel magadat, és kösd fel sarudat”*,[9] és ilyen indulásra felkészülten kellett az izraelitáknak elfogyasztaniuk a pászkát, saruval a lábukon, Egyiptom elhagyására felkészülve.[10] A saru alapfelszerelés volt egy hosszabb úton, viszont Jézus egy esetben – minden egyéb kényelmi és biztonsági felszereléssel egyetemben – megtiltotta tanítványainak, hogy akár sarut vigyenek magukkal az útra.[11]

A hosszú út természetesen elnyűtte a sarukat, egy idő után tönkrementek, leszakadtak az ember lábáról. A gibeoniták amikor meghallották, hogy mit tett Józsué serege Jerikóval és Aj városával, egy ezzel kapcsolatos csellel csapták be az izraelitákat. A lábukra csupa elnyűtt és foltozott sarut húztak, és minden felszerelésből régi és elnyűtt, repedezett darabokat csomagoltak maguknak, elhitetve így Józsuéékkal, hogy ők egy messze földről érkező vándorkaraván, nem pedig a meghódítandó kánaáni föld lakosai. Így Józsué serege a cselnek bedőlve megkímélte őket, és szövetséget kötött velük.[12] Ezzel szemben a Mózessel vándorló népről csodajelképpen jegyzi fel a Szentírás, hogy a 40 év vándorlás alatt nem szakadt le róluk a sarujuk, hanem végig kibírta az utat.[13]

Méltóság, méltatlanság, sértés, szent helyek, gyász, ítélet

A cipővel az ókori keleti kultúrában sok mindent kifejeztek az ember méltóságáról és méltatlanságáról. A cipőt a szabad ember viselte, a rabszolga nem, így levétele méltatlanságot, szolgai állapotot, védtelenséget is kifejez.

Egy rabbinikus történet azt mondja Józsefről, hogy amikor testvérei eladták rabszolgának, az érte kapott pénzből cipőt vettek, mondván: nem ő fog rajtunk uralkodni, hanem majd mi fogunk őrajta taposni, meglátjuk, mi lesz az álmaiból.

A cipő talpának mutatása valaki felé: sértés, a legkomolyabb sértés pedig valakit megdobni cipővel. (Ez

2. 1Mózes 3,21.
3. 1Mózes 3,15.
4. 1Királyok 2,5.
5. Ámósz 2,6.
6. Sirák fia 46,19.
7. Ézsaiás 9,4–5a.
8. Zsoltárok 108,8–10.
9. Apostolok cselekedetei 12,8.
10. 2Mózes 12,10–11.
11. Lukács 10,4 és 22,35, de Márk verziója eltér az eseményekről, ennek tárgyalását lásd lentebb.
12. Józsué 9,3–5.
13. 5Mózes 29,1–5.

„A szent helyeken le kell vetni a cipőt. Ez az ember Isten előtti méltatlanságának kifejezésére szolgál. ”

mind a mai napig így van. Lásd *ifj. George Busht* 2008 decemberében egy iraki sajtókonferencián egy újságíró, *Muntazeral-Zaidi* megdobta cipővel. Az irakiak és a Bush család viszonyában a cipős véleménykifejezés nem új keletű, az első Öbölháború után a bagdadi al-Rashid hotel halljában az idősebb Bushról raktak ki egy mozaikot, amelynek nem az ő megbecsülése volt az értelme – mint gondolta pár nyugati turista –, hanem épp ellenkezőleg, a hotelbe belépő minden embernek meg kellett őt taposnia.[14]) Ebben a kontextusban kell azt is érteni, hogy Isten Edómra teszi a saruját = megalázza az edómitákat.[15]

De a cipő levétele ebben a kultúrában az ember saját önmegalázását is jelenti. A szent helyeken le kell vetni a cipőt. Ez az ember Isten előtti méltatlanságának kifejezésére szolgál. Például Isten szól Mózeshez az égő csipkebokorból, hogy vegye le a saruját, mert szent az a föld, ahol áll;[16] Az Úr (angyali) seregeinek vezére szól Józsuéhoz, és ugyanezt mondja.[17]

A cipőt gyászoláskor és bűnbánatkor is levetették: *„Dávid azután fölfelé ment az Olajfák hegyének a lejtőjén, és amíg ment, egyre sírt. Betakart fejjel, mezítláb ment, és az egész hadinép is vele együtt betakarta a fejét, és ahogy mentek fölfelé, egyre sírtak.”*[18]

Ezékiel prófétának Isten megtiltotta, hogy sírjon vagy hogy levegye a saruját, amikor felesége hirtelen halállal meghalt. Csak sóhajtoznia volt szabad: ez jelül szolgált Izraelnek, hogy a sarujuk rajtuk lesz, de sóhajtozni és sorvadozni fognak bűneik miatt, amikor Isten meggyalázottá fogja tenni a szentélyt.[19]

Ézsaiásnak viszont éppen ellenkezőleg, azt parancsolta Isten, hogy úgy hirdessen ítéletet, hogy mezítelenül és saru nélkül járjon, ezzel az Egyiptomon és Etiópián bekövetkező ítéletet kellett kiábrázolnia, tudniillik hogy csupasz fenékkel (sic!) és saru nélkül viszik el őket rabszolgának az asszírok.[20]

Cipő és jogszokások

A cipőnek az izraeli jogban is érdekes szerepe volt. Egy fontos izraeli jogszokás volt a levirátus, azaz a sógorházasság intézménye. Ha egy férfi meghalt a csatában, akkor a testvérének el kellett vennie feleségül az özvegyét (azaz a sógornőjét) azért, hogy ne haljon ki a meghalt fivérének a neve és a családja. Ha valaki erre nem volt hajlandó, akkor a következő büntetésben részesült: *„lépjen oda hozzá a sógornője a vének szeme láttára, húzza le a sarut a férfi lábáról, köpje szembe, és ezt mondja: Így kell bánni azzal az emberrel, aki nem akarja építeni testvére háza népét! És nevezzék őt és háza népét Izraelben sarutlannak.”*[21]

A későbbi korban, a honfoglalás után is fennmaradt a cipőlehúzás szerepe a rokoni kötelezettségekkel kapcsolatos jogügyleteknél, de a szembeköpés és egyéb megalázás nélkül, egyszerűen hitelesítést jelentett. Ruth és Boáz történetében, amikor a Boáznál közelebbi rokon nem akarta feleségül venni Ruthot, és betölteni a *góél* (a rokonai adósságát megváltó személy) funkcióját, akkor lehúzta a saruját, és ezzel hitelesítette, hogy kész átadni Boáznak Ruthot és a vele járó földbirtokot.[22]

A saru és a szíja

A sarut szíj tartotta a lábon.A saruszíj nem volt egy értékes dolog, hasonlóan egy mai cipőfűzőhöz. Ábrahám visszautasította, hogy akár egy saruszíjat elfogadjon Sodoma királyától.[23]

14. Sandra Sweeny Silver: “What about shoes in the Bible?”, http://earlychurchhistory.org/fashion/what-about-shoes-in-the-bible (letöltés: 2018. 09. 07.)
15. Zsoltárok 108,8–10.
16. 2Mózes 3,4–5.
17. Józsué 5,15.
18. 2Sámuel 15,30.
19. Ezékiel 24,15–33.
20. Ézsaiás 20,1–6.
21. 5Mózes 25,8–10.
22. Ruth 4,7–8.
23. 1Mózes 14,22–23; vö. Sirák fia 46,19.

„... ha véletlenül kioldódna a pap saruszíja, akkor le kellene hajolnia, hogy újra bekösse azt, és így közben nem áldhatná paptestvéreivel együtt a népet."

Értéktelensége ellenére a saruszíj fontos volt, ha a szíj meglazult, a saru leeshetett. Isten azzal fenyegette meg népét, mikor engedetlen volt, hogy egy olyan népet fog ellene küldeni, amelyiknek *„nem szakad el a saruszíja"*,[24] azaz biztosan állni fog a lábán, és komoly veszélyt jelent majd rájuk. Áser törzsének is tartós, mégpedig rézből és vasból készült cipőcsatot ígér az áldás (ami érthető, hiszen réz- és vasbányák voltak a területükön).[25]

Érdekes, hogy a papok (kohanim) az áron áldás elmondásának az ideje alatt nem viselhettek cipőt. Ennek nincs köze Mózeshez és a csipkebokorhoz, sem Ruth történetéhez, és nem is az volt az oka, hogy meg kellene alázkodniuk, hiszen nem kellett mezítláb állniuk, hanem zoknit viselhettek. Az ok itt is a saruszíj volt. Ugyanis ha véletlenül kioldódna a pap saruszíja, akkor le kellene hajolnia, hogy újra bekösse azt, és így közben nem áldhatná paptestvéreivel együtt a népet.[26]

Jézus és a cipő

A hazaérő gazda saruszíjának kioldása alantas rabszolgafeladat volt. Amikor Bemerítő Jánost kérdezik, hogy vajon ő-e a Krisztus (a Messiás), akkor azt mondja, hogy nem ő az, de már megérkezett az illető (azaz Jézus), és ő ugyan Isten prófétája, aki Isten megbízásából meríti be az embereket, mégis olyan méltatlan a Messiáshoz képest, hogy még a saruja szíját megoldani sem méltó.[27]

Az Úr Jézusban is ugyanez az alázatosság jelenik meg. Magas státusza ellenére alacsony státuszúként cselekszik: leveszi tanítványai saruját, és megmossa a lábukat. Azt tanítja: ha ő, az Úr és a Mester így cselekszik, akkor nekünk, tanítványainak is meg kell mosnunk egymás lábát, és a legalázatosabb szolgálatokat is el kell végeznünk egymás felé.[28]

Az Úr Jézust meztelenül feszítették keresztre, így természetesen a sarut is levették róla. Ezt a szégyent miattunk viselte, bűneinket magára véve vállalta a teljes védtelenséget és megalázottságot.[29]

A szentek felékesítése

Az evangélium szerint a kereszten egy mennyei ruhacsere történt. Az Úr magára vette szégyenünket, bűnünket, meztelenségünket, és az ő új, tiszta, királyi ruháját adta nekünk. Jézus áldozata miatt a bűnöket Isten őrajta büntette meg, bennünket pedig Isten olyan bűntelennek lát, mint Jézust.

A hazatérő tékozló fiú nem marad mezítláb, mint egy szolga, hanem fiúsága helyreállításaként csodás új és tiszta sarut kap.[30]

Jahve gyönyörű színes ruhát és תַּחַשׁ („tahas"-bőr) sarut ad szerelmese, Jeruzsálem (azaz a júdai nép) számára, hogy az eltakarja kezdeti meztelenségét, szégyenét, és királynőként járhasson előtte.[31] A „tahas"-ról ma már nem tudni biztosan, hogy micsoda, fordítják delfinbőrnek, fókaborjú bőrnek, borzbőrnek, finom, díszes vagy hímzett bőrnek… Hasonló kép jelenik meg az Énekek énekében, ahol a fejedelmi Szulamit táncát, járását, domború csípőit sarui emelik ki.[32]

Ezen képek közös lényege, hogy Isten igen kiváló minőségű, ritka bőrbe öltözteti az övéit, azaz nagyon megszépíti, felékesíti őket lelkükben.

Az örömhír hirdetése

A megtérő bűnös, a hazakerült tékozló fiú nem arra kapja vissza az atyától a saruját, szabadságát, hogy azzal másokat eltiporva uraskodjon, hanem azzal a küldetéssel, hogy menjen és hirdesse ő is másoknak az Isten országának örömhírét. Akik még nem hallották a Jézus Krisztusról szóló örömhírt, azok sóvárogva várnak az üdvösség után, és örömmel veszik, *„ha feltűnik*

24. Ézsaiás 5,26–27.

25. 5Mózes 33,25 – megjegyzendő, hogy az itt megjelenő לָעֲנֵמ (minöál) egyszer fordul elő az egész Bibliában (hapax legomenon), ezért nehezen értelmezhető kifejezés. Egyes fordítások szerint ezen a helyen nem a cipők, hanem a kapuk fémkötözéseire utal a Szentírás.

26. Jacob Chinitz: "The role of the shoe in the Bible". *Jewish Bible Quarterly*. 35/1 (2007. január).

27. János 1,24–27.

28. János 13,1–17.

29. Máté 27,35; előrejelezve a Zsoltárok 22,19 által. Vö. 2Korinthus 5,21.

30. Lukács 15,22.

31. Ezékiel 16,10.

32. Énekek 7,1–2.

„…csak erre a földre szól a cipő, vagy a mennyben is lesz majd szerepe?”

a hegyeken az örömhírt hozó [sarus] lába”.[33]

Az Úr Jézus tanítványait arra is tanítja, hogy az ő ügyében járóknak nem kell aggódniuk amiatt, hogy mit öltsenek magukra, mert Isten minden szükséges dolgot meg fog adni az övéinek,[34] és amikor anyagi tartalékok nélkül missziós útra küldi őket, ezt mindannyiszor meg is tapasztalják.[35] Az erről szóló beszámolóban Lukács és Márk evangéliuma között eltérés van abban, hogy saruban vagy saru nélkül mentek ki a tanítványok. Ez vagy két külön alkalmat jelent, vagy ha azonos útról van szó, akkor Márk verziója preferálandó, mert ott a többi dologgal szemben direkt kiemeli a sarut, illetve mert a Péter római igehirdetéseire alapozó Márk közelebb van az eseményekhez, mint az őt forrásként használó Lukács.[36]

Isten *„az ő híveinek lábát megőrzi”*,[37] sőt olyanná teszi azokat, *„mint a szarvasoké”*,[38] a küldetés teljesítéséhez azonban nemcsak fizikai védelemre van szüksége a lábnak, hanem a belső embert is fel kell öltöztetni a szellemi harchoz. Pál apostol részletesen leírja, hogy ehhez a küzdelemhez fel kell venni az Isten fegyverzetét, az igazságszeretet övét, a megigazulás mellvértjét, a hit pajzsát, mely felfogja a gonosz tüzes nyilait, az üdvösség sisakját és a Lélek kardját. Isten harcosának a lábára a *„békesség evangéliuma hirdetése készségének saruja”* kerül, mely ugyanolyan elhagyhatatlan része a fegyverzetnek, mint annak összes többi eleme.[39]

Cipő a mennyben?

Az utolsó kérdés, ami felmerül a Biblia és a cipők témájában, hogy csak erre a földre szól a cipő, vagy a mennyben is lesz majd szerepe?

Egy amerikai kórház lelkésze elcsukló hangon mesélt arról, hogy egy kezelhetetlen fertőzéssel bent lévő kislány a következő kérdést tette föl neki: *„Amikor a mennyben majd megkapom az új cipőmet, lesz ott valaki, aki segít nekem bekötni a cipőfűzőmet?”*[40] A kislány gyermeki reménysége egy másik, korábbi gyermeki reménységgel találkozott: a gyapotföldeken dolgozó fekete rabszolgák spirituáléjával, akik ezt énekelték: *„When I get to heaven, gonna put on my shoes, Gonna shout all over God’s heaven”* („Amikor a mennybe jutok, felveszem majd a cipőmet, és [öröm]kiáltásokkal töltöm meg az Isten országát”).[41] A baptista családból származó, és a hitét felnőttkorában újra megtaláló *Johnny Cash* dolgozta fel és tette még híresebbé ezt az éneket.[42]

Sokakban felmerül a kérdés, hogy ha az Édenben meztelenek voltunk, akkor vajon a megváltottak újra mezítelenek lesznek-e a mennyben? Mivel ott már nem lesznek sem tisztátalan vágyak, sem a testnek kárt okozni képes környezeti tényezők, ezért elvileg akár lehetnénk újra azok. Azonban a Szentírás nem erről beszél, hanem arról, hogy fehér ruhánk lesz,[43] azaz a bűnt megjárt, és abból Krisztus által megváltott ember állapota nem azonos az éppen megteremtett naiv ártatlansággal; mindkettő tiszta ugyan, de az utóbbi különlegesen tükrözi Isten dicsőségét a golgotai kereszten történtek miatt. A fehér ruhához pedig tahasbőr cipőt kap Krisztus menyasszonya…,[44] és akkor már remélhetőleg tudni fogjuk azt is, hogy mi az.

33. Ézsaiás 52,7; idézi Róma 10,13–15.
34. Máté 6,28–34.
35. Lukács 22,35.
36. Lukács 10,4 és 22,35; vs. Márk 6,7–9.
37. 1Sámuel 2,9a.
38. Zsoltárok 18,34; Habakuk 3,19; 2Sámuel 22,34.
39. Efezus 6,13–17.
40. Leroy Howe: “Do people wear in shoes in heaven?”, www.faithchallanges.com/2015/04/05/do-people-wear-shoes-in-heaven/ (letöltés: 2018. 09. 18.).
41. Uo.
42. Johnny Cash: “I got shoes”. Hymns from the Heart album, 3. szám.
43. Jelenések 7,9–17.
44. Ezékiel 16,10.

Kapitány Zsolt

City to city Europe konferencia

Krakkó, 2018. október 30. – november 1.

Timothy Keller a konferencián
(A cikkhez tartozó fotókat Papp Attila Gyula bocsátotta rendelkezésünkre)

Néhány évvel ezelőtt a European Leadership Forumon akadt, majd ragadt a kezembe *Timothy Keller* Center Church című könyve. A könyv fő témája a kiegyensúlyozott evangélium-központú szolgálat városi környezetben. Mély benyomást gyakorolt rám a könyv alaposssága és az, hogy nem akarja megmondani a tökéletesen alkalmazható missziós módszert, de mégis nagyon gyakorlatias.

A könyv hatását követően csatlakoztam két fiatal lelkészkolléga (*Pollák Dávid* és *Záborszky Dávid*) csapatához, akikkel közösen vehettünk részt a City to city Europe gyülekezetplántálási konferencián Krakkóban. A rendezvényen mintegy hatszáz fős hallgatóság volt jelen szerte Európából, köztük majd százan Magyarországról.

Timothy Keller négy előadást tartott a következő témákban: 1. Hogyan változtat meg téged az evangélium? 2. Hogyan változtatja meg a gyülekezetet az evangélium? 3. Hogyan változtatja meg a városodat az evan-

„... minél több közösségi médiát fogyasztunk, annál nehezebb átélni, mi az, ami valóság rajtunk kívül. Csak az lesz a valóság, amit mi magunk átélünk és érzünk. A közösségi média megváltoztatja, miként formálódunk és miként fogadunk el egy hitet."

gélium? 4. Hogyan változtatja meg a világot az evangélium? A konferenciát alapvetően áthatotta a könyv három fő fókusza, a kiegyensúlyozott evangélium, a kiegyensúlyozott viszonyulás a városhoz, és a kiegyensúlyozott mozgalmi jelleg.

Az alábbiakban a negyedik előadásban felvetett három kihívást szeretném ismertetni: 1. Az evangélium kihívása egy posztkeresztény kultúrában, 2. A keresztény formálódás kihívása egy digitális médiakultúrában, 3. A keresztény egység kihívása egy politikailag fragmentált társadalomban.

1. Az evangélium kihívása egy posztkeresztény kultúrában

A nyugati társadalom az első, mely azt mondja: a legfontosabb, hogy az egyén szabad legyen és saját vágyai szerint éljen. Továbbá a legnagyobb problémának azt tartja, ha valaki más egy szent rendet akar ráerőltetni. A nyugati ember azt hiszi, hogy a legfontosabb dolog, amitől meg kell szabadulnia, hogy az emberek azt mondják neki: meg kell térnie.

Az „üdvösség" gondolatának legerősebb formája az, hogy meg kell szabadulni attól, hogy üdvösségre van szükség. Ebből az következik, hogy az egyén mondja meg az egyháznak, a gyülekezetnek, a családnak, hogy úgy kell elfogadni őt, ahogy van. És neki ne mondja meg senki, miként kellene élnie az életét.

A kérdés az, hogy egy ilyen kultúrában, amely nem hisz a bűnben, hogyan tudunk beszélni a bűnről. Minden más tradicionális kultúra hiszi, hogy van valami szent rend, és ha attól eltérünk, az bűn. Ez igaz akkor is, ha egyes kultúrák másként értelmezik, mi a bűn, és másként gondolkodnak Istenről. De mindannyian hiszik, hogy van valami szent rend. A nyugati ember azonban ezt nem hiszi. A kérdés az, hogyan beszélünk a nyugati embereknek az evangéliumról.

2. A keresztény formálódás kihívása egy digitális médiakultúrában

A második kihívás hasonló az előzőekhez. Hogyan végzünk missziót és keresztény formálódást azon emberek között, akik a digitális és szociális média világában élnek. Az európai statisztikák hasonlóak lehetnek, mint az amerikaiak, melyek azt mondják, hogy a huszonegy év alattiak több mint hatvan százaléka négy óránál többet tölt a közösségi médián. *Sherry Turkle*, az egyik bostoni egyetem tanára, könyvet írt a közösségi média hatásáról, és azt mondja, minél több közösségi médiát fogyaszt valaki, annál inkább mérhető módon csökken benne az empátia. Másként fogalmazva, minél több közösségi médiát fogyasztunk, annál nehezebb átélni, mi az, ami valóság rajtunk kívül. Csak az lesz a valóság, amit mi magunk átélünk és érzünk. A közösségi média megváltoztatja, miként formálódunk és miként fogadunk el egy hitet.

Régen ahhoz, hogy valaki elfogadjon egy hitet, fel kellett ismernie, hogy az igaz, és abból az következett,

„A különböző narratívák is a közösségi médián keresztül érkeznek hozzánk.”

hogy meg kell változnia. De ma az emberek azt fogadják el, ami egy járulékos igazság. Nem azért fogadnak el valamit, mert az igazság, hanem azért, mert így szeretnék magunkat látni. Ebből az következik, hogy a hitelveik hihetetlenül keskenyek lesznek. Egy digitális világban a benső és az érzések sokkal valóságosabbnak tűnnek az egyénnek, mint bármi más, ami rajta kívül van. És ha valaki eldönti, hogy valamiben hinni szeretne, az csak azért van, mert az beleilleszkedik abba, hogy milyen szeretne lenni.

A kihívás ebben az, hogy miként formáljuk az embereket a világban, gyermekeinket a gyülekezetben. Miként formáljuk az embereket akkor, amikor három-négy órát töltenek napi szinten a közösségi médián, és csak néhány órát hetente a gyülekezetben?

A különböző narratívák is a közösségi médián keresztül érkeznek hozzánk, melyek a következők:

Identitásnarratíva: Az identitásnarratíva azt jelenti, hogy teljesen igaznak kell lenned önmagadhoz, meg kell találnod és ki kell fejezned önmagadat, függetlenül attól, hogy bárki más mit gondol.

Szabadságnarratíva: Szabadnak kell lenned, hogy úgy élj, ahogy akarsz. Tedd, amit akarsz, amíg másoknak nem ártasz.

Boldogságnarratíva: Azt kell tenned, ami téged boldoggá tesz, és ebből fakadóan a boldogságot semmiért sem áldozhatod fel.

Igazságnarratíva: Az erkölcsiség kulturálisan relatív, és senki sem mondhatja meg neked, hogy mi igaz vagy mi nem igaz. Mégis mindezek mellett fontos, hogy igazság legyen a világban.

Tudománynarratíva: A problémák megoldása tudomány által vezérelt lesz, és a tudomány tudja átalakítani az életünket.

Szexualitásnarratíva: A szexualitásod megélése döntő része annak, hogy a saját identitásodat felismered és megéled. A szexuális gyönyör egy elvehetetlen formája annak, hogy te kifejezd önmagadat.

Történelmi narratíva: A történelem arra megy ma, hogy az individuális szabadságodat megéld. Mindezek az interneten keresztül érkeznek hozzánk, és az ember képzeletét valóban megmozgatják. Azonban a közösségi média nemcsak rossz hiteket közvetít, hanem megváltoztatja azt is, hogy miként formálódik az ember. A kihívás tehát az, hogy miként tudjuk megtartani a gyermekeinket a gyülekezetben úgy, hogy ne mondják: nem értik, mi az, ami itt folyik.

Régen a hitvallások valamivel szemben fogalmazódtak meg. A kérdés mindezekből az, hogy ma, amint kifejtjük a hitelveket, azok vajon szembemennek-e a mai szekuláris narratívákkal. Az igazságot úgy mondjuk-e el, hogy az felkészít bennünket azokkal a narratívákkal szemben, amelyek nem az Isten szerintiek. A keresztény narratívának azt kell megmutatnia, hogy a szekuláris narratívák bár igazságot ígérnek, de sohasem fogják tudni megadni azt.

„A korai kereszténységre öt dolog volt jellemző: a multietnikusság, az elkötelezettség a szegények iránt, nem voltak bosszúállók, a pro-life és a tradicionális szexuális etika.”

Egy másik feladat, hogy olyan közösségeket kell teremtenünk, amely az embereket megtartja és formálja. A közösségben nemcsak erkölcsi tanítás van, hanem erkölcsi diskurzus is. Elég erős közösséget kell építeni ahhoz, hogy legyőzze azt, ahogyan a közösségi média magába olvasztja az embereket. A fiatalok evangelizálására új utakat kell találni.

3. A keresztény egység kihívása egy politikailag fragmentált társadalomban

A harmadik kihívás az egység egy politikailag fragmentált társdalomban. A nyugati társadalom politikai értelemben széttöredezett. Egyfajta polarizáció történik. Az emberek sokkal konzervatívabbak és jobboldalibbak, és az emberek sokkal baloldalibbak és liberálisabbak, mint korábban. A veszély az, hogy a politikai indulatosság annyira erős, hogy a keresztény gyülekezetek is belekerülnek ebbe a feszültségbe. Ennek a problémának a közösségi média szintén része.

A politikai pártok egyre erőteljesebben meghatározzák, hogy a kereszténykén miként cselekszünk, pedig ennek fordítva kéne lennie. A lehető legrosszabb az, ha egy gyülekezet vagy felekezet annyira azonosul egy párttal, hogy a nem keresztények azt mondják, a kereszténység csupán az adott politikai blokk egy eleme.

A korai kereszténységre öt dolog volt jellemző: a multietnikusság, az elkötelezettség a szegények iránt, nem voltak bosszúállók, a pro-life és a tradicionális szexuális etika. Ha ezeket nézzük, mind baloldali, mind jobboldali elvek megtalálhatók köztük.

A kereszténységnek ellen kell állnia annak, hogy akár a jobb-, akár a baloldal bekebelezze.

Mi keresztények vagyunk először, és csak azt követően jobb- vagy baloldaliak, keresztények vagyunk először, és csak azt követően észak-amerikaiak vagy európaiak.

Tim Keller szerint ez a három kihívás áll előttünk, amivel foglalkoznunk kell.

Az előadások az interneten angolul és magyarul is megtekinthetők:

- magyarul a *pappatilla6* nevű youtube csatornán
- angolul itt: facebook.com/citytocityeurope

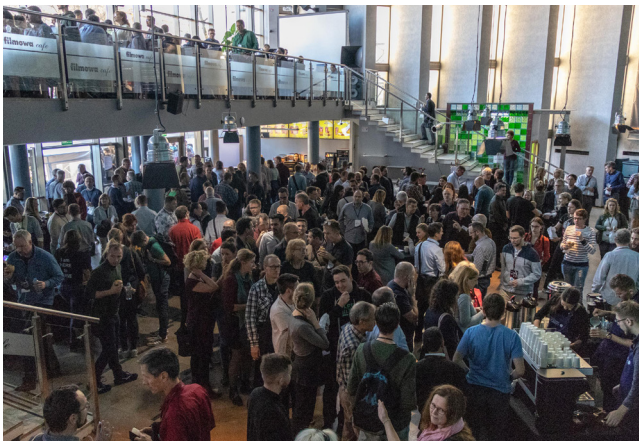

Kelemen Szabolcs Alpár

Az Apostoli és a Niceai-Konstantinápolyi Hitvallások összehasonlítása

Nikaia görög színháza

Apostoli hitvallás

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében. És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és eltemették. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül, fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atya Isten jobbján: onnan jön el ítélni élőket és holtakat. Hiszek Szentlélekben. Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat, a szentek közösségét, a bűnök bocsánatát, a test feltámadását és az örök életet. Ámen.

„"

Nicea-konstantinápolyi hitvallás
Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született minden idő előtt, világosság a világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől. Született és nem teremtetett, az Atyával egylényegű és általa lett minden. Érettünk emberekért és üdvösségünkért leszállt a mennyből. Megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától, és emberré lett. Keresztre feszítették értünk Poncius Pilátus alatt, kínhalált szenvedett és eltemették, harmadnapra feltámadt az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atya jobbján, újra eljön dicsőségben ítélni élőket és holtakat, és uralmának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk, és aki szólt a próféták által. Hiszem az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat. Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára. Várom a holtak föltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.

†	APOSTOLI HITVALLÁS	NICEA-KONSTANTINÁPOLYI HITVALLÁS
1	hiszek egy Istenben	hiszek az egy Istenben
2	mennynek és földnek teremtőjében	minden láthatónak és láthatatlannak teremtőjében
3	És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban	az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában
4	aki fogantatott Szentlélektől	
5	született Szűz Máriától	aki Atyától született
6		minden idő előtt
7		világosság a világosságtól
8		valóságos Isten a valóságos Istentől
9		született és nem teremtetett
10		az Atyával egylényegű
11		emberekért és üdvösségünkért leszállt a mennyből
12		megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától
13		és emberré lett
14	szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítették	keresztre feszítették értünk Poncius Pilátus alatt
15	meghalt	kínhalált szenvedett
16	alászállt a poklokra	
17	feltámadt a halottak közül	feltámadt az Írások szerint
18	ott ül a mindenható Atya Isten jobbján	ott ül az Atya jobbján
19	onnan jön el ítélni	újra eljön dicsőségben ítélni

„A hitvallás személyes aktus: credo (hiszek), egyben hittartalom is. Szerepe a hit alapja (tömör megfogalmazása), igehirdetés, a misszió iránymutatója, evangelizáció, elmondandó a hit tartalmát. ”

20		uralmának nem lesz vége
21	Hiszek a Szentlélekben	Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk, és aki szólt a próféták által.
22	Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat.	Hiszem az egy szent egyetemes és apostoli egyházat.
23	a szentek közösségét	
24	a bűnök bocsánatát	Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára.
25	a test feltámadását	a holtak föltámadását
26	és az örök életet	az eljövendő örök életet

Bevezetés, a hitvallásokról általában, fogalmak

A keresztény hitvallásokat történelmi szükségszerűség hozta létre. Ahogy időben az emberek egyre távolabb kerültek a Jézus Krisztus-i eseményektől, megjelentek a heretikus értelmezések is. Később, az Írások létrejötte után ezek a tendenciák felerősödtek, sőt jelentős táborral bíró tévtanítók tűntek fel. Szükségszerű volt a Jézus Krisztus eredetére, istenségére, születésére stb. vonatkozó viták lezárása is. Ezért nélkülözhetetlenné vált a keresztény hit védelmében is a keresztény vallás alapvető meggyőződéseinek és tanításainak összefoglalása.

Isten megnyilatkozása és az emberi válasz szükségszerűen megtestesülést (szavakat és életalakítást) és maradandóságot (írásbeliséget és rendszerezést) igényel. A hitvallás elsősorban vallomás: Isten üdvözítő tevékenységének elismerése, dicsérete, elkötelező elfogadása. Hitvallásával a személy vagy a közösség a saját hite, vallásossága szerint meghatározza, kifejezi magát, és egyben el is határolja magát más csoportoktól, az eretnekségektől.[1]

A hitvallások a hithez mint aktushoz (fides qua creditur[2] = *hit, amellyel hiszünk*) és mint tartalomhoz (fides quae creditur = *hit, amit hiszünk*) kapcsolódnak: beszédeseményként lehetővé teszik a személyes hitnek mint Isten üdvözítő tevékenységébe vetett bizalomnak aktualizálását, és egyben tömören összefoglalják a hitmeggyőződés központi tartalmát. Ha kimondott szó mivoltukban tekintjük, lényegileg fűződnek hívő emberek közösségéhez és egyben Istennek a szavakban kimondott, a teremtést érintő történelmi tevékenységéhez; meghatározzák annak az egyházközösségnek az önazonosságát, amely azokat megfogalmazta, amelyben és amely előtt elmondják, és egyben a közösséget elhatárolják azoktól, akik nem tartoznak hozzá. Hirdetésük lehetővé teszi a közösség toborzó jellegű önismertetését, valamint a hitének alapjait kibontakoztató és azokba bevezető hatást.[3]

A hitvallás személyes aktus: *credo (hiszek),* egyben hittartalom is. Szerepe a hit alapja (tömör megfogalmazása), igehirdetés, a misszió iránymutatója (vö. 1Kor 15,3–4), evangelizáció, elmondandó a hit tartalmát.

A hitvallás alapja a Szentírás. A hitvallás *(norma normata)* a megmért mérték, a Szentírás *(norma normans)* a megmérő mérték.

A hitvallás, dogma: az egyház számára alapvető a mértékadó és helyes tanítás megkülönböztetése a tévestől. A hitvallások a hit egészét, a dogmák egyes kérdéseket tárgyalnak.[4]

Fontosak az apostoli és az apostolok utáni kor erőfeszítései – a Szentírás kánonjának kialakítása, az apos-

1. Nagy Ferenc, Takács Emma: ’hitvallás’ in *Magyar katolikus lexikon*, 4. köt. (Budapest: SZIT, 1998), 883. o.; órai jegyzet.

2. Bölcskei Gusztáv, Lenkey István (összeáll.): *Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára* (Debrecen: Ethnica, 1991).

3. Nagy–Takács, 886. o.

4. Szirtes András: *Bevezetés a teológiába*. Jegyzet (Budapest: BTA, 2004), 21–22. o.

„"

toli jogfolytonosságra *(successio apostolica)* történő hivatkozás, az egyházi tanítás hitszabályokba *(regula fidei)* foglalása. Ezek mind alapvető törekvés szolgálatában állnak: eleven kapcsolatban maradni a keresztény hit eredetével. A Szentírás és a hitvallások egyik alapvető különbsége, hogy az alakuló Szentírás a még folyamatban lévő kinyilatkoztatások eszköze, a hitvallások viszont a kapott és lezárt hitmisztérium közösségi és/vagy tanítóhivatali kifejezései.

A különféle hitvallások hűen tükrözik keletkezésük szándékainak és helyzeteinek sokféleségét. A missziós igehirdetés, valamint a katekézis nyilatkozatjellegű hitvallásokat kívánt, a keresztelésnek viszont a kérdés-felelet formájú, párbeszédes hitvallás felelt meg.

Az apostoli hitvallás

Az apostoli hitvallás *(Symbolum Apostolorum, Symbolum Apostolicum, Credo)* a kereszténység egyik legismertebb és legtöbbet használt hitvallása, illetve kötött liturgiai szövege. Teljes mai alakjában a VIII. században tűnt fel először. Ma általánosan elfogadott nézet szerint az apostoli hitvallás őse a római gyülekezetben keletkezett, és keresztelésnél használták *(Symbolum Romanum)*. (*Míg* Szimonidesz[5] *a II. század első felére teszi keletkezését, addig a Keresztyén bibliai lexikon a III. századra.*[6]) A hagyomány az, hogy ez a hitvallás az apostoloktól származik. Az együtt lévő apostolok úgy állították össze, hogy mindegyikük megtoldotta egy-egy mondással, amíg végül készen nem állott. A hagyománynak csak részben van igaza. A hitvallás tényleg mondatonként állt össze, és minden mondatán, illetve állításán hangsúly van, amellyel nemcsak állít, hanem ki is rekeszt. Erről a későbbiekben a részletes összehasonlításban még szólok. Az apostoli hitvallásnak óriási jelentősége van, mert ez lett a regula fidei, a keresztény hit minimuma, az a vezérfonal, amely a fejlődés irányát is megszabta. A nagy teológiai viták, amelyek majdnem alapjaiban rendítették meg a kereszténységet, elintéződtek azzal, hogy az „apostoli hitvallásba" egy-egy szó betoldódott. A hitvallás hármas beosztása, az istenség három formában való megnyilatkozásának vallása azzal a veszedelemmel járt, hogy a kereszténység is többistenhitté válik. Ezért kellett például a hitvallást megtoldani az „egy" szócskával.

A teológiai fejlődés nem állt meg az apostoli hitvallásnál. A Jézus Krisztus Istennel való egységének és tőle való különbözőségének a kérdésében nyíló számos lehetőség, melyeknek a Krisztusról szóló tan fejlődésében mind megvolt a szerepük, szükségessé tette, hogy a hitvallás gyökeresen átdolgoztassék. Ha Krisztus a *logosz*, Isten lényének megnyilatkozási formája, akkor kérdés az, hogy öröktől fogva való-e, vagy csak időben keletkezett, teremtetett-e vagy nem teremtetett, nemzetett-e vagy nem nemzetett, volt-e idő, amikor Krisztus nem létezett, teljesen egyenlő-e az Atyával, vagy kisebb nála, egy-e vele vagy különbözik tőle stb. A helyzet számos krisztológiai vita után Arius és Athanasius összecsapásában hegyeződött ki teljesen *(arianusi vita)*, és a politikai viszonyok alakulása segítségével jutott dűlőre. Nagy Konstantin politikailag a kereszténységre akart támaszkodni, és mivel e célra a kereszténység egységére volt szüksége, azt a tan terén

5. Szimonidesz Lajos: *A világ vallásai*, 2. köt. (Budapest: Dante, [1928]), 134–139. o.

6. B. G.: 'apostoli hitvallás' in *Keresztyén bibliai lexikon*. Bibliatéka CD-ROM.

„Az egyház korai történetének egyik legfontosabb eseménye a niceai hitvallás elfogadása volt az egész Római Birodalomban, mind keleten, mind nyugaton."

is kikényszerítette.[7]

Arius tisztes élete utolsó szakaszában keveredik vitába Alexander alexandriai püspökkel, aki azt állította Jézus Krisztusról, hogy „nemzetett", de azért mégis „örök". Ez ellen Arius logikai meggyőződése tiltakozik: ha „nemzetett", akkor időben keletkezett, tehát nem örök, ha pedig „öröktől fogva való", akkor nem „nemzetett", és kifejti azt a meggyőződését, hogy a Logosz, az Ige nem Istennel egylényegű (homousios), Istenből kisugárzó, hanem teremtett lény, még akkor is, ha nem anyagból, hanem semmiből teremtetett is. Állásfoglalása nem irányul Krisztus istenségének a hite ellen. Azonban ezt az istenséget nem tartja az Atyáéval azonosnak, s azzal, hogy Jézus személyét lényegében és időben megkülönbözteti az Atyáétól, utat nyit a kettősség vagy a hármasság lehetőségének.

Konstantin császár a kereszténység meghasonlásában saját háza alapjainak megingását látja, s azon van, hogy további veszélyes fejlemények elejét vegye. Ezért a sikertelen békéltetések nem vezettek eredményre, 325 elejére összehívja Niceába zsinatra a kereszténység vezetőit.

A niceai zsinat: A vitakérdés a zsinaton a „homousios-homoiusios" formulára zsugorodott össze. A két szó között csak egy betű különbség van, jelentésük különbsége viszont óriási. A homousios formula Jézus Krisztusnak Istennel, az Atyával való azonos lényegét juttatja kifejezésre, a homoiusios formula ezt kizárja, nem engedi meg, Jézust az Atyától megkülönbözteti és alacsonyabb piedesztálra helyezi. Jézus istenségét ez utóbbi sem vonja kétségbe, csakhogy azt nem tartja öröktől valónak, hanem az Atyától származtatja és időben keletkezettnek mondja. A zsinaton az egyházi atyák a homousios formula mellett foglaltak állást, és megalkották a niceai hitvallást.

(„Akik pedig azt mondják: volt idő, mikor még nem létezett [ti. Jézus], és mielőtt nemzetett, nem létezett, és hogy a nem létezőből teremtetett, vagy azokat, akik más valóságból vagy lényegből teremtettnek, kialakultnak vagy változottnak mondják Isten Fiát, azokat az egyetemes egyház kiátkozza."[8])

A zsinat hitvallása a vitát nem rekesztette be. A zsinaton pillanatnyilag behódolt kisebbség magára talált és állította, hogy a homousios formulának nincs a Bibliában gyökere. Ekkor lép színre Atanáz, aki egész életét a niceai zsinat homousios formulájának védelmére fordította. Végül a nagyon hosszú ideig tartó vita végére, melynek egyik pólusán Arius, a másikon pedig Atanáz állott, a 381. évi konstantinápolyi zsinat kimondta a döntő szót: a Niceában összegyűlt 318 atya hite mellett kell megmaradni. Itt rögzítették az úgynevezett nicea-konstantinápolyi hitvallást.

A nicea-konstantinápolyi hitvallás

Az egyház korai történetének egyik legfontosabb eseménye a niceai hitvallás elfogadása volt az egész Római Birodalomban, mind keleten, mind nyugaton. E dokumentum célja az volt, hogy dogmatikai stabilitást biztosítson az egyházban.[9] A nicea-konstantinápolyi hitvallást nem a 381-i konstantinápolyi zsinat állította össze, mert a szövege Epiphaniusnak a zsinat előtt nyolc évvel írott Ancoratusában megtalálható és alighanem Jeruzsálemben keletkezett 362–373 közt, Jeruzsálemi Cirill püspöksége idején, sőt az is lehet, hogy a hitvallás az ő fogalmazványa. A nicea-konstantinápolyi hitvallás a VI. századtól kezdve a kereszténység egyetemes hitvallása, amelyet állítólagos eredete alapján úgy a keleti, mint a nyugati kereszténység elfogadott.

Szövegstatisztika

Apostoli hitvallás	Nicea-konstantinápolyi hitvallás
Szöveghossz (karakter)	
586	1099
Szavak száma	
102	188
Mondatok száma	
7	12

Az apostoli (AH) és a nicea-konstantinápolyi hitvallás (NKH) összehasonlítása

1. Bevezető szavak: A hiszek szó a Bibliában a kö-

7. Uo., 135. o.
8. Uo., 137. o.
9. Szirtes, 244. o.

„... mintha egy sűrűn nyomtatott végtelen újságot beletennénk egy végtelenül nagy borítékba, azt egy rövid szakaszon felhasítva, csak a felvágott szakasz alatt lévő írást tudnánk elolvasni."

vetkező helyeken fordul elő: Jn 9,38; Mk 9,24; ApCsel 24,14; 27,25; 2Tim 1,12. Az adott körülmények között mindenütt meggyőződéssel való elfogadást jelent. Ez igaz a hitvallásokra is, hiszen az azokban rögzítettek igaznak, a valósággal egyezőnek meggyőződéssel való elfogadását jelenti. (Ez jelenti azt is például, hogy aki az AH-t, az NKH-t meggyőződéssel elfogadja, hiszi, elfogadja és magára nézve kötelezőnek tekinti a baptista confessiót, és aszerint él, az baptista hívő.)

Az „egy" szócska jelentősége nemcsak abban merül ki, hogy elhatárolja magát attól a lehetőségtől, hogy a kereszténység többistenhitté váljék, de egyszer és mindenkorra rögzíti, hogy az Isten egy (1Tim 2,5; Gal 3,20; Róm 3,30; Jak 2,19; Jn 8,41; Mk 12,32; 1Kor 8,4).

Az „az" szócska az NKH-ban hangsúlyt ad az „egy Isten" fogalomnak, hiszen itt a szócska nem névelő, hanem mutató névmás.

2. Az AH-ban Isten mennynek és földnek teremtőjeként jelenik meg: Marcion ellen, aki megkülönböztette a jó Istent a világteremtő Istentől, az NKH a teremtett világot kitágítja a látható és nem látható dolgok irányába, ami együttesen a világot jelenti (ApCsel 17,24: „Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek Ura...").

3. ...Jézus Krisztusban... Tartalmilag mindkét hitvallás ugyanarról tesz bizonyságot. A két hitvallás azonos szakasza szóalakokban és szórendben különbözik egymástól. A különbségeket a táblázatban (később is) dőlt betűkkel jeleztem. A keresztény hitben (és teológiában) Jézus Krisztus központi szerepet tölt be (Ef 1,3–24). Jézus Krisztus Isten (1Jn 5,20: „Ő az igaz Isten...").

4. ...aki fogantatott Szentlélektől... (Mt 1,18.20) Az AH ezt a zsidókereszténységgel szemben hangsúlyozza, mely Jézust „embertől származó embernek" tartotta. (Eretnekségüket Ireneusz is megbélyegezte.) Lk 1,34: Mária megkérdezte az angyalt: „Hogyan lehetséges ez, mikor én férfit nem ismerek?" (Szűz!) Lk 1,35: Az angyal így válaszolt neki: „A Szentlélek száll reád, és a Magasságos ereje árnyékoz be téged, ezért a születendőt is Szentnek nevezik majd, Isten Fiának."

5. ...aki született Szűz Máriától (Az AH rész kötelezően együtt az előzővel.) (...aki fogantatott Szentlélektől), (Lk 1,34–35) erősíti és rámutat az NKH „Atyától született" kifejezésére. Ami azt jelenti, hogy Istentől született és Isten mindennek eredete (1Jn 3,9; 5,1.4.18). Indoka ugyanaz, mint az előző pontban, a zsidókeresztények elképzelésével szemben rögzítették.

6. ...minden idő előtt... (Csak az NKH-ban.) „Én és az Atya egy vagyunk..." (Jn 10,30; vö. Jn 14,9–11) Isten (Atya) végtelen, öröktől fogva létező, ergo Jézus Krisztus is végtelen, öröktől fogva létező. Bátortalanul jegyzem meg, hogy Jézus Krisztus földi megjelenése és élete, ami időben jól körülhatárolható, dimenzióváltást jelent az Isten Jézus Krisztus számára. Az ember annyit tapasztalhatott meg belőle, amennyit Isten terve megengedett. Ez úgy képzelhető el, mintha egy sűrűn nyomtatott végtelen újságot beletennénk egy végtelenül nagy borítékba, azt egy rövid szakaszon felhasítva, csak a felvágott szakasz alatt lévő írást tudnánk elolvasni. Nem tudnánk, hogy az írásnak van-e kezdete, vége, most éppen a szövegnek melyik részén van a felvágott szakasz, és az az alatt olvasható szöveg milyen összefüggésben van az egésszel. Külön ajándék nekünk, embereknek, hogy az elénk tárt szakasz Jézus Krisztus élete, munkássága, váltsághalála teljesen értelmes, ember által felfogható, isteni terv része.

7. ...világosság a világosságtól... (Csak az NKH-ban.) „...és Isten volt az Ige." (Jn 1,1) „Az Ige volt az igazi világosság" (Jn 1,9), „Én vagyok a világ világossága" (Jn 8,12), „Amíg a világban vagyok, a világ világossága vagyok" (Jn 9,5). Tehát ha „én és az Atya egy vagyunk", és az Isten

„Krisztus homousios, egylényegű az Atyával. Ezt az állítást a keresztény ortodoxia védjegyének tekintik az összes fővonalbeli keresztény egyházban, legyen az protestáns, katolikus vagy ortodox.”

Ige, az Ige világosság, akkor Jézus Krisztus világosság, és akkor Jézus Krisztus világosság a világosságtól.

8. ...valóságos Isten a valóságos Istentől... (Csak az NKH-ban.) „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm.” (Mt 3,17) „Jézus Krisztus az Isten Fia...” (Mk 1,1; Jn 20,31; ApCsel 8,37; Mt 26,63–64; etc.) Ha pedig igaz Jn 10,30 és 1Jn 5,18 és Mk 1,1, akkor igaz, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten a valóságos Istentől.

9. ...született és nem teremtetett... (Csak az NKH-ban.) Arius véleményével szemben vált szükségessé ennek rögzítése. Arius szerint „Isten nem volt mindig Atya. Volt idő, amikor Isten teljesen egyedül volt, és nem volt még atya, csak később lett atyává. A Fiú nem létezett mindig. Minden a semmiből teremtetett... tehát az Isten Logosza a semmiből jött létre. Volt idő, amikor nem volt. Mielőtt létrejött, nem létezett. Az ő teremtett létének is van kezdete.

Összefoglalva: a Fiú teremtmény, a „Fiú” kifejezés metafora, a Fiú az Atya akaratának következménye.[10]

10. ...az Atyával egylényegű... Ez az NKH egyik sarkalatos megállapítása, és lezárja a homoiusios-homousios vitát. Krisztus homousios, egylényegű az Atyával. Ezt az állítást a keresztény ortodoxia védjegyének tekintik az összes fővonalbeli keresztény egyházban, legyen az protestáns, katolikus vagy ortodox.

11. ...emberekért és üdvösségünkért leszállt a mennyből... (Csak az NKH-ban.) (Jn 6,50–51) Jézus azért érkezett a földre és öltött emberi alakot, hogy végrehajtsa Isten üdvtervét az emberiség megváltásában. Az Újszövetség szerint Jézus szabadítja meg az embereket a bűneiktől (Mt 1,21), csak az ő nevében van üdvösség (ApCsel 4,12), ő az üdvösség fejedelme (Zsid 2,10), ő a „Megtartó, ki az Úr Krisztus” (Lk 2,11). Ezek a megállapítások úgy mutatják be Jézust, mint aki Istenként cselekszik, és azt teszi, amit tulajdonképpen csak Isten tud megtenni.[11]

12. ...megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától... Szó szerint csak az NKH-ban olvasható, de tartalmilag összecseng az AH 4. és 5. pontjában találhatókkal, vö. az ott leírtakkal.

13. ...és emberré lett... (Csak az NKH-ban.) Jézus megismertette az Atya nevét tanítványaival, vagyis kijelentette, hogy kicsoda Isten. Ő az, aki mindig volt, van és lesz, az örökkévaló, az élet forrása, a mindenekfölött lévő Úr (Zsolt 20,8; 22,23; Ézs 52,6), aki emberré lett, hogy közvetlen kapcsolatot teremthessen az emberrel. A tévtanítók antikrisztusi hazugsága: tagadják, hogy Jézus a Krisztus. Ők csak az égi Krisztust ismerik el, akit vízióban látnak, de azt nem, hogy ez a mennyei Úr megalázta magát s emberré lett a názáreti Jézusban. Legföljebb annyi engedményt tesznek az inkarnáció gondolatának, hogy azt állítják: a pneuma-Krisztus egy ideig, megkeresztelkedésétől szenvedése kezdetéig egyesült Jézussal, de arról hallani sem akarnak, hogy Isten Fia valóságos emberré lett, szenvedett, meghalt és eltemettetett. Az alázatos Krisztusról, a megfeszítettről nem akarnak tudni – csak a dicsőségesről, a pneumatikus látomások semmire sem kötelező tárgyáról (1Jn 2,18–27)[12]

14. ...szenvedett (AH), ...keresztre (NKH). Mindkét hitvallásban tartalmilag ugyanaz az esemény rögzül, az eltéréseket dőlt betűvel írottan jeleztem. Mk 15,25: „Kilenc óra volt, amikor megfeszítették.” ApCsel 2,36: „Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.” [Fil 2,11] Az igazi csoda az, hogy a mennyből leszálló Jézus a keresztre adta magát, és a kereszthalál után feltámasztott testben való megjelenései után felment a mennybe. Az örökkévaló Fiú földi küldetésének teljesítése után, újra Fiúként, Isten jobbján folytatja a megváltott világ dicsőséges célba juttatását.[13] A megfeszíttetés, eltemettetés

10. Uo., 259–260. o.

11. Uo., 256. o.

12. Vályi Nagy Ervin: „János első levelének magyarázata” in *Jubileumi kommentár.* Bibliatéka CD-ROM.

13. Uo.

„Tamást olyan élményben részesíti a feltámadt Úr, amelynek következménye hitvallás. Az előtte lévő Jézust, aki a kereszten meghalt, de a halálból feltámadt, Urának, Istenének nevezi."

hangsúlya a doketizmus ellen irányul.

15. ...meghalt (AH), ...kínhalált szenvedett (NKH). A két hitvallás eltérő szavak környezetében megállapítja Jézus Krisztus kereszthalálát. Mk 15,37: „Jézus azonban hangosan felkiáltva kilehelte lelkét." Mk 15,44: „Pilátus csodálkozott azon, hogy már meghalt, ezért hívatta a századost, és megkérdezte tőle, hogy meghalt-e már." Érdekes megjegyezni, hogy az NKH-ban található kínhalált szenvedett szóösszetétel nem szerepel a Bibliában, sőt a kín szó sem, de ezzel a kifejezéssel véleményem szerint a szenvedés mérhetetlen voltát akarták kifejezni.

16. ...alászállt a poklokra (Csak az AH-ban.) A Bibliában a pokol szó öt helyen fordul elő (toldalékolt alakok sem találhatók), de nem ebben a kontextusban. Mivel Jézus Krisztus meg is halt, betoldásra került, hogy lenn járt az alvilágban.[14] ApCsel 2,31: „...ezért előretekintve, a Krisztus feltámadásáról mondta azt, hogy nem marad a halottak birodalmában, és teste sem lát elmúlást." (Ti. pokol = halottak birodalma is.)

17. ...feltámadt a halottak közül (AH), ...feltámadt az Írások szerint (NKH). Lk 24,34: „Ők elmondták, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak." 1Kor 15,20: „Ámde Krisztus feltámadt a halottak közül mint az elhunytak zsengéje." Lk 24,39: „Nézzétek meg a kezemet és a lábamat, hogy valóban én vagyok. Tapintsatok meg, és lássatok. Mert a szellemnek nincs húsa és csontja, de amint látjátok, nekem van." A feltámadt Jézus teste tapintható, érzékelhető, jelzi a kereszthalál nyomait. Tamást olyan élményben részesíti a feltámadt Úr, amelynek következménye hitvallás. Az előtte lévő Jézust, aki a kereszten meghalt, de a halálból feltámadt, Urának, Istenének nevezi. „Én Uram, és én Istenem."[15] A tényeket az Írások rögzítették.

18. ...ott ül a mindenható Atya Isten jobbján (AH), ...ott ül az Atya jobbján (NKH), ti. a mennyben. Két megfogalmazás között a mindenható szó a lényegi különbség. Mindenható: mindenre kiterjedő hatalmú, képességű, tulajdonnévként Isten.[16] 1Pt 3,22: „...aki miután felment a mennybe, az Isten jobbján van, és alávettettek neki angyalok, hatalmasságok és erők." A Fiú az Atya jobbján ülő, világ felett uralkodó Krisztus, megdicsőülése által lépett birtokba, elfoglalta örökségét.[17] (Zsid 1,1–4.)

19. ...onnan jön el ítélni (AH), ...újra eljön dicsőségben ítélni (NKH). Jézus Krisztus ígérete szerint visszajön a földre, dicsőségben jelenik meg és Isten irgalmasságát hozza az állhatatosoknak: Isten irgalmas ítéletét hirdeti majd ki az utolsó ítéletben. Jn 16,8: „És amikor eljön, leleplezi a világ előtt, hogy mi a bűn, mi az igazság és mi az ítélet." (2Tim 4,1; 1Kor 13,10.)

20. ...uralmának nem lesz vége... (Csak az NKH-ban.) Lk 1,33: „...ő pedig uralkodik a Jákob házán örökké, és uralkodásának nem lesz vége." Jel 22,5: „...és uralkodnak örökkön örökké."

21. Hiszek a Szentlélekben (AH), ... Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk, és aki szólt a próféták által. (Csak az NKH-ban.) A „Szentlélek" (Spiritus Sanctus) mint szó 48 esetben fordul elő az Újszövetségben: Mt 1x, Mk 2x, Lk 5x, Jn 1x, ApCsel 21x, Róm 5x, 1Kor 2x, 2Kor 1x, 1Thessz 1x, 2Tim 1x, Tit 1x, Zsid 4x, 1Pt 1x, Júd 2x. Az alapvető kérdés, hogy mit mondhatunk a Szentlélekről: csak az Atyától származik, vagy az Atyától és a Fiútól? Az első változat a keleti egyházhoz kapcsolódik, a második változat a nyugati egyházhoz fűződik, és Ágoston Szentháromságról című értekezése taglalja: a Szentlélek nemcsak az Atyától, hanem a Fiútól is származott. Az ennek megfelelő filioque[18] szó betoldása az 589-ben tartott III. toledói zsinat műve, amely a nyugati egyházban uralkodó lett, viszont a keleti nem fogadta el. Részletesen lásd „A filioque-vita" fejezetben *Alister E. McGrath* Bevezetés a keresztény teológiába című könyvének 244–247. oldalain. A Szentlélek nem vezet Krisztus nélkül az Atyához! (Jn 16,12; 14,6.)

22. ...Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat (AH), ...Hiszem az egy szent egyetemes és apostoli egyházat (NKH). Az egyháztan egyik fő témája az egyház négy „jegyével" kapcsolatos, ahogy ezeket a hitvallások felsorolják. Tartalmilag mindkét hitvallás rögzíti ezeket a jegyeket, csak szóalakban különböznek egymástól. E négy jegy: „egy, szent, egyetemes (katolikus) és apostoli". *Egy*: Az egyház egysége lényegbe

14. B. G., 135. o.

15. Vályi Nagy: i. m.

16. 'Mindenható' in *Magyar értelmező kéziszótár*, 2. köt. (Budapest: Akadémiai K., 1992), 959. o.

17. Vályi Nagy: i. m.

18. Filioque *(lat.)*: szó szerint: „és a fiútól".

„Az egyház azért különült el a világtól, hogy bizonyságot tegyen Isten kegyelméről és üdvösségéről. A „szent" teológiai és nem erkölcsi kifejezés."

vágó kérdés a keresztény egyháztan számára. Ciprián A katolikus egyház egységéről (251.) című művében ragaszkodik az egyház abszolút egységéhez. Csak egy egyház van, és annak kötelékén kívül az üdvösség lehetetlen. Extra ecclesia, nulla salus – az egyházon kívül nincs üdvösség. Ez a téma a későbbiekben is, a reformáció alatt és után komoly viták tárgya volt, amíg a mai álláspont kialakult. *Szent*: valaki vagy valami, akit vagy amit Isten elkülönített (ÓSz szerint). Az Újszövetség leszűkíti ezt a gondolatot kizárólagosan a személyes szentségre, elutasítja a szent helyek és szent dolgok gondolatát. Amikor tehát az „egyház szentségéről" beszélünk, elsőrendűen arról beszélünk, aki elhívta ezt az egyházat és annak tagjait. Az egyház azért különült el a világtól, hogy bizonyságot tegyen Isten kegyelméről és üdvösségéről. A „szent" teológiai és nem erkölcsi kifejezés. *Katolikus*: a görög kata holos – az egészet átfogó, átívelő kifejezésből származik. A görög szó a későbbiek során catholicus formában ellatinosodott, ennek jelentése „egyetemes" vagy „általános". Az Újszövetség sehol nem használja a „katolikus" jelzőt az egyház egészére. Az Újszövetség az ekklésia szóval jelöli a helyi gyülekezetet, ez azonban mindig megtestesíti vagy képviseli azt is, ami meghaladja ezt a helyi testületet. Bár az egyedi gyülekezet nem az egyház a maga teljességében, mégis részesedik ebben a teljességben. A „teljességnek" ez a fogalma az, amit fokozatosan magába zárt a „katolikus" kifejezés. A „katolikus egyház" kifejezés tudomásunk szerint először Ignác írásaiban fordul elő. „Ahol Jézus Krisztus, ott a katolikus egyház."[19] *Apostoli*: A szó arra emlékeztet, hogy az egyház az apostolok tanúbizonyságán alapul. Apostol az, (1.) akit Krisztus megbízott és felhatalmazott azzal a feladattal, hogy hirdesse országa jó hírét. Apostol az, (2.) aki a feltámadott Krisztus tanúja volt, vagy akinek Krisztus feltámadottként kijelentette magát. Azzal, hogy a hitvallás az egyházat „apostolinak" nevezi, egyrészt az evangélium történelmi gyökereit hangsúlyozza, tehát az egyház és Krisztus közötti folyamatosságot az apostolokon keresztül, másrészt arra utal, hogy az egyház folyamatos feladata az evangélium hirdetése és a misszió.

23. ...szentek közösségét... (Csak az AH-ban.) Először meg kell határozni, hogy ki(k) és mi(k) tartozik(/nak) a szentek körébe.

1. Isten szent (Zsid 12,10; 1Pt 1,15k; Jel 3,7; 4,8; 6,10). Szent a neve (Mt 6,9; Lk 1,49; 11,2; Jn 17,11), a Lelke (Mt 1,18; 3,11; 12,32; 28,19; Mk 1,8; 12,36; Lk 1,35; 12,12; vö. Jn 14,17), szövetsége (Lk 1,72).

Feltűnő, hogy az Ószövetséggel ellentétben az Újszövetség ritkábban nevezi Istent szentnek. Az újszövetségi szentség nem annyira a kultuszban nyilvánul meg, hanem inkább az Isten Szentlelke által munkált profetikus jelenségekben. Nem a templomhoz, hanem Istenhez kötődik.

2. Jézus az Isten Szentje (Mk 1,24; Lk 1,35; Jn 6,69; ApCsel 4,27.30; 1Jn 2,20; Jel 3,7), mivel születése a Szentlélek műve (Lk 1,35; vö. Bír 13,7). Megkeresztelkedésekor rászállt az Isten Lelke (Mk 1,10kk par.). Ugyanaz a Lélek kiviszi őt a pusztába (Mk 1,12k).

3. Az ószövetségi hagyománynak megfelelően szentnek nevezi az Újszövetség az angyalokat (Mk 8,38; Lk 9,26; ApCsel 10,22; Júd 14; Jel 14,10) és a mennyei udvartartást (Ef 2,19; Kol 1,12; 1Thessz 3,13; Jel 18,20).

4. Szentek a próféták és az apostolok (Lk 1,70; ApCsel 3,21; Ef 3,5; 2Pt 3,2).

5. Szentnek mondja az Újszövetség az ószövetségi iratokat (Róm 1,2) és a törvényt is (Róm 7,12).

6. Az Újszövetségben szentek azok, akik Uruknak vallják Jézust. A szentség itt elsősorban nem etikai fogalom, hanem az „elhívott" (Róm 1,7; 1Kor 1,2; 2Kor 1,1), a „kiválasztott" (Róm 8,33; Kol 3,12) és a „hívő" (Kol 1,2) szinonimája.

Mivel a kiválasztás Jézus Krisztusra nézve történt,

19. Szirtes, 371. o.

„A szentség az Istenhez való tartozást jelenti, ez azonban nem a kultuszban, hanem abban nyilvánul meg, hogy a keresztényeket Isten Lelke vezérli (Róm 8,14).”

ezért a hívők tőle kapták a megszentelődést és a megváltást (1Kor 1,30): „megmosattatok, megszentelődtetek és meg is igazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által” (1Kor 6,11). Jézus a feltámadás után Isten hatalmas Fiának bizonyult, aki a szenteket megszenteli (Róm 1,4; 1Pt 1,14k; Zsid 13,12).

Sajátos módon „szent papságnak” nevezi Péter a hívőket (1Pt 2,5–10).

A páli szemléletmód szerint a nem keresztény házastárs nem profanizálja a hívő házastársat és a házasságot, a hívő fél viszont megszentelheti a hitetlent, gyermekeik pedig szentek lesznek, azaz Istennek szenteltek (1Kor 7,14).

7. A Jel 20,6 szerint boldog és szent az, akinek része lesz az első feltámadásban. E kijelentés hátterében a keresztényüldözések állnak, így érthető, hogy a Jelenések könyve csupán az állhatatosan kitartó vértanúkat nevezi szenteknek (Jel 5,8; 11,18; 13,7.10; 16,6; 18,20; 19,8; 20,9). Ez a szóhasználat a szent fogalmának sajátos, de a történelmi helyzetből érthető leszűkítése.

A szentség az Istenhez való tartozást jelenti, ez azonban nem a kultuszban, hanem abban nyilvánul meg, hogy a keresztényeket Isten Lelke vezérli (Róm 8,14). Ezért fontos az Isten Lelkének megfelelő életmód (Róm 6,19kk; 1Thessz 4,3–7). A szenteknek közösségben kell lenniük egymással (Róm 12,13; Ef 1,15; Zsid 12,14; 1Pt 1,2.14). Az ebben való hitet rögzíti a hitvallás. A közösség egyik jele a szent csók (pl. 1Kor 16,20).[20] **24. ...a bűnök bocsánatát (AH), ...Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára (NKH).** Jézus az Isten Báránya. A képzet az áldozat és az engesztelés gondolatát állítja szoros összefüggésbe. Az Izraelnek hozott megváltásról énekel Zakariás (Lk 1,68). A Zsid 9,12 szerint Krisztus főpapként örök megváltást szerzett nekünk. Az áldozat és a kiengesztelés gondolata ebben a kijelentésben is megcsendül (vö. 10,1). A Lk 21,28-ban Jézus így inti tanítványait: „Amikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjetek fel, és emeljétek fel a fejeteket, mert közeledik megváltásotok” (vö. Ef 1,14; 4,30; Róm 8,23).

Az eljövendő megváltásból már itt e földi világban is ízelítőt lehet kapni. A megváltást a hit által lehet elnyerni. A Róm 3,24k hangsúlyozza Krisztus halálának engesztelő jellegét, az 1Kor 6,20; 7,23 pedig a váltság

gondolatát. Így kapcsolódik egymásba a megváltás és a bűnök bocsánata, úgyannyira, hogy a Zsid 9,15-ben lévő apolytrósist akár a „bűnök bocsánatáért” szavakkal is fordíthatnánk. A Róm 3,25 ugyancsak a bűnbocsánatban látja a megigazulás értelmét. Krisztus vérének említése mutatja, hogy a megváltás és Krisztus engesztelő halála szorosan kapcsolódik egymáshoz.[21]

A keresztség az egyik fő szentség, amit a kereszténység elfogad. Pál a keresztséget a körülmetélkedés lelki párhuzamának tekinti (Kol 2,11–12). A „keresztség” vagy „alámerítés” héber megfelelőjével először Mózes tisztulási törvényei közt találkozunk (2Móz 30,17–21; 3Móz 11,25), ott annyit jelent: megmosni, megtisztítani. A zsidók megkeresztelték a pogányokat, akik zsidó hitre akartak térni (prozeliták). János keresztsége a bűnbánat gondolatával volt kapcsolatos, hogy az izraelitákat szellemileg előkészítse Messiásuk felismerésére és elfogadására. János keresztsége különbözött Jézus keresztségétől (Lk 3,16; Jn 1,26). A keresztény keresztség a Krisztussal való eggyé lételt jelképezi (Gal 3,26–27). A megkeresztelendő személy, aki újonnanszületése által Krisztus testének, a gyülekezetnek tagjává lett (1Kor 12,13), a keresztség által bizonyságot tesz bűnei bocsánatának megtapasztalásáról (Ef 1,7; ApCsel 2,38), és arról, hogy eggyé lett Krisztussal az ő kereszthalálában és új életre való feltámadásában (Róm 6,3–5).[22]

25. ...a test feltámadását (AH), ...a holtak feltámadását (NKH). Meghalt ember új életre való feltámadá-

20. V. G.: ’Szent’ in *Keresztyén bibliai lexikon*. Bibliatéka CD-ROM.

21. V. G.: ’Megváltás, megváltó’ in *Keresztyén bibliai lexikon*. Bibliatéka CD-ROM.

22. ’Keresztség’ in *Bibliai nevek és fogalmak lexikona*. Bibliatéka CD-ROM.

„Élmény volt a korai teológusok nagyszerű érveléseit olvasni, de különösen az töltött el örömmel, hogy a Szentírásban minden kérdésre választ kaptam."

sa: a Biblia nem beszél a lélek elvont halhatatlanságáról, hanem az egységes test-lélek-szellem ember megváltását tanítja; ószövetségi igehelyek a feltámadásról: Ézs 25,8; 26,19; Jób 14,13–15; Dán 12,2; Zsolt 16,9–11; újszövetségi igehelyek: Jn 5,25.28–29; ApCsel 24,15; 1Thessz 4,16–17; 1Kor 15; Jel 20,12–13; stb. Jézus Krisztus volt a feltámadás zsengéje (1Kor 15); valamennyi újonnan született ember vele együtt feltámad és megjelenik az ő ítélőszéke előtt (2Kor 5,10); a feltámadott test szellemi, romolhatatlan, megfelel az Istennél való új létezésmódnak, ugyanakkor személyében felismerhető, de nincs alávetve a tér és idő korlátainak (Lk 24; Jn 20).[23]

26. ...az örök életet (AH), ...az eljövendő örök életet (NKH). A két hitvallás közötti különbség az „eljövendő" szó. Az NKH deklarálja, hogy az örök élet még nincs itt, de biztos abban, hogy el fog jönni. Örök élet: Jézus Krisztusnak, Isten örökkévaló Fiának életében és örökségében való részesedés (Jn 1,4; 10,10; 17,3; Róm 6,23), amely az eljövendő világban jut kiteljesedésre (Mt 25,46; Jn 6,54; Róm 2,7; Tit 3,7). Jézus a jövőt az élet jegyében látja, a jövő az örök életet jelenti, a vele együtt való létet követőinek. Soha el nem múlik, eredete és célja Istenben van.

Összefoglalás

Nagy élményben volt részem, amikor az apostoli és a nicea-konstantinápolyi hitvallásokat egybevetettem. Igyekeztem a szöveg módszeres és szisztematikus elemzését elkészíteni úgy, hogy a témához kapcsolódó igehelyekkel illusztráltam a hitvallásban foglaltakat.

Élmény volt a korai teológusok nagyszerű érveléseit olvasni, de különösen az töltött el örömmel, hogy a Szentírásban minden kérdésre választ kaptam. Ismételten meggyőződhettem róla, hogy a Szentírás isteni mű.

A szövegstatisztikából kitűnik, hogy az AH terjedelme mindössze 53%-a az NKH-nak. Ez nemcsak mennyiségi többletet jelent, hanem az NKH-nak tartalmilag is olyan további kérdésekkel kellett foglalkoznia, amelyekkel az AH-nak keletkezésének korában nem kellett.

A fejlődés iránya mindenképpen az NKH felé mutat:

Symbolum Romanum → apostoli hitvallás → niceai hitvallás → nicea-konstantinápolyi hitvallás ← Filioque betoldása 589-ben, III. toledói zsinat.

Ki kell emelnem a „született és nem teremtetett" (ti. Jézus Krisztus) rögzítését, a homousios-homoiusios vita eldöntését és a filioque betoldásának vitathatatlan jelentőségét a nicea-konstantinápolyi hitvallásba.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az AH és az NKH is úgynevezett szentháromságos hitvallás. Bár egyik hitvallás sem mondja ki taxatíve, hogy „hiszek a Szentháromságban", de mégis mindegyik tartalmazza. Az AH-ban, de az NKH-ban is az 1., 3., 21. sorok (lásd fentebb az összehasonlító táblázatot) „kiadják" a Szentháromság-hitet. Ez hitünk megingathatatlan alapja.

Felhasznált irodalom

- *Baptista hitvallás* (Budapest: Békehírnök, 1989).
- Bölcskei Gusztáv, Lenkey István (összeáll.): *Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára* (Debrecen: Ethnica, 1991).
- *Jubileumi kommentár*. Bibliatéka CD-ROM.
- *Keresztyén bibliai lexikon*. Bibliatéka CD-ROM.
- *Magyar értelmező kéziszótár*, 2. köt. (Budapest: Akadémiai K., 1992).
- *Magyar katolikus lexikon*, 4. köt. (Budapest: SZIT, 1998).
- McGrath, Alister E.: *Bevezetés a keresztény teológiába* (Budapest: Osiris, 1995).
- Szimonidesz Lajos: *A világ vallásai*, 2. köt. (Budapest: Dante, [1928]).
- Szirtes András: *Bevezetés a teológiába*. Jegyzet (Budapest: BTA, 2004).

23. 'Feltámadás' in *Bibliai nevek és fogalmak lexikona*. Bibliatéka CD-ROM.

Selmeczi Ottilia

Intimitásra teremtve

Az intimitás helye és szerepe az életünkben 2.

Cikksorozatom első részében megállapítottam, hogy a teremtésbe írt legfőbb törvény a kapcsolat. Ahogy azt már megfogalmaztam: számomra az intimitás a másik szívének megismerése. Ennek a kulcsa pedig a személyes kapcsolat. Isten szívének megismeréséhez is személyes kapcsolat kell. Kapcsolataink pedig csak úgy fejlődnek, ha időt töltünk egymással.

INTIMITÁS ISTENNEL

Az Istennel töltött idő

Az Istennel való kapcsolat egy folyamat. Ha a vele való kapcsolatot csak pillanatokra próbálja megragadni valaki, akkor abból nem lesz kapcsolat. Sok ember nem tart kölcsönös, tudatos, folyamatos kapcsolatot Istennel, csak egy-egy élethelyzetben kiált fel az ég felé, de nem találkozik ővele.

„Az egész Szentírás arról szól, hogy Isten mennyire vágyik az általa megteremtett emberrel bensőséges kapcsolatban lenni.”

Úgy ismerjük meg Istent, ha időt töltünk vele, vagyis beszélgetünk vele imában, és gondolkozunk szaváról, az igéről. Keressük őt és figyelünk rá. Kutatjuk akaratát, és ha megértjük, engedelmesen cselekszünk. Kérdőívemben a következő kérdéseket tettem fel ezzel kapcsolatban: „Szokott rendszeresen imádkozni?”; „Fontos önnek Isten vezetése?”

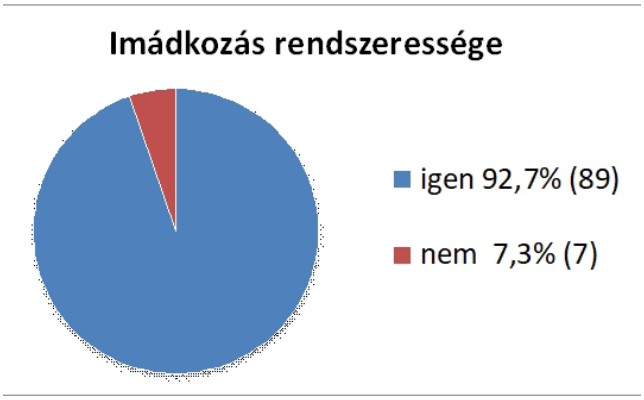

1. ábra: Imádkozás rendszeressége
Forrás: Saját vizsgálat, kérdőív az intimitásról, 2017

A válaszadók többsége, 92,7% (89) szokott imádkozni. Csupán 7,3%-uk (7) nem gyakorolja az imádságot. Ha összevetjük ezt az ábrát a 4. ábrával, azt látjuk, hogy a magát hívő kereszténynek valló 91 emberből 89 szokott rendszeresen imádkozni, 2 közülük nem gyakorolja rendszeresen az imádkozást. Ugyanakkor a 2. ábra azt mutatja, hogy a megkérdezettek 95,8%-ának (92) fontos Isten vezetése, csak 5,2% (5) nem tartja azt fontosnak. Tehát 1 magát nem hívő kereszténynek tartó személynek és 2 rendszeresen nem imádkozó kereszténynek is fontos Isten vezetése.

2. ábra: Isten vezetésének fontossága
Forrás: Saját vizsgálat, kérdőív az intimitásról, 2017

Az Istennel való bensőséges kapcsolat a Bibliában

Isten személyes, tehát másképpen szól minden emberhez. A Bibliában is sok példát látunk erre: Mózeshez a csipkebokorban, Jónáshoz a cethalban. Többeknek álomban jelentette ki magát, Bálámnak egy szamár által. Néha angyalok hirdetik az Úr üzenetét, leggyakrabban pedig emberek által szól Isten. Dolgozatom keretein belül csupán röviden, néhány példán keresztül tudom bemutatni, mintegy felvillantani az Istennel való intim kapcsolatot a Biblia egyes szereplői életében.

Isten vágyódása népe iránt (Hóseás próféta könyve)

Az egész Szentírás arról szól, hogy Isten mennyire vágyik az általa megteremtett emberrel bensőséges kapcsolatban lenni. Isten romantikus, és szenvedélyesen „üldözi” az embert, mindent megtesz érte, hogy megszerezze. Ahhoz, hogy megértsük, miként fedi fel Isten a szívét, ilyen szemmel kell olvasnunk a Bibliát. Számtalan helyen találkozunk olyan igerészekkel, ahol Isten mint egy reménytelen szerelmes szólal meg. Hóseás próféta könyve például úgy mutatja be Istent, mint egy szeretőt, akinek a szíve ég a lázadó népéért. Hóseás szeretete hűtlen felesége iránt kirajzolja Isten odaszánását népe iránt, soha el nem múló, feltétel nélküli szeretetét. Izraelről beszélve így szól Isten: *„Azért most én csábítom őt: elvezetem a pusztába, és szívére beszélek.”* (Hós 2,16) Isten minden embert egyen-egyenként így szeret. Ő egy szenvedélyes személy, és mindennél jobban szeretne velünk szenvedélyes kapcsolatban lenni.

Az ember vágyódása Isten után (Dávid)

Dávid (szeretett, kedvelt) Izrael legnagyobb és legkedvesebb királya, *„az Úr szíve szerint való ember”* (1Sám 13,14). Életéről Sámuel, a Királyok és a Krónikák könyveiben olvashatunk. Hetvenhárom zsoltárt jelölnek nevével. Ezek egyike a 63. zsoltár:

„Ó, Isten, te vagy Istenem, hozzád vágyakozom! Utánad szomjazik lelkem, utánad sóvárog testem, mint kiszikkadt, kopár, víztelen föld. Így nézek rád a szentélyben, hogy lássam hatalmadat és dicsőségedet. Mert szereteted az életnél is jobb, ajkam téged dicsőít. Ezért téged áldalak, amíg élek, nevedet imádva emelem föl kezem. Mintha zsíros falatokkal laktam volna jól, úgy

„Az imádság szívünk vágyainak kicserélése, amihez nélkülözhetetlen az intimitás.”

ujjong az ajkam, és dicsér a szám. Fekvőhelyemen is rád gondolok, minden őrváltáskor rólad elmélkedem. Mert te voltál a segítségem, szárnyad árnyékában ujjongok. Ragaszkodik hozzád lelkem, jobboddal támogatsz engem. De akik pusztulásomra törnek, a föld mélyébe kerülnek. Kardélre hányják őket, sakálok eledelévé lesznek. De a király örül Isten előtt. Dicséretet mondanak, akik rá esküsznek, a hazugok szája azonban bezárul.”

Az imádság szívünk vágyainak kicserélése, amihez nélkülözhetetlen az intimitás. Isten engedi, hogy közel kerüljünk a szívéhez, ő megölel minket. Ebben a zsoltárban beleláthatunk Isten és Dávid intim kapcsolatába, amely megfogalmazza az Isten-ember kapcsolat lényegét, amelyre teremtettünk (lásd 1. fejezet). Dávid lelke vágyódik, sóvárog és szomjazik Istenre. Dávid átélte, hogy Isten átöleli és megvigasztalja. Az Istennel való kapcsolat a mi osztályrészünk is. Dávidhoz hasonlóan mi is elmondhatjuk Istennek, „csak úgy”, hogy „Szeretlek!”. Azt is látjuk, hogy az imádat összefügg az intimitással. „Mert szereteted az életnél is jobb, ajkam téged dicsőít. Ezért téged áldalak, amíg élek, nevedet imádva emelem föl kezem.” (4–5. v.)

Jézus és az Atya bensőséges kapcsolata

Jézus kapcsolata az Atyával egyedülálló és különleges. Ő az, akinek az örökkévalóságban a legintimebb a kapcsolata Istennel, és mindenben egyenlő vele.[1] János evangéliumának elején egy gyönyörű kép (az Isten kebelén való lét) fejezi ki a kettőjük közti intimitást: *„Istent soha senki sem látta: az egyszülött Isten, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt.”* (1,18) Ez a mélyen bensőséges, személyes kapcsolat az Atya és a Fiú között már megvolt, mielőtt a teremtés egyáltalán elkezdődött. Jézus földi élete során ez a kapcsolat megmaradt. Jézus imádságai, az Atyával töltött csendes órái, Krisztus engedelmessége, az Atya akaratának ismerete, Isten kijelentése Jézusról: *„Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm”* (Mt 17,5), mind-mind arról árulkodnak, hogy kettőjük bensőséges kapcsolata Krisztus inkarnációjakor is megmaradt. Jézus a főpapi imádságában (Jn 17) amikor az őbenne hívők egységéért könyörög, végső soron az Atyával és a vele való intim kapcsolatért is imádkozik: *„De nem értük könyörgök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbennem; hogy mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem. Én azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, nekik adtam, hogy egyek legyenek, ahogy mi egyek vagyunk: én őbennük és te énbennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek, hogy felismerje a világ, hogy te küldtél el engem, és úgy szeretted őket, ahogyan engem szerettél.”* (20–23. v.) Az Atyában és a Fiúban való lét egy misztikus dolog. Joó Sándor szerint *„az Újtestamentumnak egy egészen speciális kifejezése ez. 169-szer fordul elő így, hogy Jézusban. Mintha Jézus személye egy olyan közeg lenne, amiben benne van a hívő ember, mint a madár a levegőben, mint a hal a vízben, mint az ember a ruhában (öltözzétek fel a Krisztust), mint a katona a megerősített vár falai között (Isten az én kőváram). Krisztusban lenni valami olyan forma, hogy minden oldalról Jézus vesz körül. Úgy, hogy a gondolataimmal nem én veszem őt körül, hanem Jézus veszi körül a gondolataimat meg az érzéseimet meg a cselekedeteimet is. Nagy különbség az, hogy Jézus benne van a gondolataimban meg az érzéseimben, vagy hogy gondolataim meg az érzéseim benne vannak Jézusban. Nagy különbség az, hogy Jézus benne van valahol az életemben, vagy hogy az életem van benne Jézusban. Ez az utóbbi azt is jelenti, hogy nincs semmi olyan vá-*

1. J. C. Ryle: *Expository thoughts on John* (Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1987), 41. o.

„Felmérésemben arra a kérdésre, hogy »Ön mi módon tudja megélni az intimitást Istennel?«, 93 válasz érkezett.”

gyam, törekvésem, cselekedetem, tervem, ami kilógna, kimaradna Jézusból. Az igazán hívő ember nemcsak hisz Jézusban, hanem mintegy belehiszi magát Jézusba! Jézusban él! Jézusban, mint egy életelemben.”[2]

Az Istennel való intim kapcsolat kifejeződése (betániai Mária)

Az Úrral való bensőséges kapcsolatról sokat tanulhatunk a betániai Máriától (Mt 26,1–13). Az a pillanat, amikor Mária megkente Jézust az alabástromnyi olajjal, nagyon intim pillanat volt. Bátorság kellett hozzá, de azt látjuk: ahogy Mária kifejezte, milyen nagyon szereti Jézust, ez Jézusnak sokat jelentett, mert jót tett vele az asszony, sőt azt mondta: *„Bizony, mondom néktek, hogy bárhol hirdetik majd az evangéliumot az egész világon, amit ez az asszony tett, azt is elmondják majd az ő emlékezetére!”* (13. v.) Sok kommentár Jézus megkenetését Mária által a legszeretetteljesebb cselekedetnek nevezi meg az evangéliumokban. Valóban ez lehetett a legszebb cselekedet, hiszen Jézus ilyen különleges módon dicséri meg. Mária cselekedete különlegesen merész volt, a tanítványok bosszankodtak is rajta, de Jézus megvédte Máriát és meg is dicsérte tettéért. Miért mondja Urunk, hogy az evangélium hirdetésével együtt ezt a történetet is el fogják mondani? Hiszem, hogy azért, mert fel akarja hívni a figyelmet arra, hogy az életben a legfontosabb nem a bibliai igazságok ismerete – bár azok is fontosak –, hanem az, hogy mennyire szereti őt magát az ember. A farizeusok és az írástudók rendelkeztek a legnagyobb bibliaismerettel Jézus idejében. Hittek a Szentírásban, buzgósággal tanították, büszkék voltak a törvény megtartására, de Jézus mégis azt mondta róluk: *„Ez a nép csak ajkával tisztel engem, a szíve azonban távol van tőlem.”* (Mt 15,8) A farizeusok és a tanítók teológiai kérdéseken vitatkoztak, de Mária az ő lábainál térdelt – és számára ez gyönyörűséges volt. Amennyire tudjuk, Mária sohasem űzött ki ördögöket, nem vitt véghez csodákat, ahogy a tanítványok tették. Csupán szerette a Megváltót, de szeretetének módja különbözött a többitől, mert szenvedélyes, túlzó és pazarló volt.

A ma embere és az Istennel való bensőséges kapcsolat

A fenti példákból is látjuk, hogy amikor Isten megnyitja a szívét, azt nem mindig ugyanúgy teszi, hanem mindenkivel másképp. Egy 46 éves, elvált keresztény nő így vélekedik erről: *„Azt gondolom, hogy minden Istent kereső ember életében különböző módon alakul ki ez a kapcsolat. Abban hiszek, hogy a Teremtő mindenkit különbözőnek alkotott meg, más-más tulajdonságokkal, személyiségi jegyekkel, életutakkal, más-más talentumokkal. Ezért a köztünk lévő bensőséges kapcsolat is különböző. Egyedül Isten tudja azt is, hogy ezt a bensőséges kapcsolatot hogy építse fel. Hisz ő alkotott, ezért sokkal többet tud rólam, mint én magam.”*[3]

Felmérésemben arra a kérdésre, hogy „Ön mi módon tudja megélni az intimitást Istennel?”, 93 válasz érkezett.[4] A válaszolók többsége *az imádságot, az Istennel töltött csendességet, a bibliaolvasást, a beszélgetést és a hallgatást* emeli ki. *„Együtt töltött csendes idő.” „Beszélek hozzá.” „Leginkább imádságban és a*

2. Joó Sándor: „Jézus főpapi imája”. http://joosandor.hu/predikacio/1969-05/jezus-fopapi-imaja-3. [Letöltés 2017. 12. 05.]

3. Egy külföldön élő, elvált, egyedülálló nő gondolatai az Istennel megélt intimitásról.

4. Mind a 93 válaszadó véleményét nem sorolom fel. A feldolgozott válaszokat csoportosítottam, és a csoportokat néhány példával támasztom alá.

„A válaszokból látszik, hogy az Istennel való kapcsolat dinamikus és kétoldalú.”

bibliaolvasás által.” Mások az Istennel való *szoros közösséget*: *„Együtt vagyunk, együtt járunk.” „Kettesben.” „Közel engedem magamhoz.”* Van, aki *a körülményekre* fekteti a hangsúlyt: *„Nyugalomban, félrevonultan.” „Csendességben, magányban! De közösségben is!” „Férjemmel való ölelésben.” „Leginkább írásban, írás közben.”* Néhányan *a kizárólagosságot* tartják fontosnak: *„Magamban, halkan imádkozom, olyan dolgokat mondok el, amiket másnak nem.” „Olyan kérdéseket teszek fel neki, amiket másnak sosem tennék fel.”* Vannak olyanok, akik szerint *az Istenbe vetett bizalom és hit* a feltétel az Istennel megélt bensőséges kapcsolathoz. *„Hiszek benne, az erejében, bízom benne, hogy mindig velem van.” „Bízom benne, tudom, hogy figyel rám.”* Néhány válaszadó *Isten mindentudását és mindenhatóságát* tartja fontosnak: *„Nyitott könyv előtte az életem, jót és rosszat elmondhatok neki, segít, de ha kell, megfedd!” „Örülök, hogy teljes valómat ismeri Isten!” „Tudom, hogy mindenestül ismer engem és velem van minden pillanatomban, elfogad teljes mértékben. Amikor vele töltök időt, megnyugtató, hogy amikor nem tudok szavakkal kifejezni valamit, ő akkor is megért és látja, mit szeretnék megosztani vele.”* Megint mások *az imádat és a dicsőítés* fontosságát emelik ki: *„Vele együtt töltött időben; dicsőítésben, zenélésben egyedül vele.” „Dicsőítés és imádat által.”* Vannak, akik *az Istennel töltött idő gyakoriságát* említik: *„Igyekszem minél többet a nap 24 órájából.” „Napi két-három csendesség.” „Bármikor, bármilyen helyzetben fordulhatok hozzá bizalommal.” „Ritka pillanatokban, imában.” „Állandó kapcsolat vele.”* Néhányan úgy látják, hogy az Istennel való intimitás *Lélek által* van: *„Spirituálisan.” „Lélekben.”* Megint mások az *őszinteséget, teljes önátadást és bizalmat* élik át: *„Őszintén mindent meg tudok osztani vele, hiszen pontosan tud mindent, nem kell takargatnom az érzéseimet, szándékaimat, még akkor sem, ha negatívak.” „Teljes önátadás, hiszen ő ezt irányomba már megtette.”* Egy ember *a meditációt* nevezte meg. Mindössze egy válaszadó említette, hogy *„Sehogy sem beszélünk”*. Szintén csak egy ember vallott arról, hogy az Istennel megélt intimitáshoz *segítségre van szüksége*: *„Egyedül nem nagyon, szükségem van hozzá egy lelki vezetőre.”* Egyvalaki nem tudott ezzel a kérdéssel mit kezdeni: *„Nem tudom az intimitás szót Istennel kapcsolatban értelmezni.”* Legnagyobb meglepetésemre egy személy azt írta, hogy *kénytelen* Istennel intim kapcsolatban lenni: *„Kénytelen vagyok, de ez jó érzés, hiszen úgy is mindent tud rólam.”*

Nemcsak arra voltam kíváncsi, hogy hogyan élik meg az Istennel való intimitást az emberek, hanem arra is, hogy mit ad számukra a vele való bensőséges kapcsolat. Arra a kérdésemre, hogy „Amennyiben semmilyen problémája nincs ilyen téren, mit ad önnek az intim kapcsolat Istennel?”, 66 ember közel 50-féle választ adott. Sokan több lélektani folyamatot is megfogalmaznak.[5] Legtöbben, 16-an, *a békességet* jelölik meg. *„Belső békét.”* 14-en *a biztonságot*. *„Biztonságot mindenki és mindennel kapcsolatban.” „Igen nagy biztonságot, hogy ő jóban, rosszban velem van és velem marad.”* 11-en pedig *a nyugalmat*. *„Megnyugvást.”* 8-an emelik ki *az erőt*, amit az Istennel való közösség ad számukra. *„Feltöltődést, erőt.”* 5 válaszadó *örömöt* él át az Istennel megélt bensőséges pillanataiban. *„Meghittséget, biztonságot, mély örömöt.” Az elfogadás, a hit és a szeretet* 4 válaszban szerepel. Előfordul még *az imádat, az őszinteség, a remény, a bátorítás, a bátorság és a hála.* Van, aki *az önismeretet és az abból fakadó elfogadást* is említette, ennek örülök. *„Saját magam elfogadását és azt, hogy próbálom magam Istenre bízni.”* Az elfogadottság pedig *szabadságot* ad arra, hogy önmaga lehessen az ember, hogy önmagát tudja adni a bensőséges kapcsolatban. *„Az elfogadottság biztonságát és ebből fakadó szabadságot.”* Néhányan Isten *vezetését, formálását* és *az önvizsgálatot* is említik. A válaszokból látszik, hogy az Istennel való kapcsolat dinamikus és kétoldalú. *„Erőteljes önvizsgálatra késztet, és irányt*

5. Mind a 66 válaszadó véleményét nem sorolom fel. A feldolgozott válaszokat csoportosítottam, és a csoportokat néhány példával támasztom alá.

„Fontos tanítani az Istennel megélhető intimitásról, mert szerintem messze vagyunk attól, ahogy ezt az intimitást megélhetné az ember."

mutat!" „Azzal, hogy leteszek arról, hogy a saját fejem után menjek, Isten el tud olyan dolgokat, embereket érni az életemmel, amikről álmodni sem mertem volna." „Mutatja az utat, eligazít. Tanít az igazságra és a jóra, hogy béke legyen a földön." Segít abban, hogy azzá legyünk, akivé Isten akar minket formálni. *Szükséges* a vele való kapcsolat. Néhányan ezt így fogalmazzák meg: *„Mivel ez az egyetlen ilyen szintű kapcsolatom, pótolhatatlan." „Életem értelme és fénypontja." „Az élet lényegét."* Sajnáltam, hogy ketten nagyon tág értelmezésű választ adtak. *„Mindent, sok mindent."* Egyvalaki írta: *„Semmit."*

Összegzés

Az Istennel való bensőséges kapcsolat óriási téma. Előtanulmányomban néhány területét érintettem csupán. A fejezetben leírtak tovább kutatható kérdéseket vetnek fel bennem: Vajon a hívő ember kész-e átélni és kifejezni az Isten iránt érzett extravagáns szeretetet a 21. században? Kész-e az Istennel való bensőséges kapcsolatát őszinteséggel, nyitottsággal és sebezhetőséggel elmélyíteni? Úgy gondolom, hogy Isten számára ez a kérdés nagyon fontos, mert szeret bennünket. Továbbá az is fontos neki, hogy mi is kifejezzük a szeretetünket felé. Az Istennel való bensőséges kapcsolatot érdemes tovább kutatni, mert ez életünk célja. Ezért és erre teremtettünk. Fontos tanítani az Istennel megélhető intimitásról, mert szerintem messze vagyunk attól, ahogy ezt az intimitást megélhetné az ember, és ez az, amire Isten valójában vágyik. A fejezet zárásaként idézem egy 31–45 év közötti, házasságban élő keresztény asszony bátorító gondolatait: *„Azt hiszem, az intimitás olyan valami, amit tanulni kell. Legalábbis nekem kellett. Rajtam múlik. A hosszú egyedüllét segített megtanulni, hogy Istennel is megéljem, Isten néha úgy be tud tölteni, hogy szinte érzem, hogy átölel. Azt gondolom, el lehet jutni arra, hogy az Istennel megélt intimitás intimebb, mint az embertársammal."*

INTIMITÁS A TÁRSAMMAL

Az előző részben láthattuk, hogy Isten elfogad minket, és engedi, hogy közel kerüljünk a szívéhez. Vágyik a velünk való bensőséges kapcsolatra, és érzékelhető, hogy az emberek milyen sokféleképpen élik meg a kapcsolatot Istennel. Ő mindig szeretettel cselekszik, ami tanítás és egyben minta arra nézve, hogy a látható világ felé milyen módon viszonyuljunk. Az Isten által mutatott példa követése mindig egy döntés, engedelmesség a részünkről. Ahhoz, hogy az ember valóban átélje az intimitást, komoly döntéseket kell hoznia: a párját befogadja, magához öleli és önmagát adja neki (álarcok nélkül). Vajon megvalósul-e mindez egy házasságban? Ebben a fejezetben a házasságban megélt intimitással foglalkozom.

Az Isten által eltervezett „egy testté válás" kapcsolata

Az Istenhez fűződő kapcsolat mellett a házasság a másik alapvető emberi viszony. A házasság a legnemesebb és a legfontosabb emberi kapcsolat, amely a legszemélyesebb és a legbensőségesebb is egyben. Keller mondja: „A házasságban egybeforró két élet a lehető legszorosabb kapcsolat, ami létezik."[6] „»Az ember ezért elhagyja apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté.« Nagy titok ez..." (Ef 5,31–32) Az „egy testté válás" teljes feltárulkozást igényel. Mezítelenséget jelent, a szív állapotának a láthatóságát. Mit jelent meztelennek lenni, mégsem szégyellni magun-

6. Timothy és Kathy Keller: *A házasságról. Illúziók és félelmek helyett kiteljesedés* (Budapest–Kolozsvár: Harmat–KIA–Koinónia, 2015), 149. o.

„Ha a társunk szeretetében és megértésében biztosak vagyunk, akkor ez egyfajta szabadságot ad mindkettőnknek arra, hogy felfedezzük és betöltsük lehetőségeinket, teljes életet élhessünk, ahogy magányosan azt nem tehetnénk meg. ”

kat? Hogyan válhatunk egy testté? Fűtő Róbert szerint a házasságon belüli intimitás három fontos elemből áll.[7] Ezek a következők: szeretet és bizalom; egymás figyelmes meghallgatása; válaszadás és biztatás. Az egy test érzését megtapasztaljuk, amikor a szerelmeskedés során testünk a másikkal egyesül – és ez egy fantasztikus érzés! De az esetek nagy részében csupán két, egymást szerető ember vagyunk, akik nagyon különböznek egymástól. Más a hivatásunk, nem egy munkahelyen dolgozunk. Különböző dolgokat szeretünk vagy nem szeretünk. Mások az adottságaink, és nagyon különböző módon végzünk dolgokat.[8]

A ragaszkodás

A házastársak egy testté válása az összekapcsolódás. Ez a folyamat akkor kezdődik el, amikor a férfi és a nő elhagyják szüleiket, és ragaszkodnak egymáshoz. A ragaszkodás aktív, céltudatos és kitartó tevékenység. A ragaszkodásnak köszönhetően a kettő eggyé válik, a házasfelek kapcsolata szinergizmust alkot. Egyfajta fúzió jön létre, amelyben az egyik gyengeségét kompenzálja a másik ereje. A ragaszkodás pluszt ad a kapcsolathoz, új dimenziót nyit. Ha a társunk szeretetében és megértésében biztosak vagyunk, akkor ez egyfajta szabadságot ad mindkettőnknek arra, hogy felfedezzük és betöltsük lehetőségeinket, teljes életet élhessünk, ahogy magányosan azt nem tehetnénk meg. Természetesen akármilyen szoros is legyen két ember kapcsolata, egyikük sem szűnik meg külön-külön egyéniség lenni. A másságot tiszteletben kell tartanunk. Isten sokszor a különbözőségeinken keresztül kommunikál velünk, ezért érzelmileg és lelkileg nyitottnak kell lennünk egymás iránt. A ragaszkodás nem jelenti egyéniségünk, függetlenségünk feladását. Isten az autonómia, a másiktól való függetlenség és a közelség vágyát is megadta nekünk. Ez a két vágy egymással ellentétes, gyakran generál feszültséget a házastársakban és a házasságban is. Aki bölcsen szereti a párját, mindkettő vágyat támogatja. A házasságban meg kell tanulnunk a másiknak teret adni, egymást a személyiségünk kibontakozásában támogatni. Az intimitás egyik feltétele a személyes tér tiszteletben tartása. *Pál Ferenc* írja: *„Az az ember tud meghitt kapcsolatban élni, aki képes nagyon közel és nagyon távol is lenni, és képes elviselni, hogy a másik néha nagyon távol van. Közel engedni, távol hagyni – ha valaki ezt készségszinten tudja művelni, akkor képes az intimitásra.”*[9] Nem lehetünk önzők. Sőt! Ahogy már korábban azt kifejtettem: adnunk kell a másiknak. Adnunk önmagunkat, az időnket, a figyelmünket stb. *„Senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.”* (Fil 2,4) *„Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük.”* (Mt 7,12)

Az egység

Az „egy testté válás”, az egymáshoz való ragaszkodás

7. Fűtő Róbert: *Béküljünk ki!... de hogyan?* (Budapest: KIA, 2011), 23–28. o.

8. Stroud Marion: *The gift of marriage* (Australia: Lion, 1994), 9. o.

9. Pál Ferenc: *A függőségtől az intimitásig. Vágy, élmény, kapcsolat* ([Budapest], Kulcslyuk, cop. 2010), 278. o.

„Sajnos nagyon sokan nem veszik figyelembe a házasság szentségét, aminek következménye, hogy sebzetté válnak, és ezt továbbviszik a kapcsolatukba."

egyik kifejezője a köztünk lévő egység. Istenképűségünket a házasságon belüli egységgel és harmóniával is kifejezzük, hiszen a Szentháromság Isten tökéletes egységét tükrözi a házaspárok harmonikus kapcsolata. Az egység a házasság minden területét érinti, ennek kifejtésére nincs módom dolgozatom keretein belül. Azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy egység nélkül nincs harmónia és nincs intimitás, annak hiánya pedig súlyos problémákat okoz a kapcsolatban. Egy 31–45 év közötti férjezett asszony, aki 6–15 éve él hitben, ezt például így fogalmazza meg: *„Én segítségül tudom hívni az Urat, de ő [a férjem] nem hívő. Ez hatalmas problémát jelent kettőnk között."* Tény, hogy az egység kimunkálását sok vita és harc kíséri. *Gyökössy Endre* véleménye: *„Az embernek az a sorsa, hogy a másokkal való viszonya örök harc legyen, amelyet legfeljebb rövid béke vagy fegyverszünet szakít meg. Ebben a harcban fejlődik és változik mind a két fél egyénisége, de változik és alakul egyszersmind a kettő közötti kapcsolat természete is."*[10] Az egymás felé való, szereteten alapuló engedelmesség örömöt és közelséget eredményez a házasságban. Az egymáshoz tartozás érzése, annak fontossága, szépsége és értéke felülmúlja az individualitást, az önző vágyakat.

„Engedelmeskedjetek egymásnak" (Ef 5,21)

Az egység és a ragaszkodás alappillére az engedelmesség, „Krisztus félelmében" – ahogy Pál írja. Vagyis azért éljünk engedelmes életet, mert Jézus is így élt. Ő *„engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig"* (Fil 2,8). A biblikus engedelmesség önkéntes. Az egymásnak való engedelmesség kérdéskörét elhanyagoljuk vagy félreértelmezzük a modern kori kereszténységben. A házastársi engedelmesség egyik célja, hogy szabadok legyünk Istent meghallani és neki engedelmeskedni. Istennek van egy tökéletes terve arra nézve is, hogy milyen férjek/feleségek legyünk. *„Az engedelmesség nem más, mint a saját úton való járás, a saját akarat súlyos terhének elengedése. A mai társadalom legnagyobb megkötözöttsége az egyén saját akaratához való rögeszmés ragaszkodása* – véli *Richard Foster. – Egyedül az engedelmesség ad elegendő szabadságot ahhoz, hogy képesek legyünk megkülönböztetni a makacs önfejűséget a valós problémáktól."*[11] Az egység és az összhang legnagyobb ellensége egy házasságban az öntörvényűség: az „AKAROM", az „ÚGY AKAROM" megvalósítása. Az engedelmesség kulcsfontosságú védelmet ad a külön utakon való járás, az eltávolodás, a szétszakadás veszélye és csapdái ellen. Az engedelmesség segít a büszkeségünket és az önzőségünket korrigálni, illetve az egymás iránti szeretetünk egyik kifejezőeszköze. Ha állandóan csak saját jogainkat követeljük, vagy azt hajtogatjuk, hogy kizárólag a mi helyzetünk, nézőpontunk, véleményünk stb. a helyes, akkor nem tudunk a házastársunkkal közeli kapcsolatot kiépíteni. Az engedelmes élet egyik haszna, hogy megváltoztatja személyiségünket, és így mélyebb, intimebb kapcsolatba kerülünk egymással.

Az intimitás és a szexualitás kapcsolata

Isten a szexuális kapcsolat helyeként a házasságot jelöli meg. Amikor először szólt a Teremtő a házasságról, a következő sorrendet határozta meg: *„Ezért hagyja el a férfi apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és ezért lesznek egy testté."* (1Móz 2,24) *Cseri Kálmán* ezt a következőképpen magyarázza: *„Az »elhagyja« megfelelt a mai polgári házasságkötésnek, a »ragaszkodik« utal a házasság egész életre szóló és kizárólagos érvényére, a »lesznek egy testté« a szexuális közösséget jelenti."*[12] Az Ószövetségben, Mózes ötödik könyvében részletesen le van írva ennek a szabályozása. A házasságba szűzen kell menni, nemi életet pedig mindenki csak a házastársával élhet. Keresztényként ezt az isteni rendet valljuk és hirdetjük mi is. A szexualitás a házasságnak, a nagy egésznek egy része, önmagában hasznavehetetlen. Nem előtte, nem mellette, nem utána, hanem benne kell átélni. A házasságon kívüli szex bűn és nem Isten akarata szerint való. Sajnos nagyon sokan nem veszik figyelembe a házasság szentségét, aminek következménye, hogy sebzetté válnak, és ezt továbbviszik a kapcsolatukba. Lelkigondozóként tapasztalom ennek súlyát. A kutatásomhoz a következő kérdést fogalmaztam meg: „Volt-e intim kapcsolatban házassága előtt

10. Bognár Cecil: *Mi és mások. A mindennapi élet lélektana* (Szeged: Szent Gellért Egyházi K., 1992), 204. o.

11. John Gilman, Kent Hotaling: *Submit to one another? You've got to be kidding!* (H. n.: k. n., 2003), 4. o.

12. Cseri Kálmán: *Tízparancsolat* (Budapest: Harmat, 2016), 214. o.

„A fájdalmas igazság: a házasság előtti szexuális kapcsolat romboló hatású és megbontja az isteni rend tökéletességét."

mostani társával, esetleg mással? Miként hatott/hat ez a házasságára?" Erre 90-en válaszoltak.

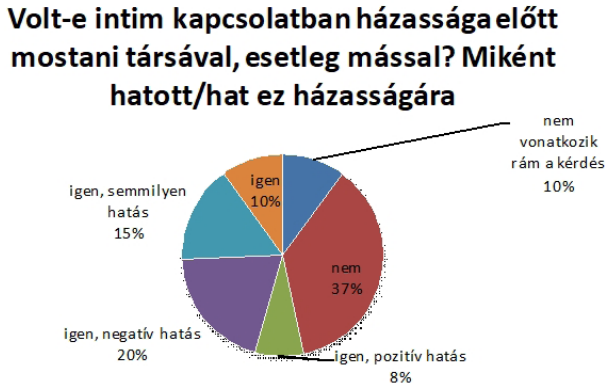

3. ábra: A házasság előtti intim kapcsolat hatása
Forrás: Saját vizsgálat, kérdőív az intimitásról, 2017

A válaszadók 10%-a (9) úgy érezte, hogy nem vonatkozik rá a kérdés, mert nem házas vagy egyedülálló. 37% (33) nyilatkozott úgy, hogy nem volt ilyen kapcsolata. Az igennel válaszolók közül 10% (9) nyilatkozott egyszerű „igennel" vagy „volttal", a kérdés második felét figyelmen kívül hagyva. A nyilatkozók 8%-ának (7) volt házasság előtti intim kapcsolata, amelynek szerintük pozitív hatása lett. 20% (18) állítja, hogy ez negatívan befolyásolta a házasságát.

A nemmel válaszolók között egy 31–45 év közötti, 16–30 éve keresztény hitben járó házas férfi válasza döbbentett meg és gondolkodtatott el leginkább: *„Nem, jobb lett volna." Az igennel válaszolók közül, akik szerint pozitívan hat egy ilyen kapcsolat*, egy 60 év feletti, több mint 45 éve keresztény házasember így nyilatkozik: *„Igen volt, megözvegyültem. Az előző házasságom pozitivitása jótékonyan hatott a jelenlegi házasságomra."* Egy 46–60 év közötti férjezett nő, aki több mint 45 éve él hitben, így vélekedik a kérdésről: *„Igen. Megerősített benne, hogy jó embert választottam leendő páromnak és gyermekeim édesapjának." Az igennel válaszolók közül, akik szerint negatívan hat egy ilyen kapcsolat*, többen hasonló dolgokat említettek: *„Igen. Voltak rossz beidegződések, bűnbánat, szégyen. Erős a kényszer az összehasonlításra." „Igen, volt. Ennek mai hatása: menekülök az intim helyzetek elől." „Bizonyos területeken zárkózottabb lettem." „Igen. Rombolóan."* Néhányan kiemelték a *megtérésük által hozott fordulatot*. Örömmel olvastam a bizonyságokat Isten helyreállító kegyelméről: *„Igen. Ma már másként értékelem ezt a kérdést. Akkoriban hitetlen ember voltam, és ezt nem tartottam túl nagy jelentőségűnek. Sokat ártott az intimitásnak." „Igen. A férjemmel házasság előtt. De azt éltem meg, hogy Isten megszentelte a házasságunkban az intim kapcsolatunkat. Megváltozott. Csodás lett. Ezért hiszem, hogy Istennek minden lehetséges. A hálószoba is!"*

A fenti eredmény szerint gyakran a hívő embereknek is van házasság előtti intim kapcsolatuk, amely negatív következményekkel jár. A fájdalmas igazság: a házasság előtti szexuális kapcsolat romboló hatású és megbontja az isteni rend tökéletességét.

A szeretkezés mint érzelmi intimitás

Angolul a szexuális aktus „szeretetcsinálás" (making love). Magyarul a „szeretkezés" szó fejezi ki talán a legjobban azt az érzést, ami a pár kapcsolatát elmélyíti és annak energiát ad. Isten örömre teremtette az embert, a szeretkezés a férj és a feleség közös öröme.[13] A szeretkezés intimitást teremt férj és feleség között. Egy olyan szoros köteléket ad közéjük, amihez nincs fogható. A tudomány igazolja ezt. *McIlhaney Jr.* és *Freda McKissic Bush* két amerikai szülész-nőgyógyász, *Hooked: new science on how casual sex is affecting our children* című könyvükben részletesen ismertetik a szerelem során zajló biokémiai folyamatokat. *„A szex során az agyban termelődő vegyületek függőséget és rendkívül erős kötődést váltanak ki. E biokémiai folyamatok hatásai hatalmas erővel kötik egymáshoz a házastársakat… az agyi idegsejteket elektromos vezetékekként működő szinapszisok és ingerületátvivő (neurotranszmitter) ve-*

13. A Bibliában számtalan igevers támasztja ezt alá. Például 5Móz 24,5; Péld 5,18–19; Zsolt 19,5–7; Énekek éneke; Zsid 13,4; stb.

„Az intimitással és szexualitással kapcsolatban fontosnak tartom megjegyezni: a házasságon belüli intimitásnak része a szexualitás, de ez nem jelenti azt, hogy minden intimitás a nemiségre irányul. ”

gyületek kötik össze… Az emberi szexualitás valójában agyi jelenség, még ha a nemi aktusban a nemi szervek vesznek is részt. Három vegyület játszik benne fontos szerepet: a dopamin, az oxitocin és a vazopresszin… Nőknél az oxitocin, férfiaknál a vazopresszin a kötődést segíti elő… Nem nehéz felismerni: e neurokémiai »segítség« a Teremtő elgondolása szerint a házastársi kapcsolatot erősíti, hogy a gyermekek stabil, biztonságos környezetben nevelkedhessenek. A dopaminéhség újabb és újabb egyesülésre ösztönzi a házastársakat, ami folyamatosan erősíti kapcsolatukat. Az oxitocin és a vazopresszin hatására még szilárdabbá válik a kötődés…”[14] *Kevin Leman* úgy véli: *„A boldogító szexuális élet az egyik leghatékonyabb összetartó erő a házasságban.”*[15] Mindezt Isten adta és teremtette így. Az ő terve, hogy férj és feleség testileg, lelkileg eggyé váljanak. A szexualitás lényege az érzelmi intimitás. Az ember az egyetlen teremtmény, aki teljes személyiségével vesz részt a kapcsolatban. A szexuális találkozás során nem csupán két test, hanem két személy találkozásáról van szó. Az orgazmus lényege: az egyesülés olyan intenzív pillanata, amelyben egy férfi és egy nő szellemi és lelki oldalról is megismeri a másikat – egyre jobban. A szeretett személy megismerése pedig örömöt ad. Ezért (is) a házasság a helye a szexualitásnak, mert egyfajta érzelmi elköteleződés a házastárs felé. Keller szerint *„a szexuális kapcsolat azért igényel teljes körű elköte-*

14. „A mai tudomány igazolja a Biblia szexuális etikáját”. https://www.parkatt.hu/index.php?id=219&details=vebUO5dq. [Letöltés 2018. 02. 12.]

15. Kevin Leman: *Szexre hangolva. Kendőzetlenül a házassági intimitásról* (Budapest: Harmat, 2016), 53. o.

lezettséget, mert előképe az Istennel való teljes egyesülésnek, és az abból fakadó örömnek. A férfi és nő közti legmámorosabb kapcsolat is csupán sejteti, hogy mi vár ránk Istennél (Róm 7,1–6; Ef 5,22kk).”[16] A házassági kapcsolatunk az Istennel való közösségünk igazságait mutatja be. *„»Az ember ezért elhagyja apját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté.» Nagy titok ez, én pedig ezt Krisztusról és az egyházról mondom.”* (Ef 5,31–32) Krisztus odaadta magát értünk és nekünk, intim közösségre lépett velünk. Ez a valaha írt legnagyobb szerelmi történet, Isten ilyen mélységű kapcsolatra vágyik velünk. Titok, amit egyszerűen el kell fogadni és élvezni annak igazságát, amíg egy nap teljesen meg nem értjük azt.

Az intimitással és szexualitással kapcsolatban fontosnak tartom megjegyezni: a házasságon belüli intimitásnak része a szexualitás, de ez nem jelenti azt, hogy minden intimitás a nemiségre irányul. Fordítva is igaz: a közösülésnek nem feltétele egy bensőséges kapcsolat. Amikor Teremtőnk eltervezte az „egy test” kapcsolatot, a szexuális intimitásra való képességet annak központi részévé tette. Ez minden elképzelést felülmúló áldás forrásává válhat a házasságban. A valódi, hamisítatlan szexuális intimitásban olyan figyelemre méltó gyógyító, megújító és felfrissítő erő van, amely nagyban hozzájárul a házassági szövetség fenntartásához. Az igazi szexuális intimitás a törődés erős kötelékével kapcsolja össze a házastársakat, ami legalább annyira mélyen érzelmi, gondolati, sőt szellemi, mint amennyire fizikai. Tehát a közelség nem csupán a szexuális egyesülések alkalmával van jelen. Ha egy szoros és tartós kapcso-

16. Keller, 233. o.

„A szemérem azt diktálja, hogy függönyt engedjünk a privát szféránk és a világ többi része közé. Tehát az intimitás jelentése, hogy időről időre behúzzuk a függönyt, hogy a számunkra különleges személlyel – a házastársunkkal intim kapcsolatot létesítsünk."

lat stabil, akkor az érzelmek jöhetnek, mehetnek. Ha egy kapcsolatban az érzelmeket és érzéseket nem kell szégyellni, akkor lehet megélni, kifejezni, megnevezni, kimutatni és minderre megfelelő választ is kapni. Ez hat az intimitás irányába. Idézem egy 20–25 év közötti, jelenleg még egyedülálló, 6–15 éve keresztény hitét gyakorló fiatalember véleményét: *„Szerintem nem a szexben kezdődik az intimitás. Szerintem az is lehet intim, amikor például te tartod, amikor remegve sír valami olyan miatt, amit más nem tud róla. Vagy annyi mindent tudsz már róla (és ő is rólad), hogy sokkal jobban érted, mint mások. Sokkal több mindent éltél már meg vele, mint mással. Így kiemelt, különleges lesz ez a kapcsolat neked is meg neki is. Mindezt tudatosan, a másik személyért csinálod."* Véleményem szerint az Isten által eltervezett „egy test" kapcsolat lényegéből fakadóan a férj és a feleség között kialakuló valódi intimitásnak mindig vannak szexuális vonatkozásai. Akkor is, ha szexuálisan érintkeznek, ha csak beszélgetnek, ha szorosan összebújnak alvás közben, ha reggelente együtt öltözködnek, ha egymás mellett dolgoznak a kertben, ha közösen imádkoznak... ez mind-mind a szeretkezés része. Fontos megjegyezni, hogy szemérem nélkül nincs intimitás. A szemérem azt diktálja, hogy függönyt engedjünk a privát szféránk és a világ többi része közé. Tehát az intimitás jelentése, hogy időről időre behúzzuk a függönyt, hogy a számunkra különleges személlyel – a házastársunkkal intim kapcsolatot létesítsünk. Fontos, hogy házasságunkban megéljük, tartósan fenntartsuk és növeljük az érzelmi intimitást. Különben annak hiánya romboló erők prédájává teszi a házasságot. Az intimitásszükségletünk nem egyforma. Ha az egyik fél kevésbé igényli az intimitást, akkor nem feltétlenül szeretetlen a másik féllel. Egy házasságban a meghittségre vonatkozó eltérő igényeket tudni kell összehangolni. Az intimitás igényének mértéke személyiségtől függő. Hasznos, ha a házaspárok ezt megértik és elfogadják.

Az „egy test" kapcsolat, a szexuális együttlét új életet is teremt. Miután Isten megalkotta az embert, megáldotta és ezt mondta: *„Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet."* (1Móz 1,28) Ő nem csupán a házassággal, hanem gyermekkel is megajándékozta az embert. Isten terve a család, amely a társadalom alapja. A család és a benne megélt élmények határozzák meg az egyén fejlődését, személyiségét. Az ott látott, tapasztalt és a családból hozott minták erősen befolyásolják a kapcsolatainkat, ezért fontosnak tartom megemlíteni a család szerepét az intimitás területén.

A család szerepe az intimitásban

A családunkba beleszületünk. A család az a közeg, ami a kezdetektől fogva biztosítja a gondozást, az ellátást, és intim viszonyaival hozzájárul a fizikai, lelki védelemhez. A család többek között érzelmi funkciót is betölt. A családban megélt intim viszonyok biztos alapot adó hátteret nyújtanak az egyénnek. Mindehhez szükség van fizikailag és érzelmileg is elérhető anyára és apára, akik egymással is bensőséges kapcsolatban tudnak élni. Vajon az átlagember miként gondolkodik erről? Mi van azokkal, akiknek mindez nem adatik meg? Kérdőívemben a következő kérdést tettem fel: „A családban megélt gyermekkori élményei hatással vannak-e a felnőttkori intimitásra?" Erre 90 válasz érkezett.

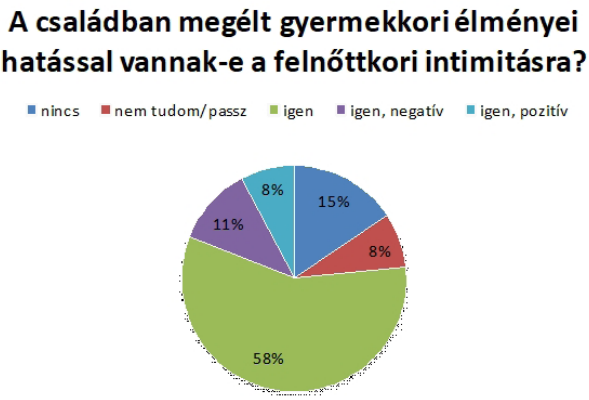

4. ábra: A családban megélt gyermekkori élmények hatása

Forrás: Saját vizsgálat, kérdőív az intimitásról, 2017

A válaszadók 8%-a (7) nem tudta érdemben megítélni a kérdést. 15% (14) úgy véli, nincs hatással rá, 58% egyszerű „igennel" válaszolt, amelynek hatását azonban nem jellemezte. A válaszadók 8%-a (7) szerint pozitív, 11% (10) szerint negatív hatással bír a családban megélt gyermekkori élmény. Összességében tehát a válaszadók 75%-a úgy gondolja, hogy a családban megélt gyermekkori élményei hatással vannak a felnőttkori intimitásra.

Az igennel válaszolók közül akik szerint pozitívan hat egy ilyen kapcsolat, a biztonságot többen említik: *„A család a biztonságot jelenti." „Egészen biztosan. A*

„Ahhoz, hogy a házasság ne csak tartós, hanem élettel teli is legyen, a szenvedély megbecsülésére és táplálására van szükség. A család az a közeg, ahol az intimitást megtanulhatjuk, bensőséges élményeket élhetünk át.”

biztos családi háttér miatt egy csomó olyan félelemtől, megkötözöttségtől lehetek szabad, amelyek gátolnák az intimitást. Továbbá én láttam, hogy meg lehet ezt csinálni.” Egy 31–45 év közötti egyedülálló keresztény férfi, aki 6–15 éve jár hitben, így vélekedik: *„Biztos számít, hogy a szülők mennyire voltak* közvetlenek *velünk, mennyit beszélgettünk, játszottunk együtt.” „Igen.* Segít *abban, hogy képes legyek intim kapcsolatra. Ad egy jóhiszeműséget”* – nyilatkozik egy 60 év feletti, házasságban élő asszony, aki 16–30 éve keresztény. Szomorúan olvastam annak a 31–45 év közötti, 16–30 éve Istennel járó házas férfinek a vallomását, akinek *nem volt* ilyen élménye a családban. *„Igen. Nem volt ilyen kapcsolatom a szüleimmel, testvéremmel.” Az igennel válaszolók közül akik szerint negatívan hat egy ilyen kapcsolat*, egy 20–25 év közötti egyedülálló nő, aki 6–15 éve keresztény, a *túlzó konzervatív nevelés hatását* emeli ki. *„A szüleimmel sok mindent megbeszélhettem kamaszkoromban is. Ám a szerintem túlzóan konzervatív nevelésük következményeként egyre gyakrabban előfordult, hogy nem a teljes igazságot mondtam el nekik bizonyos szituációkról, mert tudtam, hogy csak veszekedés lenne belőle, és egyikőnk sem tudná meggyőzni a másikat. Így jelenlegi kapcsolataimban is megesik, hogy néha manipulálok az információmennyiséggel, és önkényesen döntöm el, hogy ki mennyit bírna el az igazságból.”* Egy 26–30 éves egyedülálló nő, aki kevesebb mint 5 éve él hitben, így nyilatkozik: *„Igen.* Apakomplexusom *van.”* Egy 46–60 éves nő, aki jelenleg élettársi kapcsolatban él, és aki kevesebb mint 5 éve hívő keresztény, őszintén így ír élményeiről: *„Igen. Sokszor voltam kitéve* pedofil zaklatásnak, *de gyerekként ezt nem tudtam így definiálni.”* Az előző kérdéshez hasonlóan néhány nyilatkozó ebben a kérdéskörben is kiemelte az *Istennel való kapcsolatot*, többen *az ő szeretetének és elfogadásának gyógyító hatását. „Biztosan, de tapasztalatom szerint Isten szeretetének megismerése és szerető hívő testvérek példája felül tudja írni azt, amit hozok.” „Nyilván. De Istennek mindenre van kihatása.” „Igen, sajnos negatív hatással. Otthon nem éltük meg az őszinte, elfogadó légkört, ez nem adott teret, lehetőséget a bensőséges kapcsolatokra. Azt gondolom, a fent vázolt, az intimitással kapcsolatos házastársam irányába ható nehézségek nagyrészt ebből eredhetnek: nem volt megfelelő lehetőségem ezt jól begyakorolni, elsajátítatni. Ugyanakkor azt látom, hogy feleségem ebben is sokkal előrébb jár, ugyanis bár a háttere neki is hasonló, ő mégis olyan mélyen megéli Isten szeretetét, elfogadását, hogy ezt korlátozás nélkül tudja mások felé mutatni, adni.”* Ugyanakkor egy 46–60 év közötti házasságban élő nő, aki 16–30 éve jár hitben, úgy véli, hogy *az Istennel való kapcsolatát nehezíti meg* a családban megélt élménye: *„Istennel való kapcsolatban nehezebb szerető apukának megélni.”* Izgalmas volt látni, hogy *a minta követése egy döntés* némelyek szerint. *„A mintákat lehet követni és nem követni. Mindenből tanulhat az ember.” „Élményeim voltak, de tudatosan az ellenkezőjét igyekszem – pozitívan – megélni.” „Hűvös volt, és én is az lennék, ha nem figyelnék.”*

Összegzés

A valahová tartozás a szoros emberi kapcsolatok egyik ismérve. Az Isten által eltervezett „egy test” kapcsolat a házasságban, az arra épülő szexualitás intimitása csodálatos dolog. Ahhoz, hogy a házasság ne csak tartós, hanem élettel teli is legyen, a szenvedély megbecsülésére és táplálására van szükség. A család az a közeg, ahol az intimitást megtanulhatjuk, bensőséges élményeket élhetünk át. Hit által Istenhez, az ő családjához tartozunk. Keresztény emberként vallom, hogy csak az Istennel való kapcsolatunkon keresztül képesek meggyógyulni földi kapcsolataink – amit néhány válaszadó szintén megerősített a nyilatkozatában. A mai társadalomban a házasság és a család intézménye veszélyben van. Sokak életéből hiányzik az itt megtapasztalható bensőségesség és biztonság. Vajon milyen dolgok fenyegetik bensőséges kapcsolatainkat? Cikksorozatom zárórészében erre a kérdésre keresem majd a választ.

Bereczki Lajos

Az I. Carolina resolutiótól az 1848. évi 20. törvénycikkig

III. Károly (1685–1740)

170 évvel ezelőtt fogadta el az országgyűlés az 1848. évi 20. törvénycikket, amelyben először mondták ki a bevett vallásfelekezetek teljes egyenlőségét és kölcsönösségét. A következő írás több mint száz évet átölelve az idáig vezető utat mutatja be.

Egyházak és egyházpolitika Magyarországon és Erdélyben a 18–19. században

III. Károly és *Mária Terézia* uralkodásának időszakát, az 1711 és 1780 közötti időszakaszt a protestáns egyháztörténet-írás „a magyarországi protestantizmus babiloni fogsága", a „vértelen ellenreformáció", a „csendes ellenreformáció" fogalmaival jellemzi, ezzel azt fejezi ki, hogy az úgynevezett „gyászévtizedet" követően már nem zajlik a törvényes kereteket jelentősen túllépő általános protestáns üldözés. Azonban a protestánsokkal szemben az elnyomás folyamatossága, változatos módszerekkel annak területi kiterjesztése a jelzett korban végig jellemző volt. A *II. Józsefet* megelőző *Habsburg* uralkodók gyakorlatilag szó szerint követték Magyarországon is azt a *Wittelsbachok* részvételével – egy 1579-es müncheni találkozón – kimunkált stratégiát, melynek köszönhetően Belső-Ausztriában a katonai akciókat mellőzve, „nem zajjal, vad sietséggel, hanem lassacskán, szinte észrevétlenül" a 18. század első felében is „rendületlenül törekedtek a katolikus hit visszaállítására és birtokaik protestáns közösségeinek felmorzsolására".

A szatmári békét követően az országgyűlés az 1715. évi 30. tc. által a protestánsok vallásügyeit királyi hatáskörbe utalta. III. Károly valláspolitikájának célja egyrészt a katolikusok támogatása volt, másrészt a protestánsok elnyomása és visszaszorítása, harmadrészt a görögkeletiek unióra bírása. III. Károly két vallásügyi rendeletének a kiadását, amelyek a protestánsok jogállásáról szóltak, megelőzte 1730-ban egy miniszteri értekezlet, amelynek javaslatait az uralkodó meszszemenően figyelembe vette. Az I. Carolina resolutio 1731. március 21-én jelent meg. Megismételte az 1681:25. tc.-et és 26. tc.-et, az 1687:21. tc.-et, mégpedig az Explanatio Leopoldina alapján értelmezve azokat. Mindezt a protestánsok úgy élték meg, hogy megismétlésre kerültek a számukra hátrányos állami rendelkezések.

A kilenc paragrafusból álló I. Carolina resolutio különbséget tett nyilvános és magán- vallásgyakorlat között. Az előbbit csak az úgynevezett artikuláris helyeken engedélyezte a protestánsok számára, lelkészt is csak ott tarthattak. A magán-vallásgyakorlat kereté-

„…mindenfelé az új élet jelei nyilvánultak meg, a szabadság, az Isten igéje utáni elfojtott vágy elemi erővel tört fel a sokat szenvedett protestánsokból.”

ben a protestánsok olvashattak vallásos hitépítő iratokat, de szomszédok vagy ismerősök jelenlétében nem. Családi körben szabad volt imádkozniuk, énekelniük, de idegen azon nem lehetett jelen. A nem artikuláris helyeken a protestánsok a katolikus plébános felügyelete alá tartoztak. A rendelet jellegére nézve még két példa: a protestáns lelkészek dogmatikai kérdésekben nem szuperintendenseik, hanem a katolikus főesperesek felügyelete alá kerültek. Protestáns hitre áttérni szigorú állami büntetés terhe mellett tilos volt.

A II. Carolina resolutio 1734. október 20-i dátummal jelent meg. Eszerint az uralkodó engedélyezte a protestánsoknak, hogy négy evangélikus és négy református szuperintendenst válasszanak.

A rezolúciókat protestáns részről úgy értékelték, hogy jogaik jóformán megsemmisültek, katolikus részről viszont túlságosan engedékenynek tartották azokat. (Emblematikus eset volt ez utóbbi felfogást illetően az, amikor *Althan Frigyes* váci püspök 1731. május 23-án Pest vármegye közgyűlésén tiltakozott a Carolina resolutio ellen. A rezolúciót „a katolikus hittel, Isten tiszteletével, a lelkek üdvösségével és az apostoli szék tekintélyével homlokegyenest ellenkezőnek”, ezért érvénytelennek nyilvánította és a pápához fellebbezett.)

III. Károlyt Mária Terézia követte a trónon, aki 1742. december 24-én kiadott vallásügyi rendeletében az I. Carolina resolutio szigorú megtartását írta elő. „Nem kívánjuk az üldözést, de a türelmet sem. Ebből a szempontból szilárdan ragaszkodunk Házunk alapelveihez” – jelentette ki. A protestáns kérdésben jónak látta *Barkóczy Ferenc* esztergomi érsek tervét, melynek célja a magyar protestantizmus „csendes eltemetése” volt. Mária Terézia a csendes ellenreformációt erélyesen és találékonyan, sokféle formában folytatta egész uralkodása idején. A protestáns felfogás szerint Mária Terézia uralkodása alatt a protestánsság történetének legnagyobb és leghosszabb ideig tartó lelki megterhelését és erkölcsi erőpróbáját élte át, viszont a katolikusok ezt az időt a Regnum Marianum virágkoraként ünnepelték.

Az 1691-ben érvénybe lépő Diploma Leopoldinum továbbra is különállást biztosított az Erdélyi Fejedelemségnek, és a Haubsburg-kormányzat később sem kívánta együtt irányítani a területet a Magyar Királysággal. A diploma elvben biztosította a fejedelemség korábbi felekezeti viszonyainak tiszteletben tartását, de a katolikus egyházra hátrányos korábbi erdélyi rendelkezések érvényüket vesztették. III. Károly 1715-ben *Martonffy Györgyöt* behelyezte az erdélyi püspöki székbe és annak javadalmaiba, visszaadta a katolikusoknak a gyulafehérvári székesegyházat is, miután elvette a reformátusoktól. Térítő kongregációk kezdték meg munkájukat, presztízsnövekedést és anyagi nyereséget jelentett a katolizálás annak idején. Az erdélyi románság jelentékeny része az 1697. évi gyulafehérvári unió következtében görögkatolikus vallású lett. Ugyanakkor az erdélyi román ortodox egyház is fokozatosan megerősödött, egyrészt az ortodox vallású románság lélekszámának növekedése miatt, másrészt annak köszönhetően, hogy sok görögkatolikus visszatért az ortodoxiához.

A protestánsok és a görögkeletiek számára előnyös fordulatot hozott a II. József által 1781-ben kiadott türelmi rendelet, amely a felvilágosult abszolutizmus államtanának és észszerű politikai megfontolásoknak a jegyében született. Ebben a nyílt parancsban II. József a protestáns és a görögkeleti vallásúaknak több addig elvont jogukat megadta kegyelemből, és igen sok viszszaélést megszüntetett az addig velük szemben gyakoroltak közül, de még mindig távol állt a jogegyenlőség és viszonosság kimondásától és életbe léptetésétől. A római katolikus vallást uralkodó vallásnak tekintette továbbra is. Mindemellett azonban valóban előnyös volt a rendelet a protestáns egyházakra nézve, és azok körében nagy örömmel fogadták annak kihirdetését. Ünnepi istentiszteleteket tartottak, hogy hálát adjanak Istennek, de a prédikációkban II. Józsefnek is kijutott a méltó elismerés.

A római katolikus püspökök és az általuk befolyásolt megyék ellenállása miatt a türelmi rendelet végrehajtása késedelmet szenvedett. II. József azonban nem engedett, és az ellenállást két-három év alatt letörte, majd a következő években hozott intézkedései további könynyítéseket jelentettek a protestánsok számára, s ezek nyomán mindenfelé az új élet jelei nyilvánultak meg, a szabadság, az Isten igéje utáni elfojtott vágy elemi erővel tört fel a sokat szenvedett protestánsokból.

II. József egyházának hű fia, de kormányzási módszereinek határozott ellensége volt. Célul tűzte ki a Vatikán befolyásának megszüntetését és a belföldi főpapság hatalmának korlátozását. II. József valláspolitikáját is összbirodalmi terveinek szolgálatába kívánta állítani, ennek nyomán olyan intézkedéseket és rendelkezéseket is hozott, amelyek tiltakozást váltottak ki mind a katolikusok, mind a protestánsok részéről. Fel-

„Feloszlatta azokat a szerzetesrendeket, amelyek nem lelkigondozással, tanítással vagy betegápolással foglalkoztak."

oszlatta a katolikus kongregációkat, a pápai rendeletek és körlevelek kihirdetésével kapcsolatban ismét életbe léptette a királyi tetszvényjogot, a placetum regiumot. Feloszlatta azokat a szerzetesrendeket, amelyek nem lelkigondozással, tanítással vagy betegápolással foglalkoztak. *VI. Piusz* pápa 1782-ben Bécsbe látogatott, hogy az uralkodót jobb belátásra bírja, de a „fordított Canossa-járás" nem hozta meg a várt eredményt.

A protestánsok különösen az uralkodó iskolai reformját érezték önkormányzatuk súlyos korlátozásának. II. József elrendelte felekezetközi iskolák felállítását, az egész iskolarendszert állami területi hatóságok felügyelete alá helyezte, és az iskolákban erőltette a német nyelv térhódítását. Ezt a magyarság elnemzetietlenítésként, germanizálásként értelmezte.

Végül a növekvő ellenállás, a törökök elleni szerencsétlen háború, valamint a párizsi forradalmi eseményekről érkező hírek meghátrálásra késztették a fáradt és halálosan beteg uralkodót, és 1790. január 28-án visszavonta minden rendeletét és intézkedését.

A türelmi rendeletet azonban nem.

Józsefet testvére, *Lipót* követte a trónon. A II. Lipót által összehívott 1790–1791. évi országgyűlés helyezte vissza a magyar protestánsokat az alkotmányosság oltalma alá. Az 1791. évi 26. tc. a római katolikus vallásnak továbbra is biztosította a „religio praedominans" (uralkodó vallás) szerepét, azonban az „ágostai és helvét hitvallású evangéliumiak" és az állam közti viszonyt a reformált egyházak önkormányzata elismerésének szellemében szabályozta. Ez a fontos törvény már bevezetőjében megállapította, hogy a bécsi és a linzi béke rendelkezései, amelyeken a magyarországi protestánsok vallásszabadsága nyugodott, teljes mértékben érvényesek. II. Lipót egyébként II. Józsefhez hasonlóan felvilágosult abszolutista uralkodó volt, de rugalmasabban, taktikusabban reagált a kialakult helyzetre, és bár a nemesi ellenállást letörte, azután az alkotmányosságot biztosítva egyezett ki a magyar nemességgel.

I. Ferenc az oktatásügy és az egyházi igazgatás terén tett fontos lépéseket. A király 1802-ben visszaállította Magyarországon a bencés, a premontrei, valamint a ciszterci rend több kolostorát, és a szerzetesek fő feladatának az oktatást tette. Az intézkedés célja a francia forradalom eszméinek feltartóztatása és a magyar közoktatás fellendítése volt. A nevelésügy újabb állami szabályozása céljából adták ki 1806-ban a második Ratio educationist. Az egyházi igazgatás terén, főkegyúri jogával élve, I. Ferenc két nagy területű egyházmegyét felosztott, valamint új katolikus püspököket nevezett ki. Az ő uralkodása idején indult el 1825-től az úgynevezett reformországgyűlések sora, amelyek aztán folytatódtak *V. Ferdinánd* idején is.

Több próbálkozás után az 1843–1844-es országgyűlésen sikerült a király szentesítését is elnyerő lényegi eredményeket elérni. Kimondták, hogy senkinek sem vitatható a vallási hovatartozása, aki tizennyolc éves koráig protestáns nevelésben részesült. Az 1844:3. tc. megtiltotta a vegyes házasságoknál a reverzális kötelezését. A vegyes házasságot bármelyik házasulandó fél lelkésze érvényesen köthette, ha bevett felekezethez tartozott. Szabadon lehetett áttérni a protestáns egyházba. Ez a törvény megszüntette a legfontosabb egyenlőtlenségeket, de még mindig nem mondta ki formálisan a bevett felekezetek közötti egyenjogúságot. Ez végül is az 1847–1848-as országgyűlésen történt meg.

A *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 1848. április 16-án megjelent számának vezércikke így kezdődött: „A feltámadásnak hármas ünnepét üljük a napokban. A természet új életre ébred az enyészetes télnek álmaiból; a keresztyénség nemsokára hangoztatandja a Krisztus feltámadott szózatot és a szabadság diadalmasan törtdelvén szét a szolgaság láncait, magasabb életet áraszt és ébreszt mindenütt. Fogadják hozsannával a feltámadás hármas ünnepét! A legújabb törvényczikk a vallás dolgában egyik szüleménye a ránk virradt azon szabadságnak, melly a lelkiismeretről s az istentiszteletről leoldá a bilincseket."

1848. április 11-én szentesítette az utolsó rendi országgyűlés törvényeit V. Ferdinánd király. Ezek között a 20. tc. „A vallás dolgában" megnevezést kapta. Ennek legfontosabb paragrafusa kimondta, hogy a „bevett minden vallásfelekezetre nézve, különbség nélkül, tökéletes egyenlőség és viszonosság állapíttatik meg". Ezzel a katolicizmus megszűnt államvallásnak lenni. Az egyenlőség és viszonosság azt jelentette, hogy bármelyik felekezetből bármelyikbe szabadon át lehetett térni, a törvény előtt egyenlők voltak, egymás iskoláit szabadon látogathatták, a polgári és politikai jogok gyakorlása terén az egyházak tagjai egyenjogúak voltak.

(Az 1848:20. tc. értelmében bevett felekezetnek minősült: 1. latin, görög és örmény szertartású római katolikus; 2. református; 3. evangélikus; 4. unitárius; 5.

„A megindult szabadságharc sodrában perifériára szorultak az egyházpolitikai kérdések.”

ortodox szerb és román.)

Az 1848:20. tc. harmadik paragrafusa kimondta, hogy az egyházak hitéleti és iskolai költségeinek fedezését az állam vállalja magára, egyúttal azt is hozzáfűzve: „ez elvnek részletes alkalmazásával a ministerium az illető hitfelekezetek meghallgatásával a közelebbi törvényhozás elibe kimerítő törvényjavaslatot fog előterjeszteni.”

A vallásügyi törvény előkészítésére és megszövegezésére egyértelműen kihatott a Tiszántúli Református Egyházkerület által 1848 márciusában összeállított javaslatsor.

A római katolikus főpapság számára meghatározó fontosságú kérdés volt, hogy a bevett egyházak jogi egyenlősítésével együtt jár-e a vagyoni és kormányzati harmonizáció is.

Az előbbi az egyházi javak szekularizálását és az egyházak állami költségből való fenntartását jelentette. Az utóbbi a katolikus egyház önkormányzatának megalakítását tette volna szükségessé. 1848. április 8-án Pozsonyban *Scitovszky János* pécsi püspök lakásán gyűltek össze a főpapok, hogy a 20. tc. következményeiről tárgyaljanak. Egyetértésre jutottak abban, hogy egyháziakból és világiakból álló autonómia létesüljön, amelynek fő feladata az egyház vagyonának, alapítványainak kezelése, az egyházi iskolák fenntartása és felügyelete, így elhárítható lenne a vagyon szekularizálása. (Számítottak természetesen a katolikus Habsburg-uralkodó patrónusi oltalmára is.) A katolikus püspöki kar tehát önvédelmi akcióinak részeként kezdeményezte az autonómia megteremtését. Célja volt még ezzel az államtól való minél nagyobb függetlenség elérése is, hogy zsinatokat tartson és a belső megújulást elősegítse. A katolikus egyház vagyonát nem szekularizálták 1848-ban. Birtokállományát annyi veszteség érte, amennyi a jobbágyfelszabadítással függött össze. Nem valósult meg az autonómia sem. Egyrészt azért, mert a szabadságharc körülményei nem kedveztek az ügynek, másrészt azért sem, mert a püspöki kar is megosztott volt politikailag.

Báró *Eötvös József* vallás- és közoktatásügyi miniszter értekezletre hívta a három protestáns egyház képviselőit a 20. tc. harmadik paragrafusának gyakorlati megvalósítása érdekében. 1848. szeptember 1–7. között került sor az értekezletre Pesten. A protestánsok kívánalmait *Szoboszlai Pap István* református püspök terjesztette a miniszter elé.

A protestáns vezetők egységesek voltak abban, hogy a legteljesebb autonómiát kívánják megőrizni, és az iskolák egyházi jellegéhez ragaszkodnak. A püspök kijelentette, hogy az anyagiak tekintetében tudomásul vették, a háborús állapotok miatt rövid távon nincs kilátás az ígért állami támogatásra. Ezért csak annyit kérnek, hogy ahol a lelkészek a tized eltörlése miatt jövedelem nélkül maradtak, ott segítsen az állam. A jövőre nézve ragaszkodnak eddigi alapítványaik kezeléséhez, és csak az egyházi munka ellátásához ezek jövedelmén felül hiányzó összeget kérik az államtól. Eötvös József válaszában a rendelkezésre álló csekély anyagi eszközökre mutatott rá, és kijelentette még, hogy a protestánsok kívánalmait az országgyűlés elé terjesztendő törvényjavaslattal szeretné teljesíteni, úgy azonban, hogy a bevett vallásfelekezetek egyikének érdekei vagy elvei se szenvedjenek sérelmet. Ez utóbbi nagyon lehűtötte az idős püspök és a protestáns vezetők lelkesedését, mert a bécsi béke hírhedt záradékát hallották ki belőle. Szoboszlai Pap István fel is jegyezte: „Úgy tetszett, mintha amaz örökre gyászos emlékű szavak újultak volna meg: Absque tamen praeiudicio romano catolicae religionis.”

Az 1848:20. tc. végrehajtása és különösen a harmadik paragrafusban megfogalmazottak megvalósítása elmaradt. A megindult szabadságharc sodrában perifériára szorultak az egyházpolitikai kérdések. Maguk a protestánsok sem sürgették igényeik gyors kielégítését, kijelentve: „A protestáns egyházaknak is vannak követeléseik az álladalom s a társegyházak irányában az egyenlőség és viszonosság alapján... De mi... szent kötelességünknek ismerjük igényeink és követeléseinkkel háttérbe húzódni, sőt mindent gondosan távoztatni, midőn legnagyobb egyesítésre van szükség, mert a haza mindenek előtt.”

Végezetül álljon itt egy idézet *Kossuth Lajostól*, aki 1848. március 31-én beterjesztette az országgyűlésben a vallásügyi törvénytervezetet:

„Protestáns vagyok, nemcsak születésre és neveltetésre protestáns, hanem meggyőződésből. De kijelentem, hogy ugyanolyan lelkesedéssel küzdenék azért, hogy a katolikusoknak kivívjam a vallásszabadságot, mint ahogy a protestánsokét kivívjam és egyúttal minden ember számára biztosítsam szabad vallásgyakorlata védelmét.”

Bacsó Benjámin recenziója

Alister McGrath: Emil Brunner újraértékelése

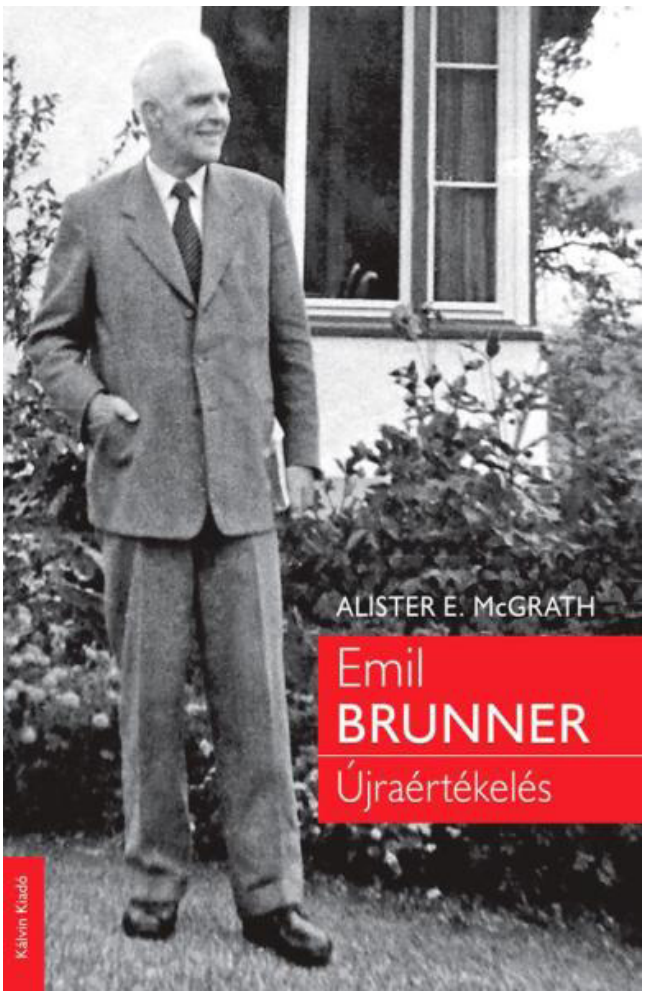

A Kálvin Kiadó által 2018-ban megjelentetett Emil Brunner újraértékelése című könyv komoly teológiai olvasmány, amely több egy hagyományos biográfiánál. *Alister E. McGrath* mint az Oxfordi Egyetem teológiaprofesszora alapos munkában, közel 300 oldalon mutatja be a neves svájci református teológus életművét. „A maga idejében a 20. század egyik legnagyobb és legbefolyásosabb teológusának tartották, különösen az Amerikai Egyesült Államokban." Hogyan történhetett meg, hogy a 20. században ilyen nagyra becsült teológus mégis feledésbe merült, és munkássága újraértékelésre szorul? Ennek oka, hogy egyik kortársa és vitapartnere *Karl Barth* volt, akiről ma sokan úgy gondolják, hogy elhomályosítja Brunnert. A Barth és Brunner közötti nézetkülönbség az 1934-es természeti teológiai vita folytán – amely többről szólt, mint egy teológiai kérdés megvitatása – vált láthatóvá a szélesebb nyilvánosság előtt. Korábban maga Brunner előadásai során a „kritikai teológia", „dialektikus teológia" címszavak alatt hivatkozott úgy magára, mint Barth vezetőtársára ebben a mozgalomban.

Allister-McGrath

Nehezen kezdődött Brunner tudományos munkássága, 1924-ben, 35 évesen nevezték ki a Zürichi Egyetem katedrájára. Gyakorló lelkipásztorként szerzett tapasztalatai, az Oxford Csoporthoz kapcsolódó „problémás viszony", a valláspszichológia területe iránti korai érdeklődése, melyről a könyv részletesen ír, teszik érthetővé, hogy a teológiai helyét keresve nem csupán elméleti vagy filozofikus tudományként kezelte a teológiát, hanem igyekezett nagy hangsúlyt fektetni a keresztény etikára is. A könyv egyik előnye, hogy egy-egy téma tárgyalása kapcsán – ahogy fentebb említettem az Oxford Csoporthoz kapcsolódó viszonyát – az olvasót segítő rövid, értelmező és ismertető kitérőket tesz a szerző.

Külön fejezet foglalkozik a mérföldkőnek számító 1934-es Barth–Brunner-vitával. A két teológus a nyilvánosság számára is érzékelhető módon távolodik el

„McGrath felhívja a figyelmet arra, hogy az egyik legnagyobb hatású teológus a 20. században méltatlanul lett elfeledve, de objektíven feltárja ennek okait, amelyek túlmutatnak Barth „nagyságán”.”

Brunner és Barth

egymástól. Némelyek szerint ma már csak e miatt a vita miatt emlékszünk Brunnerre. A vita jelentőségét nagyon jól érezteti a szerző, hiszen a megfelelő történelmi kontextusba ágyazva mutatja be. A természeti teológián belül megjelent annak egyik vadhajtásaként egy olyan teremtésteológia *(Paul Althaus)*, amelyet a nemzetiszocializmus ideológiájának alátámasztására is használtak. Ez Brunner és Barth természeti teológiáról szóló vitájának egy újabb színezetet adott. Barth 1934-re már minden olyan teológiát elutasított, amely „természetre” vagy „teremtésre” hivatkozott, éppen a fenti okok miatt. McGrath az eltérő álláspontok egyik okát kettejük különböző helyzetében látja. „Az ideológiai tűzvész, amely végigsöpört Németországon, nem érintette Brunnert, aki nem értette Barth teológiai aggodalmát a természeti teológiával szemben.” (147. o.) Brunner ebben a vitában a 16. és 17. századi reformáció egyik alapvető konszenzusát ismétli meg, Istent két módon lehet megismerni: egyrészt a természet rendje által, másrészt pedig a Biblián keresztül. A vita egyik eredménye Brunner számára az lett, hogy felismerte, teológiai antropológia formájában tud megfelelő választ adni Barth Nein! című munkájára.

Antropológiájának kulcsfogalmai: „Istentől függő ember”, bűn, „az emberben rejlő belső ellentmondás”. Ez utóbbin azt érti, hogy „Isten a maga képmására teremtette az embert, azt, aki viszont úgy határozott, hogy ellentétben él isteni rendeltetésével. Az ember igazi és jelenlegi természete közti konfliktus miatt lép fel az ellentmondás.” (181. o.) Hajlandó szóba állni a darwinizmussal, és vitatkozni vele.

Foglalkoztatja Brunnert a teológián belüli szubjektív és az objektív kapcsolata a keresztény hiten belül, itt *Kierkegaard* nevét kell megemlítenünk. Azért jelentős ez a kérdéskör az életében, mert itt születik meg „az igazság mint találkozás” gondolata. A Biblia alapvetően kapcsolati jellegű, melynek középpontjában Isten és az ember kapcsolata áll. A hitet a „bizalommal teljes engedelmesség” kifejezéssel írja le.

1935-ben Barth hazaért Svájcba, így a nagy nemzetközi tekintéllyel bíró teológus Brunnert a szülőföldjén is háttérbe szorította. Ezek után gondolkodott el a távozáson. A Princeton Teológiai Szeminárium meghívása kapóra jött számára, 1937–1939 között tanított ott.

A háború utáni helyreállításban is igyekezett szerepet vállalni. Olyan gondolkodóként láthatjuk, aki védhető és építő programot kínál, hogy az egyház ismét felvehesse a kapcsolatot a társadalommal. Felekezetek feletti egyháztanára keresztény szervezetekkel végzett munkája során tett szert, itt többek között *John Mott* és szervezete érdemel említést.

Tudományos és közéleti munkásságának egyik legnagyobb elismerése volt, amikor 1942-ben megválasztották a Zürichi Egyetem rektorának. Prédikátorként, a közéletben előadóként, oktatóként is igyekezett helytállni.

McGrath könyvének egyik legmeghatóbb része az, amikor 1966-ban Brunner betegeskedve egyre inkább élete vége felé tartott, és Barthtal való kapcsolatát rendezni tudta. „…az idő, amikor úgy éreztem, »Nem!«-et kell mondanom neki, már rég elmúlt, és mindannyian csak azért élünk, mert a nagy és irgalmas Isten kegyelmesen »Igen«-t mond mindannyiunkra” – írta Barth a halálos ágyán fekvő Brunnernek. A nagy ellenféllel megbékülve távozott a 20. század egyik legnagyobb teológusa.

A könyv érdekes olvasmány, sok és pontos hivatkozással, amelyek a későbbi tájékozódást és kutatást nagy mértékben segíthetik. McGrath felhívja a figyelmet arra, hogy az egyik legnagyobb hatású teológus a 20. században méltatlanul lett elfeledve, de objektíven feltárja ennek okait, amelyek túlmutatnak Barth „nagyságán”. A könyv magyar nyelven hiánypótló munka, amely valódi haszonnal jár a teológiai gondolkodás fejlődésének megértésén fáradozóknak.

Papp Dániel recenziója

Tom Wright: Az én evangéliumom szerint. Mit mondott Pál apostol valójában?

Kálvin kiadó, 2018

Ezt a 214 oldalas könyvet nem érdemes egyhamar és könnyedén „kiolvasni". Én nyaralásra vittem magammal, de az első két fejezettel kissé megszenvedtem. Nem amolyan „fekve olvasós", hanem komoly ráhangolódást és odafigyelést igényel. Ezért inkább csendes, nyugodt körülmények között, íróasztal mellett folytattam és fejeztem be az értekezés tanulmányozását. Két hét alatt olvastam el, és most két héttel az elolvasás után írom ezt a recenziót. Emiatt jelennek meg a leülepedés maradandó hangsúlyai és az újra felidézés szükségessége.

Mindezzel már el is mondtam, hogy egy olyan komoly tanulmányról van szó, amely akár doktori értekezés is lehetne, viszont szerzője szerint az adott témákat még bővebben is ki lehetett volna fejteni. A könyv hátsó borítója alapján a szerző: „Tom Wright (vagy másként N. T. Wright, szül. 1948) az egyik legismertebb újszövetséges teológus, számos könyv és publikáció szerzője, a St. Andrews-i Egyetem professzora." E skóciai egyetem Oxford és Cambridge után a harmadik legrégebbi oktatási intézmény angol nyelvterületen, a 16 ezres kisváros 2015-ben 7829 hallgatót fogadott be. A szerző tehát magasan képzett és hasonló szintű képzésre, ismeretnyújtásra alkalmas, mindenképpen figyelemre méltó személy. Ebből az írásából műveltsége és szakképzettsége éppúgy előtűnik, mint magasröptű, fennkölt – olykor túlságosan tudományos – fogalmazása. Ez utóbbi köszönhető a szakmailag szintén magasan kvalifikált és hozzáértő magyar fordítónak.

Görgey Etelka református lelkész a stilisztikára vonatkozó kérdéseimre leírta, hogy a magyar kiadás címét nem ő adta, és a benne szereplő dőlt betűs, a lényeges gondolatokat ezzel kiemelő kifejezések nagyrészt valószínűleg megegyeznek az 1997-ben megjelent angol kiadáséval. Kiegészítésként hozzátette: „Ószövetséges teológusként azt kell mondanom: örülök, hogy a

„Mivel húsz éven keresztül tanulmányozta Pált, sok cikket, kommentárt, monográfiát írt, sőt a doktori disszertációját a Római levélről készítette, ezt a könyvet egyfajta helyzetjelentésként tárja az érdeklődők elé.”

Nicholas Thomas Wright

tudomány eredményei lassan a rendszeres teológiába is leszivárognak.”

Nos, ebben a könyvben – s hadd kezdjem a könyvismertetést a legvégén – nemhogy szóba kerülnek a Pál-kutatás „tudományos eredményei”, de a szerző az első fejezetekben ezzel veti meg mondanivalójának alapjait. A nyolcoldalas *irodalomjegyzékben* pedig egy igencsak figyelmesen és aprólékosan összeállított listát találhatunk a „Pálról, illetve leveleiről és teológiájáról” szóló, de leveleinek kommentárjait fel nem soroló művekről. Ezek szerzői amerikai, brit, német, finn és zsidó teológusok, akiket a szerző pozitívan minősít és további kutatásra ajánl. Az 56 könyvből kilencet csillaggal jelölt meg azok kedvéért, akik most kezdik ennek a területnek a tanulmányozását. Kiemelten ajánlja F. F. Bruce, Morna D. Hooker, David Wenham és Stephen Westerholm műveit, különösen E. P. Sanderséit, amelyekről így ír: „Ezek azok a könyvek, amelyek teljesen új irányt adtak a kutatásnak.” (209. old.) Az 56 felsorolt irodalmi forrásból tíz a szerző saját esszéinek gyűjteménye, kommentár vagy dolgozat. Alázatának dicséretére legyen mondva, hogy ezek közül egyiket sem csillagozta... A magyar kiadók figyelmébe ajánlandó, hogy az 56-ból csupán egy (!) jelent meg magyarul: az 1951–1955 között Rudolf Bultmann által írt *Az Újszövetség teológiája* (Budapest: Osiris, 1998).

Nézzük meg a könyv felépítését! Az elején feltüntetett *Tartalom* rövidke, az *Előszó*t követően csupán a tíz fő fejezetcím szerepel, majd az *Irodalom* és a *Jegyzetek* látható a hozzájuk tartozó oldalszámokkal. (Az olvasás során készítettem egy bővebb tartalomjegyzéket, amelyben feltüntettem a fő fejezetek alatti további két, jól elkülönített alszintet is. Így 39 alfejezet és azok alatt 41 alpont címe jelenik meg.) Egy-egy fejezet 15–27 oldalas, a leghosszabb a 3. („A Király hírnöke”), várhatóan a könyv fő mondanivalóját hordozza. Az első két fejezet bemutatja magát Pált, és keresi legfőbb üzenetét. Ez az evangélium, az örömhír. Annak megtalálása, magyarázata és kifejtése után a hozzá kapcsolódó főbb fogalmakat tisztázza: Isten, Isten igazsága, megigazulás. Az *utolsó fejezet* reflexió egy korábban megjelent, regényes formában megírt Pál-életrajzra. Íme a rövid tartalom oldalszámokkal:

Tartalom 5
Előszó 7
1. Pál rejtélye 11
2. Az üldöző Saul és a megtért Pál 27
3. A Király hírnöke 43
4. Pál és Jézus 70
5. Örömhír a pogányoknak 85
6. Örömhír Izrael számára 106
7. A megigazulás és az egyház 125
8. Az Isten által megújított ember 149
9. Pál evangéliuma egykor és ma 167
10. Pál, Jézus és a keresztyénség eredete 185
Irodalom 205
Jegyzetek 213

Az *Előszó* a szerző célját mutatja be: a Pálról napvilágot látott és azóta is vallott szélsőséges nézeteket szeretné tisztázni. Mivel húsz éven keresztül tanulmányozta Pált, sok cikket, kommentárt, monográfiát írt, sőt a doktori disszertációját a Római levélről készítette, ezt a könyvet egyfajta helyzetjelentésként tárja az érdeklődők elé. Készülőben van egy terjedelmes kötet is Pálról. Itt tehát „1997. Szent Pál megtérésnek ünnepén...

„aul teológiai irányultsága a monoteizmus, a kiválasztottság és az eszkatológia köré épült föl, és mindezek megvalósulásához ő maga is nagymértékben hozzá akart járulni. Ez vitte Damaszkusz felé."

Próbáltam Pál tanításainak néhány lényegi elemét és azok következményeit górcső alá venni, és választ találni arra, hogy »mit mondott Pál valójában« ezeken a lényeges pontokon." (8. old.)

1978-ban megjelent egy nagy port kavaró könyv, amelyben Michael H. Hart amerikai író egy általa felállított sorrend szerint bemutatja a valaha élt „100 híres embert". Az első tíz: 1. Mohamed próféta, 2. Isaac Newton, 3. Jézus, 4. Buddha, 5. Konfuciusz, 6. Szent Pál, 7. Caj Lun, 8. Johannes Gutenberg, 9. Kolumbusz Kristóf, 10. Albert Einstein. Az eredeti cím szerint (The 100: A ranking of the most influential persons in history) a befolyásosság, az emberiségre gyakorolt hatás szerint válogatta és sorolta fel a hírességeket. Nos, ebben Pál majdnem olyan előkelő helyre került, mint maga Jézus – aki a mi értékelésünktől eltérően nem az őt megillető első helyen trónol. Pedig Pál mindent megtett azért, hogy Jézust hirdesse és helyezze az első helyre!

1–2. fejezet

Könyvünk első két fejezetében ennek a páli életcélnak a kialakulását mutatja be a szerző. Először jelentős teológusok Pál-kutatásait tekinti át, amelyek meghatározták a mai Pál-képet. Már Albert Schweitzer feltette a két alapkérdést: Vajon Pál zsidó vagy inkább görög gondolkodó volt-e? Mi volt Pál teológiájának a középpontja? Ezekből fakad egy harmadik kérdés: Mit jelent Pál a mai embernek? Rudolf Bultmann Pált (János mellett) az egyik fő oszlopként és hellenistaként mutatja be *Az Újszövetség teológiájá*ban. W. D. Davies szerint Pál olyan zsidó rabbi volt, aki Jézusban mint a zsidók Messiásában hitt. A következő jelentős tudós Ernst Käsemann, aki szerint Pál kifejezetten zsidó kontextusban fogalmazta meg a judaizmus kritikáját. A szerzőhöz ez a nézet áll legközelebb. A legmeghatározóbb tudós pedig a szerző egykori oxfordi kollégája, E. P. Sanders, akinek kutatásai forradalmasították a Pálról szóló tudományos közbeszédet. Ő széles háttérrel vizsgálta Pál korának palesztinai zsidóságát, abba beágyazottan tárta fel Pál teológiáját és a törvényhez való viszonyát („szövetségi törvényvallás"). Az irányzatok bemutatása után négy területen vet fel mai kérdéseket a szerző: a történelem, a teológia, az exegézis és az alkalmazás területén. Itt is megfogalmazza a könyv célját: „elhatárolódni a Pált félreértő interpretációktól, hogy megértsük: Pál maga hogyan szeretné, ha őt értelmeznénk.

Rembrandt: Pál a börtönben (1627)

Pált a saját feltételei szerint tanulmányozza." (26. old.) A tarzuszi Saul, a legszigorúbb Sammaj-követő farizeus buzgóságáról szóló igéket előhozva, magyarázza azok tartalmát: Izraelnek le kell vetnie a pogány rabigát, és Jahvét, az egyedüli igaz Istent kell szolgálnia. Kitér arra, hogy mennyivel volt erélyesebb a „Gamáliel lábainál tanultaknál", és milyen buzgósággal fordult az egy igaz Isten tisztelői ellen. Saul teológiai irányultsága a monoteizmus, a kiválasztottság és az eszkatológia köré épült föl, és mindezek megvalósulásához ő maga is nagymértékben hozzá akart járulni. Ez vitte Damaszkusz felé. Azon az úton a feltámadott Jézussal találkozva Saullal az történt meg, amiről úgy hitte, hogy majd csak az idők végén Izraellel fog megtörténni. A feltámadás már megtörtént, tehát az eljövendő világ már megkezdődött. Saulnak át kellett gondolnia addigi hitrendszerét, és a Jézusban elérkezett isteni uralom képviselőjévé kellett válnia.

3. fejezet:

A harmadik fejezet mondja el ennek kezdeti lépéseit. Mivel az itt megjelenő evangélium a középpontja Pál tanrendszerének, ezt nagyon mély részletességgel és alapos szómagyarázattal, filozófiai érveléssel mutatja

„A végső konklúziója: »Az a legfontosabb számomra, hogy Pál evangéliuma újra visszakerüljön az egyház igehirdetésének középpontjába«”

Jose Ferraz de Almeida Júnior:
Szent Pál apostol (1869)

be. Beszél a megtérés és az elhívás különbözőségeiről, igazi jelentésükről; az evangélium szó félreértéséről, ami a modern egyházban tanítási és gyakorlati torzulásokhoz is vezet(ett), és Pál értelmezését messziről, a háttérrel kezdve fejti meg és fejti ki. Mindennek ószövetségi alapjául Ézsaiástól idéz (40,9; 52,7), érvel azok eredeti jelentéséből kifolyólag, és beilleszti az 1. századi politikai helyzetbe. Majd pedig a „négyféle evangéliumról” értekezik, ami alatt nem a Máté–Márk–Lukács–János leírását kell érteni, hanem hogy az „evangélium maga tulajdonképpen Jézus királyi uralmának meghirdetése” (50. old.). Ebben a megfeszített és a feltámadott Jézusról van szó, és Jézusnak király, illetve úr voltáról. Hogy miket jelentett ez Pálnak, a korabeli zsidóságnak és a pogányságnak (ez a fogalom szintén részletesen kifejtésre kerül), azt Isten evangéliumával azonosítja, és a fejezet végén összegzi is megállapításait.

Ez egyértelműen eszembe juttatta Jézus szolgálatkezdő kijelentését: „Betelt az idő, és elközelített már az Isten országa: térjetek meg, és higgyetek az evangéliumban.” (Mk 1,15) Nagyszerű kifejtés, alapos megokolás és a könyv további részéhez (aminek most vagyunk majdnem az egyharmadánál) kitűnő témamegjelölés!

4–6. fejezetek:
Pál és Jézus viszonyát, valamint az evangélium üzenetének a zsidókra és a többi népre vonatkozó hatását, következményeit fejtik ki. A szerző nagyon kifejezően érvel azzal, hogy miközben Pál hitt Jézusban, ezzel egyidejűleg nem adta fel zsidó monoteizmusát. Ennek bizonyításához előbb kifejti, hogyan gondolkodtak a korabeli zsidók Istenről (ötféle mód cselekvésére: Bölcsesség, Tóra, Lélek, Ige, Sekiná), és hogy ebbe hogyan fér bele Jézus mint Fiú és az ő Szentlelke. Mindkettőhöz három-három igeszakaszt elemez részletesen (1Kor 8,1–6; Fil 2,5–11; Kol 1,15–20; illetve Gal 4,1–7; 1Kor 12,4–6; Róm 8,1–11). A pogányoknak szóló örömhír tárgyalása során számomra nagyon megkapó volt az az érv- és példasorozat, amit arról írt a szerző, hogy Pál kihívást intézett pogány környezetéhez, és ez olyan igazság hirdetése volt, amihez képest a pogányság csak puszta paródia (95–105. old.). Az örömhír a zsidóknak pedig egy bírósági tárgyaláshoz hasonlítva kerül megmagyarázásra, ahol az Isten igazsága fogalom és magyarázata domborodik ki.

7–9. fejezetek:
Főleg az evangélium hatásairól van szó. Először a megigazulás, ami Pál teológiájának nem középpontja, hiszen az Jézus személye, mégis szorosan kapcsolódik az örömhírhez, s annak szerteágazó üzenete – kicsit száraz teológia és ismétlő igemagyarázat. A megújult emberi élet sokrétű jellemzése olyan alapvető, gyakorlati témák kifejtését foglalja magában, mint istentisztelet, feltámadás, szentség, szeretet és misszió, amelyek egyértelműen vezetnek el a végső alkalmazást bemutató témakörhöz. Mit jelent mindez ma? – teszi fel a szerző a kérdést az eddigieket összefoglalva és a két mélyebben tárgyalt kulcsfogalomra hivatkozva, hogy „az evangélium megteremti, a megigazulás pedig jellemzi az egyházat” (167. old.). A végső konklúziója: „Az a legfontosabb számomra, hogy Pál evangéliuma újra visszakerüljön az egyház igehirdetésének középpontjába” (170. old.) – szemben a modern kor nagy prófétáinak (Marx, Freud és Nietzsche) tanításával, a pénzzel, a szexszel és a hatalommal. Szembenézve a mai kihívásokkal, „ha a keresztyének hirdetni akarják az evangéliumot, nem vonhatják ki magukat az evangélium megélése alól” (184. old.).

Számomra nagyon inspiráló volt a könyv, magas

„Szükséges olykor ennyire elmélyedni az ige aprólékos és mély értelmű fejtegetésében, hogy a szószéki igeszolgálat és a mindennapi igemegélés jól megalapozott és átgondoltan megvalósított legyen. ”

teológiai fogalmazása és nyelvezete ellenére. Szükséges olykor ennyire elmélyedni az ige aprólékos és mély értelmű fejtegetésében, hogy a szószéki igeszolgálat és a mindennapi igemegélés jól megalapozott és átgondoltan megvalósított legyen. Tudni, miért hiszünk. És főleg, hogy kiben! Ezzel a páli vallomással ajánlom ezt a könyvet tanulmányozásra!

„...tudom, kiben hiszek, és meg vagyok győződve, hogy neki van hatalma arra, hogy a rám bízott kincset megőrizze arra a napra.” (2Tim 1,12b)

Részletes tartalomjegyzék az olvasás során fellelt beosztás alapján

Tartalom 5
Előszó 7
1. Pál rejtélye 11
Pál a 20. században
Schweitzer
Bultmann
Davies
Käsemann
Sanders
Mai kérdések
Történelem
Teológia
Exegézis
Alkalmazás
2. Az üldöző Saul és a megtért Pál 27
A tarzuszi Saul céljai
Milyen farizeus?
Saul hite és reménysége
Saul megtérése és annak közvetlen jelentősége
A damaszkuszi út eseménye és jelentősége
3. A Király hírnöke 43
Az „evangélium” félreértése a modern egyházban
Pál értelmezésének háttere
A négyféle evangélium Jézus életéről
A megfeszített Jézus
A feltámadt Jézus
Jézus király
Jézus, az úr
Isten evangéliuma
Összegzés
4. Pál és Jézus 70
Zsidó monoteizmus az 1. században
Jézus helye Pál monoteizmusában
A Szentlélek helye Pál zsidó monoteizmusában
Pál, Jézus és Isten
5. Örömhír a pogányoknak 85
Eredet és konfrontáció
Polemikus hangvétel
A zsidóság kritikája – belülről
A kihívás: valóság és paródia
Isten és a teremtés
Kultusz és vallás
Hatalom és birodalom
Igaz emberség
A világ igaz története
Filozófia és metafizika
Összegzés

El Greco: Szent Pál (1614)

Jacob Pinas: Pál és Barnabás Lisztrában (1628)

6. Örömhír Izrael számára 106
Szövetség, bíróság és eszkatológia
Variációk egy (kulcs)témára
„Isten igazsága" Pál leveleiben
A filippi levél és a második korinthusi levél
Róm 3
Róm 9–10
Róm 1,17
Összegzés: Izrael Istene és a világ
7. A megigazulás és az egyház 125
Mi az a „megigazulás?"
A megigazulás Pál zsidó kontextusa szerint
Megigazulás Pál keresztyén teológiájában
A galata levél
A korinthusi levelek
A filippi levél
A római levél
Összegzés
8. Az Isten által megújított ember 149
A megújult emberlét központja: Isten tisztelete
A megújult emberlét célja: a feltámadás
A megújult emberlét átalakulása: a szentség
A megújult emberlét összetartó ereje: a szeretet
A megújult emberlét buzgósága: a misszió
Összegzés
9. Pál evangéliuma egykor és ma 167
Pál apostol továbbgondolása
A király meghirdetése
Jézus Krisztus úr voltának megvallása
A megigazulás egykor és ma
Megigazulás és közösség
Az ökumenikus feladat
Önkéntelen megigazulás
Megigazulás és szentség
A megigazulás és a hatalmasságok
Isten és Isten igazságának újradefiniálása
Összegzés
10. Pál, Jézus és a keresztyénség eredete 185
Az elmélet problémái
Saul háttere
Judaizmus és hellenizmus
Kereszt és feltámadás
Jézus és Isten
Eltorzult kép
Jézustól Pálig – és tovább
Irodalom 205
Jegyzetek 213

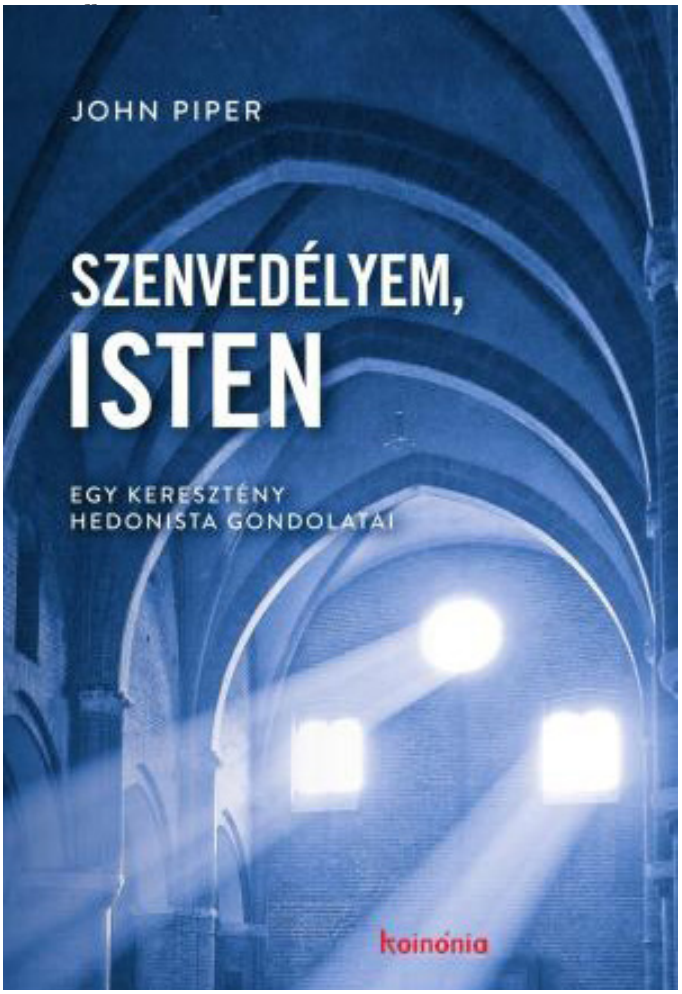

John Piper

Szenvedélyem, Isten

Egy keresztény hedonista gondolatai

Koinónia, 2018, 440 oldal

„A kereszténység legnagyobb ellenségei nem a pogány vallások, nem az istentelen ideológiák és izmusok, még csak nem is a Sátán. Hiszen Jézus maga mondta az egyházáról, hogy a pokol kapui sem diadalmaskodnak rajta. A keresztyénség legnagyobb ellensége saját maga, az ízetlen, képmutató, langymeleg keresztény élet. Nem véletlenül mondta Jézus, hogy az megízetlenült sót kidobják és eltapossák, a langyos vizet kiköpik. Gyülekezeti életünk egyik legnagyobb bűne, hogy intézményesítettük a közömbösséget. Ezt tartjuk természetesnek. John Piper Szenvedélyem, Isten könyve ebből az állapotból kínált nekem is kiutat. Földi örömeink, szenvedélyeink addig nem kerülnek az őket megillető helyükre, amíg nem Isten és a vele való kapcsolatunk lesz a legfőbb gyönyörűségünk és szenvedélyünk. Piper könyve nagy segítség az e világi örömöket, sikereket kóstolgató, azokat túl sokra értékelő kereszténység számára."

Mike Sámuel,
a Kecskeméti Baptista Gyülekezet lelkipásztora

Szavak és hallgatások az imádságban

Szerkesztette: Szabó Lajos

Luther, 2018, 440 oldal

Kevés olyan szép feladat van, mint az, ha egy tudományos kutatócsoport egy egész éven át az imádság témájával foglalkozik. Így érezte az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Teológiai Kutatócsoportjának mind a tizenhat tagja is. Találkozások, beszélgetések, kölcsönös ismeret- és tapasztalatátadás jellemezték ezt a közös alkotást.

Az imádság lehetősége ökumenikus felelősség. Aktív gyakorlása minden keresztény egyház lélegzetvétele.

Az imádságot támogatja a szépség, a nyugalom. Nekünk pedig mindig szükségünk van lelki kiegyenesedésre. Akkor tudunk folyamatosan vagy akár újra imádkozni, ha ezeket a mélyebb dimenziókat napról napra fel tudjuk fedezni az életünkben. Tudományos érdeklődésű olvasóknak és a mindennapi keresztény élet gyakorlóinak egyaránt szól ez a könyv. Elmélyülésre, továbbkérdezésre és közös élményre indítanak a tanulmányok. Mindháromra nagy szükségünk van ma is!